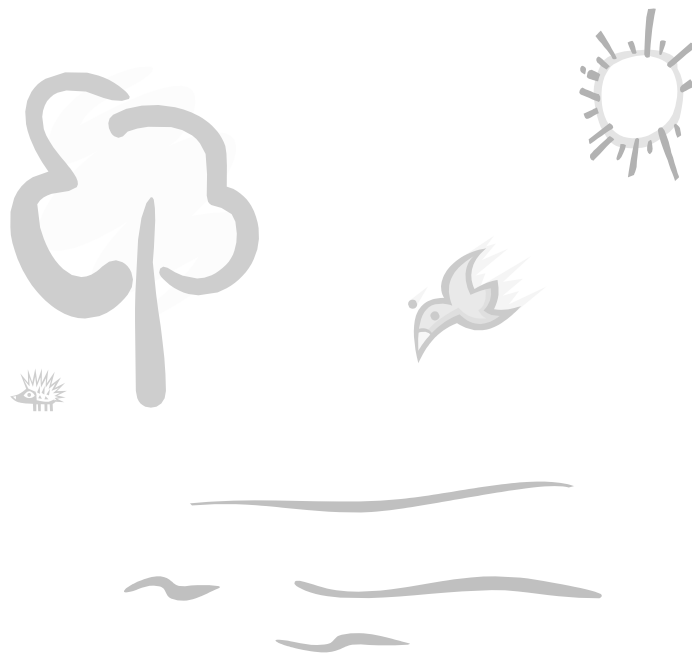
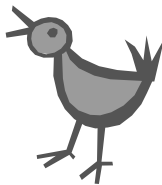

*Områden av riksintresse
för
NATURVÅRD
i Hallands län*

Red. Jeanette Erlandsson

2000-02-07

Länsstyrelsen Halland
Meddelande 2001:20
ISSN 1101 – 1084
ISRN LSTY–N–M-01/20.SE
Tryckt på Länsstyrelsens Tryckeri, Halmstad, 2001

Innehåll

1	Områden av riksintresse	5
1.1	Vilket skydd har de riksintressanta områdena?	5
2	1996-99 års översyn av områden riksintressanta för naturvården	5
2.1	Syfte	6
2.2	Resultat	6
3	Referenser	6
	Översiktskarta	7
 Registerblad med tillhörande karta		
NN 1	Särö Väster- och Nordanskog	8
NN 2	Sandsjöbacka	12
NN 3	Ubbhult	16
NN 4	Vallda Sandö – Hördalen	19
NN 5	Kungsbackafjorden – Södra Onsalahalvön – Nidingen – Rolfsån	23
NN 6	Lygnern – Fjärås bräcka	32
NN 7	Viskan – Veselången	37
NN 8	Fävren – Valasjön	41
NN 9	Klosterfjorden – Getterön	45
NN 10	Åkulla bokskogar	50
NN 11	Träslövsläge – Agerör	55
NN 12	Ätradalen – Högvadsån	59
NN 14	Fegen	66
NN 15	Bobergs udde – Ringenäs	69
NN 16	Slissån – Suseån	73
NN 17	Storemossen – Färgån	78
NN 18	Simlångsdalen – Tönnersjöheden	81
NN 19	Laholmsbukten – Eldsbergaåsen – Genevadån – Lagan	90
NN 20	Göstorp – Blåalt	99
NN 21	Krokåns dalgång	102
NN 22	Laholmsområdet	106
NN 23	Hallandsås – Stensån	109

NN 24	Stora och Lilla Middelgrund – Fladen – Rödebanke	115
NN 25	Femsjöbygden	118
NN 26	Borrås skåra	122
NN 27	Bolgenområdet	125
NN 28	Äskhult	129
NN 29	Lyngmosse	132
NN 30	Rammsjöhall	135
NN 31	Kärringemossarna och Store mosse	138
NN 32	Vendelsöarkipelagen	142
NN 33	Vadkärr	146
NN 34	Högsjömossen	149
NN 35	Egnared	152
NN 36	Inntorp – Skatteböke	155
NN 37	Höghult	158
NN 38	Grimeton	161
NN 39	Prästgården	164
NN 40	Berg – Bråtagärde	167
NN 41	Berg – Klev naturskog	170
NN 42	Klintamossen och Abborrsjöns myrar	173
NN 43	Järnmölle utmark	176
NN 44	Yamossen	180
NN 45	Lunnamossen	183
NN 46	Ivås	186
NN 47	Osberg – Bolkabo	189
NN 48	Snokamossen	192
NN 49	Store Jöns mosse	194
NN 50	Havstenschult	197
NN 51	Hästilt	200
NN 52	Biskopstorp Vapnö mosse	203
NN 53	Sperlingsholm	208
NN 54	Galgberget	212
NN 55	Rönnö – Baggabygget	215
NN 56	Kolkamossen och Tjuvhyttmossen	218
NN 57	Smedjeån	221

1 Områden av riksintresse

Områden av riksintresse för naturvården ska representera huvuddragen i svensk natur, belysa landskapets utveckling samt visa mångfalden i naturen. Vid urvalet utgår man från naturgeografiska regioner, en indelning av landet som utgår från växtgeografiska, klimatiska, geologiska och landskapsmässiga egenskaper. Inom varje naturgeografisk region väljs de områden som bäst företräder regionens olika landskaps- och naturtyper ut. Urvalet av områden görs av Naturvårdsverket i samarbete med bl a länsstyrelserna.

Utöver de särskilt utpekade områdena ovan (miljöbalken 3 kap 6§), finns redan i lagtexten (miljöbalken 4 kap) ett antal namngivna områden som har så höga natur- och kulturvärden och därför i sin helhet är av riksintresse. För Hallands del rör det sig om kustområdet i Halland, som alltså inte får utsättas för exploatering som påtagligt skadar dessa värden. Dessutom är Fylleån är skyddad mot utbyggnad och reglering för vattenkraftändamål. Bestämmelserna hindrar inte utvecklingen av tätorterna och det lokala näringslivet i dessa områden, om andra lämpliga alternativ saknas.

1.1 Vilket skydd har de riksintressanta områdena?

Naturresurslagens bestämmelser om områden av riksintresse har arbetats in i kapitel 3 och 4 i miljöbalken som gäller sedan 1 januari 1999. Enligt miljöbalkens förarbeten gäller alltså förarbetena till Naturresurslagen. Skillnaden ligger i att bestämmelserna numera ska tolkas även mot bakgrund av balkens inledande kapitel om mål och hänsynsregler. De nationella miljömålen ska ge ledning för att bedöma vad en hållbar utveckling innebär och därigenom vara vägledande vid tillämpning av bestämmelserna i miljöbalken. Miljöbalkens mål är av grundläggande betydelse för att tolka de materiella bestämmelserna i miljöbalken inte minst de allmänna hänsynsreglerna.

Miljöbalken kräver att områden av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur- eller kulturmiljön. Dessa sk hushållningsbestämmelser har emellertid direkt verkan enbart vid prövning av exploateringsföretag som i laglig mening innebär ändrad markanvändning. Vid fortsatt markanvändning av hittillsvarande slag har bestämmelserna endast en rådgivande funktion. I miljöbalken 1 kap 2§ anges i vilka fall hushållningsbestämmelserna är tillämpliga.

Naturmiljön inom ett visst område kan i en del fall ta skada av exploatering, arbetsföretag och andra verksamheter såväl utanför riksintresseområdets gränser som innanför. Ett exempel är våtmarker, sjöar eller vattendrag som påverkas av ingrepp högre upp i tillrinningsområdet. Även i sådana fall kan dock hushållningsbestämmelserna vara tillämpliga. Staten kan sålunda ingripa om en exploateringsplan innebär att ett riksintresse inte tillgodoses, oavsett om exploateringen är tänkt att äga rum utanför eller inom det riksintressanta området. Det avgörande är om naturvärdena som motiverat bedömningen av området såsom riksintressant riskerar att ta skada.

2 1996-99 års översyn av områden riksintressanta för naturvården

Naturvårdsverket fick 1995/96 i regeringsuppdrag att i samverkan med bl a länsstyrelserna inleda en översyn av områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv. Då inget nytt rikstäckande underlag tagits fram vad gäller friluftslivet utslöts denna del ur översynen. Under 1996 och 1997 tog Naturvårdsverket fram ett arbetsmaterial med förslag till revideringar utifrån gällande kriterier. Länsstyrelserna bearbetade Naturvårdsverkets material och lämnade synpunkter samt egna förslag till kompletteringar. I detta sammanhang

konsumerades även kommunerna. Avvägningar gentemot andra markanvändningsintressen gjordes inte i detta skede. Det är naturvårdens sektorsanspråk som redovisas.

2.1 Syfte

Syftet med översynen har varit att uppdatera och revidera områden av riksintresse för naturvård utifrån det förbättrade kunskapsunderlag som kommit fram sedan förra beslutstillfället i slutet på 1980-talet. De nya kunskaperna gäller främst våtmarker, helheter i odlingslandskapet samt ängar och naturbetesmarker. För dessa naturtyper har landsomfattande inventeringar genomförts och nationella bevarandeplaner tagits fram.

Det har inte varit aktuellt med en total omprövning av varje område av riksintresse för naturvården. Vissa områden som tidigare ansetts vara av riksintresse har dock helt eller delvis uteslutits när det varit känt att deras naturvärden inte längre uppfyller kriterierna.

Ytterligare ett syfte med översynen har varit att förbättra dokumentationen av områdena genom att i de sk registerbladen tydligt ange vilka naturvärden som legat till grund för att området valts ut. Det görs med hjälp av *riksvärdena*, som utgörs av naturtillgångar av en sådan kvalitet att de kan motivera att ett område utpekats som riksintressant för naturvården. Riksvärdena kan anges på olika nivåer och endast den eller de nivåer som ligger till grund för urvalet av områden anges. Riksvärdena kan i stort grupperas enligt följande: Landskapstyp, naturtyp, vegetationstyp, geovetenskap och arter.

Att förtydliga vilka exploateringsföretag och andra åtgärder (eller frånvaro av åtgärder) som kan skada riksvärdena har också ingått som en del i översynen. Angivande av vad som är pågående respektive ändrad markanvändning görs dock inte här. Inte heller vilka av arbetsföretagen som kräver tillstånd enligt annan lagstiftning. Likaså förutsätts att det i det enskilda ärendet prövas huruvida skadan av ett företag är att betrakta som påtaglig eller ringa.

2.2 Resultat

Naturvårdsverket fattade den 7 februari beslut om den reviderade listan över riksintressen för naturvård, nu enligt 3 kap 6§ miljöbalken. Beslutet innebär i korthet följande:

31 nya områden (inklusive två områden som brutits ut ur befintliga NN12 Ätradalen) bedöms vara av riksintresse för naturvården. Ett område om totalt 1800 hektar anses inte längre vara av riksintresse och har således strukits (NN13 Tjärnesjön i Falkenbergs kommun).

Hallands län har nu således 56 områden som bedöms vara av riksintresse för naturvården. Dessa omfattar en areal om ca 160 000 hektar.

3 Referenser

- *Naturvårdsverket, 1998*. Anvisningar för översyn av områden av riksintresse för naturvård enligt 2 kap 6§ NRL.
- *Naturvårdsverkets hemsida 2000-02-03*; Områden av riksintresse (www.environ.se).
- *Naturvårdsverkets beslut* över områden av riksintresse för naturvård enligt 3kap 6§ miljöbalken 1996-99 med bilaga B (Granskningspromemoria) och bilaga C (Konsekvensutredning).
- *Länsstyrelsen, 1988*. Områden av riksintresse Naturvård Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Krister Larsson (8805), Jeanette Erlandsson (0003), Örjan Fritz (000901)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 1 SÄRÖ VÄSTER- OCH NORDANSKOG

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6BNV

Läge:

Areal: 100 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska Västkusten

Kust/havsregion: Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Naturskog	Kustnära	Flora
-----------	----------	-------

Värdeomdöme: Särö Västerskog och Särö Nordanskog tillhör de få kvarvarande kustskogarna av ursprunglig karaktär på Västkusten och är därför av mycket högt bevarandevärde.

Området har mycket stora botaniska värden och är internationellt känt för den artrika kryptogamfloran, fr a lavar och vedsvampar. Idegranen har här sin troligen rikligaste förekomst i landet.

Huvudkriterier (förutsättningar för områdets naturvärden):

- A Urskogsartad kustskog som särskilt väl visar landskapets utveckling
- B Väsentligen opåverkat naturområde
- C Hotade biotoper och arter

Förutsättningar för bevarande: Området bevaras till stora delar som ett ostört urskogsområde. Många av de flerhundraåriga ekarna har dock vuxit upp i ett mera ljusöppet landskap (fordom betad utmark), och behöver mycket ljus. Skötselåtgärder är därför nödvändiga i såväl Västerskog som Nordanskog för att klara ekarnas fortlevnad på sikt och de många rödlistade arter som knyts till dem.

Värdet kan påverkas negativt av t ex luft- eller markledning, avverkning, försurning och ridning.

Säkerställande:

- Särö Västerskog är avsatt som naturreservat (55 ha).
- Särö Västerskog (SE0510067) är ett av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).

Områdets huvuddrag: Särö Västerskog ligger på den yttersta spetsen av en urbergshalvö i den nordhalländska skärgården. Bergshöjder som når 20-30 m ö h omväxlar med dalsänkor inom området. Berggrunden består av gnejs, med inslag av granit och grönsten framförallt i söder. Höjdpartierna är kala eller täckta av ett tunt jordlager. I sänkorna finns svallad morän och lersediment. Mot havet dominerar blockstränder, men även avsnitt med klippstränder och sandstränder förekommer.

Särö Västerskog och Nordanskog är ett av få områden utmed den svenska västkusten med en lång skoglig kontinuitet. Stora delar av området har sannolikt burit skog alltsedan vårt land blev beskogat efter den senaste nedisningen. Skogen är i större delen av området tydligt treskiktad. Överst finns glest med drygt 250 år gamla tallöverståndare omväxlande med 250-325-åriga vidkroniga ekar. Under detta finns en tät skog av smalstammiga, 10 meter höga ekar (främst bergek) med inslag av rönn och idegran som ett andra trädskikt. I det vanligen väl utbildade buskskiktet finns bl a ek, rönn, hägg, brakved, vildapel och kaprifol. På höjdpartierna finns hällmarkstallskog med glest stående gamla, knotiga tallar. Artfattig hedvegetation dominerar fältskiktet i området. På några ställen, t ex i Barrlindkärret, finns en mer näringskrävande vegetation med arter såsom benved, skogstry, liguster, blåsippan, tandrot och buskstjärnblomma. Här finns även rikligt med idegran. Mot havet finns vindpinade skogs-bryn av främst vinterek och på stranden växer bl a strandkål, hampflockel, strandmalört och strandmolke.

Säröskogarna hyser en imponerande uppsättning rödlistade eller i övrigt sällsynta och krävande arter från en rad olika organismgrupper. Så är t.ex. kryptogamfloran mycket artrik i området. Rikedomen på vedsvampar är välkänd, med förekomster av bl.a. laxticka, blekticka, grovticka, tallticka och korallticka. Lavfloran innehar exceptionellt höga värden. En inventering 1998-99 visade på förekomst av hela 37 rödlistade lavar, bl.a. jättelav, blylav, grynlav, gammelekslav, röd pysslinglav och matt pricklav. Totalt påträffades 233 arter lavar växande på bark och ved (Fritz 2000). Området är även av ornitologiskt intresse med exempelvis samt täta bestånd av skogsduva, hackspettar och andra hålbyggare. Tidigare fanns här även häckande havsörn och hägerkolonier. Särö-området är entomologiskt välkänt. Bland de aktuella fynden av intressantare arter kan nämnas halvknäpparen *Calambus bipustulatus*.

Friluftslivet är omfattande i området som genomkorsas av ett flertal stigar.

Anmärkningar:

Klass I-område i SNV:s uskogsinventering.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 1 Särö skärgård - Vallda Sandö och område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 1 Särö.

Område nr 69, 70 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun)

Referenser:

- Andersson, L.* 1975. Särö Västerskog - botanisk inventering samt förslag till skötselplan. SNV PM 712.
- Fritz, Ö.* 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 2. Norra länsdelen. S. 202-212. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 1996:10.

1

- Fritz, Ö. 2000.* Bark- och vedlevande lavar i Väster- och Nordanskog på Särö i norra Halland. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 2000:2.
- Malmberg, S. 1978.* Skötselplan för Särö Västerskogs naturreservat. Fastställd 1981.
- Skottsberg, C. 1952.* Särö. Natur i Halland sid 348-367.
- Statens naturvårdsverk. 1982.* Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. SNV PM 1508
- Länsstyrelsen. 1996.* Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun
- Länsstyrelsen. 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD**Namn och datum:** Krister Larsson (8805), Jeanette Erlandsson (0004)**OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN****Områdesnummer och namn:** NN 2 SANDSJÖBACKA**Kommun:** Kungsbacka**Kartor:** 6B NV, 6B NO **Läge:** **Area:** 1800 ha**Naturgeografisk region:** 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten**Kust/havsregion:****Regionindelning för sjöar och vattendrag:****Agrara kulturlandskapsregioner:****Landskapsform:** Sprickdalslandskap**Riksvärde**

Geovetenskap	Naturbetesmark	Flora
--------------	----------------	-------

Värdeomdöme: Sandsjöbackaområdet är ett representativt avsnitt av det nordhalländska och bohusländska sprickdalslandskapet som väl belyser landskapets utveckling. Särskilt värdefulla delar är Sandsjöbackadrumlinen och de vidsträckta hällmarksljunghederna. Landskapsbilden är storslagen.

Sandsjöbackaheden är en representativ lokal med naturbetesmarker som utgörs av ljunghed, annan öppen utmark och sötvattenstrandäng. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som svinrot, slättergubbe och granspira.

Urvalskriterier (förutsättningar för områdets naturvärden):

- A Område väl belysande natur- och kulturlandskapets utveckling
- C Sårbara biotoper och arter
- D Områden med mycket rik flora

Förutsättningar för bevarande: Skogsbruk bedrivs med naturvårdshänsyn, kanalisering av friluftslivet till mindre känsliga delar.

Värdet kan påverkas negativt av t ex skogsbruk (plantering eller avverkning) i vissa delar, dikning, vägbyggnad, bebyggelseexploatering, vattenavledning, luftledning och försurning.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av

jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

- Sandsjöbacka är avsatt som naturreservat (1770 ha).
- Sandsjöbacka (SE0510068) är ett av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Den i länet belägna delen av Sandsjöbackaområdet utgörs naturgeografiskt av en större höjdplatå i det nordhalländska sprickdalslandskapet. Höjdplatån är genombruten av mindre sprickdalar som löper i nord-sydlig och öst-västlig riktning. Platån når omkring 75-100 m ö h medan de lägsta dalsänkorna ligger ca 40 m ö h. Dalsidorna är ofta branta.

Berggrunden består främst av graniter. Gnejser och grönstenar förekommer även och mellan Sandsjön och Iglekärr löper en diabasgång i öst-västlig riktning. Berggrunden har slipats av inlandsisen och vackra rundhällar finns bl a öster om Rubbesjö. Mer eller mindre kala hällmarker dominerar och de lösa avlagringarna har liten utbredning i området. Leravlagringar finns i de större dalgångarna, t ex vid Grönabur. I nordost finns ett större moränområde med den i landskapet mycket framträdande Sandsjöbackadrumlinen, som är en ryggformad stötsidesmorän utsträckt i isens rörelseriktning, nordostsydväst. I sydväst finns ett bergstöd. Drumlinen når här 94 m ö h och en markant strandlinje vid 83-metersnivån markerar den marina gränsen i området.

Ett femtontal sjöar finns i området. De flesta är oligotrofa hällmarkssjöar med klart vatten. Den största sjön, Sandsjön, ligger delvis på lersediment och har eutrofa drag. Fågelkärrsmossen är ett värdefullt våtmarkskomplex. Värdet i komplexet utgörs av kombinationen fukthet och mad vid sjö.

Sandsjöbacka är ett representativt avsnitt av det nordhalländska hedlandskapet präglat av bete och ljungränning. Hävden har dock successivt upphört under 1900-talet. Höjdpartierna utgörs främst av hällmarksljunghedar som i varierande grad växer igen med fr a tall, ek, björk och en. I mindre svackor finns fukthedar och fattigkärr. Om dessa områden lämnas orörda blir den naturliga vegetationen på sikt hällmarkstallskog och krattskog av bergek. Större hällmarksljunghedar som ännu har kvar den öppna karaktären finns bl a vid One mosse, Lilla Rörkärr och i anslutning till fågelskyddsområdet i sydöstra delen. Slutna tallskog, björkskog och bergekskog samt planterad granskog finns främst i anslutning till dalgångarna. I de större dalgångarna finns åker- och betesmarker.

Ljungheden på Sandsjöbackadrumlinen är den enda större ljungheden i området, där stora delar har restaurerats med återupptaget bete och bränning under 1990-talet (totalt 200 ha). De representativa naturbetesmarkerna på Sandsjöbackaheden utgörs av ljunghed, annan öppen utmark och sötvattenstrandäng med vegetationstyper som ljunghed, pors-blåtåtelhed och tuvåtäläng. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som svinrot, slättergubbe, ängsvädd, klockljud, stagg och hirsstarr.

Vegetationen i övrigt domineras av artfattiga hedsamhällen med stort inslag av västliga arter såsom hönsbär, pors, klockljung och myrlilja. Mindre områden med en mer artrik ängsvegetation finns bl a vid Grönabur och Sandsjön. Djurlivet är relativt rikt i området och vanliga däggdjur är bl a skogshare, rådjur och småvessla. På de öppna ljunghedarna förekommer orre, trädlärka, nattskärna m m. Drillsnäppan är en karaktärsart för hällmarkssjöarna och i Sandsjön häckar skäggdopping. Exempel på andra häckfåglar är tornfalk och smådopping.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda i området som är lättillgängligt via vägar och stigar.

Anmärkningar: VMI ID: 06B7E01

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 84-61 (NR)).

Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 84-14:2).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 2 Sandsjöbacka.

Område nr 77 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Referenser:

- Friberg, K. och Strandberg, L. 1980:* Skötselplan för Sandsjöbacka naturreservat.
Lundgårdh, P.H. och Sandegren, R. 1953: Beskrivning till kartbladet Särö. SGU Aa N:o 195.
Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
Länsstyrelsen i Hallands län, 1990: Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun. Länsstyrelsen 1990:2. Halmstad.
Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun.
Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Krister Larsson (8805), P. Wennman (980223, 991015), Jeanette Erlandsson (0003)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN3 UBBHULT

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B NO

Läge:

Areal: 260 ha

Naturgeografiskt region: 21 b Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m.

Riksvärde

Geovetenskap		
Våtmarkskomplex	Fukthed	
	Svagt välvd mosse	
	Topogent kärr	

Värdeomdöme: I landskapet framträdande drumlinier av mycket stort geovetenskapligt värde. Någon liknande anhopning av större drumlinier är inte känd från Västsverige i övrigt.

Rinnamossen är ett viktigt och värdefullt våtmarkskomplex med högt värderade fukthedar, topogena kärr och svagt välvda mossar.

Huvudkriterier (förutsättningar för områdets naturvärden):

- A Framstående exempel på drumlinier samt våtmarkskomplex som särskilt väl visar landskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkat våtmarksområde

Förutsättningar för bevarande: Drumlinens ytformer och det öppna jordbrukslandskapet bevaras. Värdet kan påverkas negativt av t ex bebyggelse, luftledning och täktverksamhet.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner är exempel på åtgärder som kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Från Gingsjön i Älvsborgs län sträcker sig de drygt en mil långa Ubbhultsdrumlinerna mot sydväst. De består av fem långsträckta moränrygggar som ligger på rad. Krönen ligger drygt 150 meter över havet och de är ett markant inslag i landskapet. Större delen av området är jordbruksmark med spridd bebyggelse, medan omgivningarna utgörs av vidsträckta skogs- och myrmarker. Berggrunden i området utgörs av graniter.

Drumlinen vid Ubbhult är den bäst utbildade i hela Ubbhultsstråket och kan tjäna som typexempel för en ryggformad stötsidesmorän. Två markerade krön åtskiljs av en platåliknande formation. I väster ansluter drumlinen till fast berg. Moränmaktigheten är inte så stor som drumlinen ger intryck av. Vid brunnsgrävning har man på vissa ställen stött på fast berg på ett djup under 5 meter.

Rinnamossen är ett viktigt och värdefullt våtmarkskomplex med högt värderade fukthedar, topogena kärr och svagt välvda mossar. Rinnamossen är ett terrängföljande myrkomplex av västlig typ. Våtmarkerna är mosaikartat fördelade med stor andel kalt berg.

Anmärkningar:

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 06B7H07

Område nr 88, 90 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Rinnamossen ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Referenser:

Fredén, C. 1983: Beskrivning till jordartskartan Kungsbacka N0. SGU Serie Ae Nr 34.

Länsstyrelsen, 1977: Natur i Hallands län - inventering och handlingsprogram för allmän naturvård.

Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

3

REGISTERBLAD

Namn och datum:

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 4 VALLDA SANDÖ - HÖRDALEN

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B NV **Läge:** **Areal:** 920 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust- och havsregion: I Skagerack.

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Naturbetesmark	Flora	
	Fauna	
Mjukbotten (marint)	Flora	
	Fauna	

Värdeomdöme: Vallda Sandö - Hördalen är ett mångformigt kustområde med flera representativa naturtyper, sårbara biotoper och arter samt en ovanligt stor artrikedom samlade inom ett begränsat område.

I Låddholmsviken är de grunda vikarnas och mjuka bottnarnas växt- och djursamhällen väl utbildade.

Representativa naturbetesmarker (Vallda Sandö) i kustbygd som utgörs av havsstrandäng, ljunghed, annan öppen utmark och buskrik utmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Havsstrandängarna är viktiga häcknings- rast- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel.

Huvudkriterier (förutsättningar för områdets naturvärden):

- A Framstående exempel på kustlandskap som särskilt väl visar landskapets utveckling
- C Sårbara biotoper och arter
- D Rik flora och fauna

Förutsättningar för bevarande: Lövskogarna på bergshöjderna bevaras. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex bebyggelse, anläggningar såsom småbåtshamn, utsläpp av avloppsvatten, igenväxning och försurning.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, vindkraftverk, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Naturresevat: Hördalen (31 ha) och Vallda Sandö (349 ha).
- Landskapsskyddsområden: Hamra (110 ha) och område vid Låddholmsviken (32 ha).
- Vallda Sandö (SE0510064) och Hördalen (SE0510066) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).

Områdets huvuddrag: Vallda sandö - Hördalen ligger utmed den nordhalländska kusten i ett utpräglat sprickdalslandskap. Sandö i väster är en halvö med flacka bergshöjder, som förbinds med fastlandet genom vidsträckta strandängar och marskland. Östra delen utgörs av sedimentfyllda dalgångar omgivna av bergshöjder. Berggrunden består främst av graniter, med spridda förekomster av grönsten. Längst ut i väster på Sandö finns gnejser. Blockrika strandvallar från den postglaciala transgressionen för ca 7000 år sedan finns i Hördalen.

De representativa naturbetesmarkerna på Vallda Sandö utgörs av havsstrandäng, ljunghed, annan öppen utmark och buskrik utmark. Vanliga vegetationstyper är salttågstrandäng, saltgrässtrandäng, staggäng, fårsvingeltorräng och ljunghed. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som salttåg, revigt saltgräs, blåsklöver, marrisp, glasört, stor glasört och darrgräs.

Fågellivet på strandängarna och angränsande grundvattenområden i Stallviken och Låddholmsviken är mycket rikt. Exempel på häckfåglar är större strandpipare, sydlig kärrensna (tillfällig) och rödbena. Under vår och höst rastar stora mängder vadare och änder. På strandängarna finns även ett rikt och intressant insektsliv. Under sensommaren uppehåller sig upp till ett 100-tal hägrar i Stallviken. Låddholmsviken söder om Sandö är en grund havsvik med för mjukbottnar typiska växt- och djursamhällen.

I öster vidtar odlade dalsänkor omgivna av lövskogklädda bergshöjder. Hördalen är särskilt intressant med en för kustskogarna typisk zoneringsbevarad samt ett rikt växt- och djurliv. Hördalen utgörs av en mindre dalgång omgiven av bergshöjder. I dalgången finns alkärr, med kantvegetation av ask, samt ett mindre almbestånd. På sluttningens nedre del finns ängsekskog med inslag av bl a lind. På höjdpartierna vidtar krattig hedekskog och enbevuxna hållmarksljunghedar. I de lägre delarna finns bl a ett stort antal hagmarksekar med en ålder av drygt 500 år och en frodig lundvegetation med arter såsom blåsippa, trolldruva, vippärt och gullviva. I höjdpartierna påträffas bl a bergjohannesört. Kryptogamfloran är rik med bl a flera sällsynta mossor. Exempel på häckfåglar är mindre hackspett, stenknäck och skogsduva. Den lägre markfaunan är mycket artrik och ursprungligt präglad i Hördalen. Sandödla förekommer i Hördalen.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 84-55 (NR)) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 84-14:2).

Område nr 53, 54, 68, 74, 76 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 1 Särö skärgård - Vallda Sandö och nr FN 4 Lygnern Rolfsån.

Referenser:

Gillner, V. 1979: Vallda Sandö naturreservat naturinventering samt förslag till skötselåtgärder. SNV PM 675.

Åhrén, P-M. 1980: Skötselplan för naturreservatet Vallda Sandö Fastställd 1981.

Åhrén, P-M. Skötselplan för naturreservatet Vallda dalar. Fastställd 1984.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1990: Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun. Länsstyrelsen 1990:2. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Krister Larsson 8805, Gurli Grönkvist (9710), Curt Fredén (971030), Jeanette Erlandsson (000619)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 5 KUNGSBACKAFJORDEN - SÖDRA ONSALAHALVÖN - NIDINGEN - ROLFSÅN

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B N0, SV, SV **Läge:** **Areal:** 9600 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust- havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 106 Rolfsån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsformer: Sprickdalslandskap, skärgård

Riksvärde

Geovetenskap		
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
		Fauna
Havslandskap Kustlandskap	Flora	
	Fauna	
Vattendrag	Fauna	

Värdeomdöme: Kungsbackafjorden med omgivningar är ett synnerligen variations- och artrikt kustområde med ett flertal hotade eller sällsynta biotoper och arter. Sammantaget framstår hela området som ett av de mest skyddsvärda utmed den svenska västkusten.

De geovetenskapliga värdena är stora och området ger en god bild av de geologiska processer som präglat det nordhalländska och bohusländska kustlandskapet. Strandvallar och svallsediment finns på flera ställen i området och vittnar om havets påverkan under skilda tider. Vackra välutbildade klapperfält, eller stenmalar, finns på Malön, Näsbokrok och Nidingen. Av geovetenskapligt intresse är den nybildning av marskland som sker i strandzonen. På strandängarna utmed fjordens östra strand finns goda exempel på marskjordar.

Områdets botaniska, zoologiska, fiskeribiologiska och ornitologiska värden är omfattande och delvis unika. De vidsträckta och i hög grad ostörda grundområdena och strandängarna i Kungsbackafjorden har ett synnerligen stort värde för den vetenskapliga naturvärden. Området har stor betydelse för ornitologisk och marinbiologisk forskning.

De botaniska intressena är stora. Vegetationszoneringen från grundområdena och upp på strandängarna har få motsvarigheter i landet. Floran är intressant med ett flertal rariteter och flera växtarter befinner sig här vid sina syd- respektive nordgränser.

De ornitologiska värdena är omfattande och området är viktigt såväl som häckningslokal för vadare som rast-, ruggnings- och övervintringsplats för stora antal änder, gäss, svanar och vadare. Inom området finns en av landets största koncentration av den hotade sydliga kärrensna. Området är även av betydelse för ornitologisk forskning.

Här finns ett värdefullt kulturlandskap med hävdade strandängar och hällmarksljungheder som huvuddelar. Exempel på representativa, värdefulla områden är Näsbokrok, Dotetorp, Tjolöholm-Näsbyfjord, Torkelstorp-Åskatorp, Onsala Sandö och Råö. Havsstrandängarna är även värdefulla rast- häcknings- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel.

Nidingen har ett geovetenskapligt intresse som en drumlin, överlagrad av ändmoräner, som svallats och delvis omlagrats av havet. De botaniska värdena är stora med en tydlig vegetationszonering och rariteter såsom marrisp, strandbeta och strandärt. Strandbetan har troligen sin rikligaste förekomst i landet på Nidingens driftvallar.

Nidingen har vidare ett unikt fågelliv med landets enda koloni av tretåig mås och västkustens (järnte Hallands Väderö) största koloni tobisgrissla. Fågellivet är även i övrigt rikt och området har stor betydelse för ornitologisk forskning. I synnerhet de omfattande undersökningarna av öns skärpiplärkepopulation är av internationellt intresse.

Huvudkriterier (förutsättningar för områdets naturvärden):

- A Framstående exempel på fjord- och skärgårdslandskap väl belysande landskapets utveckling
- C Område med sällsynta naturtyper och ett flertal hotade biotoper och arter
- D Mycket artrikt växt- och djurliv
- E Naturskönt, särpräglad landskap

Förutsättningar för bevarande: Karaktären av oexploaterat och öppet, betespräglad kustlandskap med havsstrandängar och kushedar bibehålls. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, vindkraftverk, luftledning, vägdragningar.

God vattenkvalitet i Kungsbackafjorden och omgivande havsområde. De problem som uppstår genom ett omfattande friluftsliv, framför allt båtliv löses. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex undervattenssprängning, muddring, tippning, avloppsutsläpp, igenväxning, olje- eller andra förorenande utsläpp, trålfiske, friluftsliv i känsliga områden, fiskodling, bebyggelse, båthamn eller annan anläggning och båtar på svaj i grundområdena.

God vattenkvalitet i Rolfsån, genom bl a fortsatt kalkning i tillrinningsområdena, tillfredsställande vattenföring i ån under lågvattenperioden. För Rolfsån är en god vattenkvalitet i Lygnern en förutsättning för att åns storlaxstam skall kunna fortleva. Värdet kan påverkas negativt av t ex försurning, avloppsutsläpp, grävning- eller rensningsarbeten i åfåra och vattenreglering, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, vattenuttag, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Säkerställande:

- Befintliga naturreservat: Nidingen (725 ha, varav 13,5 ha land), Malön (ca 100 ha), Näsbokrok (90 ha), Lotsholmarna (94 ha), Tjolöholms och Äskatorps strandängar (104 ha), Hållsundsudde - Sönerbergen (1920 ha, varav 670 ha land), Kungsbackafjordens öar (160 ha) samt Svängehallar-Fjärehals (290 ha).
- Sälskydd: Yttre och Inre Halseskär samt Långskär (66 ha).
- Området omfattas av arbetet med havskonventionen HELCOME.
- Kungsbackafjorden (SE0510058) och Nidingen (SE0510084) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (SPA/pSCI). Svängehallar-Fjärehals (SE0510062) är ett av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).
- Frågan om säkerställande av Kungsbackafjorden som naturreservat är för närvarande öppen (ligger hos miljödepartementet).

Områdets huvuddrag:

Kungsbackafjorden är en sydlig, avsevärt breddad del, av en markerad sprickdal som kan följas från Vänern via Götaälvsdalen till Göteborg och vidare söderut till Kungsbacka. I fjorden finns flera parallella sprickzoner av vilka en löper utmed Onsalahalvöns förhållandevis höga och raka östra kustlinje. I Kungsbackafjordens mitt kvarstår en hel rad uppstickande restberg som öar. Fjordens östra strand är en flack landhöjningskust med utskjutande berguddar såsom Tjolöholm och Ölmanäshalvön. Mellan uddarna finns vidsträckta strandängar och marskland. Sprickdalstopografin fortsätter på Onsalahalvön med åt söder utlöpande berguddar och mellan dessa dalsänkor där havet tränger in som långsmala vikar.

En geologisk gränslinje går genom fjorden. Berggrunden på öarna och på Onsalahalvön i väster består i huvudsak av Askimsgranit, genomdragen av grönstensstråk, medan gnejser vidtar österut. Rundhällar och isräfflor finns på Onsalahalvöns sydspets och på öarna.

Området har en attraktiv skärgård med ett trettiotal öar. Malön och Nidingen avviker från de övriga genom att de är uppbyggda av svallad morän. Nidingen är höjdpartierna av en drumlin utsträckt i VSV-ONO-lig riktning. Malön är en drygt 2 km lång ändmorän som på sydsidan byggts på med svallsediment. Ändmoränryggar finns även bl a på Hållsundsudde och Ölmanäshalvön.

Strandvallar, klapperfält och svallsediment finns på flera ställen i området och vittnar om havets påverkan under skilda tider. Vackra välutbildade klapperfält, eller stenmalar, finns på

Malön, Näsbokrok och Nidingen. På strandängarna utmed fjordens östra strand finns goda exempel på marskjordar.

Kungsbackafjorden är inte någon äkta fjord då den saknar tröskel i mynningen. Från Kattegatt går två djuprännor in i fjorden, den västra som mest 30 meter djup och den östra 15 meter djup. I de östra och norra delarna finns vidsträckta grundvattenområden med ett djup under 3 meter.

Kungsbackafjordens inre delar får en speciell karaktär, estuarie, genom det sötvatten och de näringsämnen som tillförs via Kungsbackaån och Rolfsån. Det allra översta vattenskiktet i fjorden är därför normalt starkt utsötat. Bottenvattnet har 30-32 ‰ salthalt. Vattenomsättningen är stor i fjorden och den genomsnittliga uppehållstiden för ytvattnet är mindre än ett dygn. Fjordens botten är täckt av ett gyttjeskikt. I den västra, djupare delen finns ett tjockt gyttjeskikt med finkorniga sediment under. I den grunda, östra delen finns ett tunnt gyttjeskikt med sandblandade sediment under.

Landskapet är öppet och betespräglat med hällmarksljunghedar och strandängar samt undervattensängar av bandtång i grundområdena som dominerande vegetationstyper. Variationerna är dock stora och i synnerhet strandvegetationen är artrik och växlar beroende på strändernas utseende. Floran är västligt präglad med inslag av såväl nordliga som sydliga arter. Många hotade eller sällsynta arter finns i området. Här följer några exempel som belyser de botaniska värdena. Grundområdena och strandängarna i de norra och östra delarna har en särpräglad vegetation av salttåliga växter och en väl utvecklad vegetationszonering. På Näsbokrok finns storslagen kushed med bl a fjällnejlika, ostronört och flocksvalling. På Sönerbergen finns en av landets få växtplatser för hjortunga. Malön har idsträckta kråkrishedar och en intressant flora med arter såsom marrisp, kustruta och hedblomster. På Nidingen finns rikliga bestånd av strandärt och strandbeta. Vid Tjolöholm finns ädellövskogar med en rik lundflora. Lövskogen öster om slottet är dessutom en av västkustens få ursprungliga kustskogar.

De representativa naturbetesmarkerna på lokaler som Näsbokrok, Dotetorp, Tjolöholm-Näsbyfjord, Torkelstorp-Åskatorp och Råö utgörs av havsstrandängar, ljunghed, annan öppen utmark, buskrik utmark och betad skog har vegetationstyper som salttågstrandäng, tuvtåteläng, fårsvingeltorräng, hällmarkstorräng och ljunghed. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som saltgräs, saltnarv, styv glasört, gulkämpar, trift, ängsvädd, backtimjan och ljung. De representativa naturbetesmarkerna på Onsala Sandö utgörs av ljunghed, öppen hagmark, havsstrandäng och buskrik utmark. Här finns vegetationstyper som sandrished, ljunghed, stagghed, salttågstrandäng och saltgrässtrandäng. De delvis art- och individrika växtsamhällena hyser arter som ljung, ängsvädd, darrgräs, trift, kattfot och gråfibbla.

Fågellivet är mycket rikt i området. Strandängarna är viktiga häckningsområden för i synnerhet vadare. Här finns Sveriges största koncentration av sydlig kärrensäppa. Strandängarna och angränsande grundvattenområden har rast-, övervintrings- eller ruggningslokaler för stora mängder änder, gäss, vadare, knölsvanar m m. Kråkrishedarna på Malön är sannolikt den viktigaste rastplatsen på Västkusten för småspov under höststräcket. Berguv och jorduggla är andra arter som förekommer i området. Fjorden och dess randområden är viktiga för övervintrande rovfåglar bl a havsörn och kungsörn. Skogshare är vanlig, även på de större öarna. Knubbsäl förekommer allmänt och enstaka gråsäl ses.

Grundområdena, med bla bandtångsförekost, har hög produktion och är lekplats för horngädda och uppväxtområde för bla plattfisk och ål. Andra fiskarter som förekommer i fjorden är tex makrill, lax, laxöring, ål och tjockläppad mulle. Rolfsån har på sin en mil korta sträcka till Stensjön lekbottnar för en ursprunglig storlaxstam och för ett stationärt havsöringsbestånd som har fjorden som uppväxtområde. I fjordens yttre delar finns ett av västkustens största bestånd av krabba och hummer.

Kungsbackafjorden är sedan länge ett viktigt område för ornitologiskt och marinbiologisk forskning. Fjordens grundområden anses vara bland de bästa i landet för marinbiologisk grundforskning. Under senare år har omfattande ornitologiska undersökningar utförts på Nidingen.

Friluftslivet, i synnerhet båtlivet, har mycket stor omfattning i området. Flera tusen fritidsbåtar finns i fjorden. Båtar som ligger på svaj i grundområdena är ett problem genom att förtöjningen medför kraftigt slitage på botten. Dessutom kan störningar för fågellivet förekomma.

De mest eftertraktade fiskarna för fritidsfiske i fjorden är laxöring och horngädda. Ål, lax, torsk och skaldjur är de mest betydelsefulla för yrkesfisket.

Kungsbackafjordens grundområden och strandängar

Grundområdena i Kungsbackafjordens inre och östra delar, med ett djup under tre meter, upptar ca 37 % av fjordens yta. Framförallt de inre delarna har karaktären av estuarie genom att sötvatten och näringsämnen tillförs med Rolfsån och Kungsbackaån. Grundområdena kantas av flacka, i huvudsak betade strandängar. De övergår uppåt land i ängar och hedar och avlöses av jordbruksmark eller skog. Trots att landhöjningen endast är 0,11 cm per år är den märkbar i detta flacka landskap. I en zon mellan medelvattennivån och högvattengränsen finns marskland. Här bildas vad som kan kallas flodmarsk eller estuariemarsk p g a att det främst är sediment som fraktas ut av fjordens åar som avsätts.

Bottenvegetationen domineras av bandtång och alger. I den innersta delen finns stora bestånd av havssallad medan bandtång dominerar stora områden i övriga delar. I synnerhet norr och öster om Kalvö finns vidsträckta undervattensängar av bandtång. Grundvattenområden övergår via zoner med bandtång, skruvning, hårmating m m i strandängar. Dessa har stor variation och en väl utvecklad vegetationszonering. I de inre delarna är vegetationen präglad av sötvattenutflödet från åarna. Genom nybildningen av marskland pågår ständigt en nykolonisation av växter såsom stor glasört (*Salicornia strictissima*), revigt saltgräs och saltmålla på strandens nedre del. I de "minisaltöknen" som bildas i tidvis översvämmade sänkor växer de extremt salttåliga arterna glasört (*Salicornia europae*) och saltört. Strandängarna avslutas uppåt av driftvallar och övergår därefter i mer typiska "landväxtsamhällen". Strandängarna är växtgeografiskt intressanta med flera arter som här befinner sig vid eller i närheten av sina nord- respektive sydgränser. Norskstarr, strandstarr och saltstarr är exempel på det förstnämnda medan smal käringtand är exempel på det senare.

Fågellivet är rikt i området. Strandängarna är värdefulla som häckningsplats framförallt för vadare såsom sydlig kärrsnäppa, brushane och rödbena. Sydlig kärrsnäppa har här en av sina största koncentrationer i landet. Dessutom är strandängarna tillsammans med grundområdena betydelsefulla som rast-, ruggning- och övervintringsplatser för bla vadare, sjöfågel och sädgäss. Kungsbackafjorden är en av landets främsta ruggningsplatser för knölsvan och knipa.

Under sensommaren samlas här ett tusental knölsvanar för att rugga. På strandängarna rastar uppåt tusen sädgäss under hösten och under vinterhalvåret ses bl a sothöns, krickor, bläsänder och vigg i stora antal i grundområdena. Under isvintrar samlas sjöfåglarna i de vanligen isfria mynningsområdena till Rolfsån och Kungsbackaån.

De högproduktiva grundområdena är också yngel- och uppväxtområden för fisk. De är viktiga uppväxtområden för plattfisk såsom flundror, rödspotta, skäddor och tunga. Fjorden utgör även ett viktigt uppväxtområde för havsöring, där fjorden hyser ett stationärt bestånd med reproduktion framförallt i Rolfsån. I undervattensängarna av bandtång leker horngädda under våren och ynglen tillväxer här. De vuxna stannar ett tag och äter upp sig innan de återvänder till Nordsjön. Här finns även stora bestånd av ål, vilka stannar till könsmognad. Många fiskar som lever på djupare vatten under dagen söker sig på natten till ängarna av bandtång för födosök.

Omfattande marinbiologisk forskning har utförts i grundområdena. Området från Kollahed till Tjolöholm tillhör de mest lämpliga i landet för forskning rörande marina grundområden. Även ornitologiska undersökningar har gjorts i området, bl a ekologiska undersökningar rörande knölsvanar.

Friluftslivet är omfattande och ett problem som är förknippat med detta är de båtar som är bojlagda i grundområdena sommartid. Bottnarna kring båtarna blir fördärvade genom att bojkättingen river upp botten och gör det omöjligt för bandtång m m att växa där.

Rolfsån

Rolfsåns knappt en mil långa fåra från Stensjön till inre Kungsbackafjorden följer uppodlade dalsänkor i sprickdalslandskapet öster om Kungsbacka. Rolfsån får huvuddelen av sitt vatten från Lygnern via Sundsjön och Stensjön. För att motverka försurningen kalkas Storån som rinner till Lygnern, Sundtorpaån till Sundsjön och Fälån till Stensjön.

Rolfsån har en ursprunglig laxstam, den enda storlaxstammen i länet. Ån har förhållandevis små reproduktionsområden för lax och dessa finns mellan järnvägen (Väst kustbanan) och Hjälmsån. Kungsbackafjorden är även ett viktigt område för havsöring med lekbottnar i Rolfsåns (och Kungsbackaåns) vattensystem. Lygnernöringen är en storvuxen stationär öringstam som är åtskild från den havsvandrande öringen genom Ålgårda kraftverk i Rolfsån. Lygnernöringen leker bla i Storån med biflöden och i flera mindre vattendrag som mynnar i Lygnern och har även ett sannolikt reproduktionsområde i Sundtorpsån som mynnar i Sundsjön.

Åns vattenföring är i hög grad beroende av påsläppet av vatten vid kraftverket vid Ålgårda. Vid några tillfällen har det varit problem med för lite vattenutsläpp och laxdöd som följd. Vid Myrekulla finns en damm som dock inte är något vandringshinder under lektiden.

I Barnabäcken, biflöde till Rolfsån, finns också lekbottnar för framförallt havsöring. Öringbeståndet är dock påverkat av dels föroreningar från soptippen vid Barnamossen och dels av återkommande rensningar i Barnabäcken.

Nidingen

Nidingen är en långsträckt, flack moränö som ligger ytterst i skärgården, 7 km sydväst om Onsalahalvöns sydspets. Öns högsta höjd är knappt 6 m ö h och dess längd en kilometer. Nidingen är omgiven av undervattensrev, ökända sedan lång tid tillbaka bland sjöfarare. De

svåra sjöförhållandena vid Nidingen ledde till att den redan 1624 blev fyrplats. När ön 1645 överlämnades till Sverige från Danmark blev den landets första fyrplats. Trots fyrningen har 6-700 sjöolyckor inträffat runt Nidingen sedan den blev svensk

Nidingen är sannolikt toppen av en stötsidesdrumlin utsträckt i VSV-ONO-lig riktning. På drumlinen har avsatts flera ändmoränryggar. Dessa kan idag spåras som blockanhopningar i nästan nordsydlig riktning. Ön har svallats av havet och svallsediment främst avlagrats på södra sidan. De exponerade norra och västra stränderna har grov blockkaraktär medan de mer skyddade i söder består av grus och sand. På de mellersta och östra delarna av ön finns vackra klapperfält.

Bortsett från enskilda träd och buskar och en del lågvuxna slånbuskage är ön helt öppen. Vegetationen är tydligt zonerad med arter såsom revigt saltgräs, marviol, strandråg, skörbjuggsört och marrisp i strandzonen. På strandens övre del finns driftvallar med en väl utvecklad driftvegetation av strandbeta, strandkål, mållor m m. På höjddpartierna överväger torrängar samt klapperstensfält med strandärt som ett karaktäristiskt inslag.

Nidingen är dock mest känd som fågelö, med Sveriges enda koloni av tretåig mås (ca 30 par). Här finns även bl a en stor koloni tobisgrisslor på drygt 100 par. Under vinterhalvåret håller ett stort antal skärnappar, som mest över 200, till på Nidingen. Knubbsälen är allmän i omgivande vatten och enstaka gråsäl ses. I grundområdena runt Nidingen finns ett rikt växt- och djurliv och här fiskas bl a ål, flatfisk och hummer.

Omfattande ornitologisk forskning bedrivs på Nidingen av Nidingens fågelstation sedan början av 1970-talet. Årliga häckfågelinventeringar görs och framförallt tobisgrissla, tretåig mås och skärpiplärka studeras närmare. I synnerhet studierna av skärpiplärka, vilka drivs av zoologiska institutionen i Göteborg, är av internationellt intresse. Dessutom fångas och ringmärks ett stort antal sträckande fåglar årligen enligt standardiserade metoder.

Nidingens omgivande grundvattenbottnar är under ständig förändring genom det exponerade läget. I den makroskopiska bottenfaunan (ca 1 000 arter) finns arter som ingår i Nordsjöfaunan. I området finns algzoner som är typisk för den inre delen av Skagerrak och Kattegatt.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8401(delvis NR), 84-3 (NR), 84-14, 84-15 (NR), 84-17 (NR), 84-31, 84-32, 84-33, 84-40, 84-41) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 84-2, 84-9:1, 84-14:1, 84-14:11).

Område nr 1, 4, 5, 6, 15, 16, 17, 20, 33, 34, 40, 58 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 5 Onsalalandet-Kungsbackafjorden-Tjolöholm och område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 4 Hjälmsåsen-Rossared, nr KN 5 Onsala Sandö, nr KN 6 Mönsters lotsplats och nr KN 12 Tjolöholm.

Kalkningsverksamhet pågår i tillflöden till Lygnern, Stensjön och Sundsjön varifrån Rolfsån får huvuddelen av sitt vatten.

Referenser:

- Dagerhall, K. 1976.* Vegetationsundersökning i Kungsbackafjordens övärld. SNV PM 770.
- Gurli Grönqvist, 1997.* Marina reservat i Sverige. Rapport 4693. Naturvårdsverket.
- Kungsbacka kommun, 1977.* Utredning Kungsbackafjorden. Innehåller bl a sammanställning av referenser.
- Statens naturvårdsverk. 1980.* Marina reservat. SNV PM 1297.
- Åhrén, PM. 1982.* Kungsbackafjordens strandängar. Biologisk inventering. Länsstyrelsen medd. nr 1982:6.
- Fredén, C. 1983.* Beskrivning till jordartskartan Kungsbacka N0. SGU ser Ae Nr 34.
- Lind, L. och Relfson, R. 1982.* En sedimentologisk och gravimetrisk studie av ön Nidingen, Norra Hallands län.
- Unger, U. 1983.* Vegetation och fauna inom Nidingens naturreservat. Medd. nr 15 från Nidingens fågelstation.
- Olsson, I. 1982.* Undersökning av bottenfauna inom Nidingens naturreservat i Kungsbacka kommun.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1990:* Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun. Länsstyrelsen 1990:2. Halmstad.
- Naturvårdsverket, 1996:* Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Adriellsson, P. & Klingberg, F., 1989:* Beskrivning till jordartskartorna Kungsbacka NV och SV.
- Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae 95–96.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11* rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.
- Fiskeristyrelsen 1984.* Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Bergquist, B. 1996.* Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.
- Vattenfall 1989.* Öringstammar i Sverige. Åtgärdsstudier för kompensation av fiskeskador. Delrapport 2.
- Påsse, T., 1986:* Beskrivning till jordartskartan Kungsbacka SO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 56.
- Länsstyrelsen 1996.* Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun
- Länsstyrelsen, 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000505), Krister Larsson (001214)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 6 LYGNERN - FJÄRÅS BRÄCKA

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B N0, SO

Läge:

Areal: 3100 ha

Naturgeografisk region: 21 b Södra Västergötlands sprickdalsområde, västligaste delen tillhör 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 106, Rolfsån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap.

Riksvärde

Geovetenskap		
Sjö	Fauna	
Naturskog	Flora	
Ädellövskog		

Värdeomdöme: Lygnern med omgivning är ett storslaget och naturskönt område med omfattande vetenskapliga värden. I området finns värdefull naturskog och ädellövskog med ett rikt växt- och djurliv.

Lygnern är av limnologiskt intresse som en djup näringsfattig klarvattensjö med en artrik fiskfauna med bl a storvuxen insjööring. Lygnerns omgivning är variationsrika och har i hög grad en ostörd karaktär. Här finns värdefulla löv-, bland- och tallskogar. Inslaget av ädla lövträd, främst bok och ek, men även ask, alm och lind, är stort i skogarna, som har ett rikt växt- och djurliv. Områden med en artrik lundflora och skogar av urskogsartad karaktär finns på flera ställen.

Fjärås bräcka är av internationellt intresse bland geologer och i övriga delar finns strandlinjer, jättegrytor, förkastningar m m av geovetenskapligt intresse.

Huvudkriterier:

A Sprickdal, israndbildning, klarvattensjö, lövskogar mm som särskilt väl belyser landskapets utveckling.

- C Hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Rik flora och fauna
- E Säregenhet, skönhet

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av oexploaterat sjölandskap bibehålles. Skogsbruk bedrivs med stor naturvårdshänsyn och de mest värdefulla skogsområdena skyddas som naturreservat. Kalkning i Lygnerns tillflöden enligt kalkningsprogram. Lygnern skonas från föroreningsutsläpp och andra ingrepp som kan förändra vattenkvaliten.

Värdet kan påverkas negativt av t ex vandringshinder, vattenuttag, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar och skogsavverkning längs vattendragen, täktverksamhet, försurning, bebyggelse eller annan exploatering och vägbyggnad, kalavverkning och igenplantering av odlingsmark.

Säkerställande:

- Befintliga naturreservat: Fjärås bräcka (135 ha, varav 130 ha land), Gäddevik (37 ha, varav 27 ha land) och Oxhagen (5,4 ha).
- Överenskommelse träffats med markägaren om skötselplan för Borgudden (76 ha) fram till år 2002.
- Gäddevik (SE0510063) och Oxhagen (SE0510114) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).

Områdets huvuddrag: Den närmare 2 mil långa sjön Lygnern sträcker sig från Sätilla i öster till Fjärås bräcka i väster genom sydsvenska höglandets västra randzon. Fjärås bräcka och Lygnerns långsträckta vattenspegel mellan branta klippstränder omväxlande med lövskogsklädda sluttningar ger tillsammans ett synnerligen naturskönt landskap. Lygnern ligger i en bred öst-västlig sprickdal som vidgats genom vittring och erosion. Sjöns yta ligger 15 m ö h och det omgivande landskapet höjer sig genom ofta branta sluttningar till 75-100 m ö h. Mindre sprickdalar i nord-sydlig riktning med översilningskärr eller mindre vattendrag ned mot Lygnern och mäktiga förkastningsbranter, t ex vid Fågelsång, bidrar till det storslagna landskapet.

Berggrunden består främst av grå gnejser och jordtäcket är mestadels grunt. Kala hållmarker är vanliga och moräner förekommer främst som ett tunt lager på berget. Vid Fagered finns dock en stor moränrygg, en stötsidesdrumlin, och i väster ligger Fjärås bräcka som en mäktig jordvall i nord-sydlig riktning. Ett större område med glacial lera finns vid Stormhult-Annabo och mindre områden vid bl a Borgudden och Älenäs. Högsta kustlinjen ligger ca 80 meter över nuvarande havsytan och en långsträckt fjord gick in i Lygnerns dalgång i slutskedet av senaste nedisningen. I sluttningarna ner mot sjön finns strandhak på skilda nivåer, frisköljda berghällar, svallade moräner och smärre förekomster av svallsediment som minnen av vattennivåns förändringar under skilda tider. Vid Fågelsång finns en speciell typ av jättegrytor utsvarvade i nästan vertikala bergväggar. Jättegrytorna har en diameter av flera meter och är endast delvis utsvarvade i bergväggen. Resterande del av en sådan gryta utsvarvades i landisen som då låg mot bergväggen.

De geologiska intressena är i hög grad koncentrerade till Fjärås bräcka, som är av internationellt intresse. Bräckan är en 4 km lång och mycket markant israndbildning och är den mest kända delen av det stråk av israndbildningar som benämnes

"Göteborgsmoränen". Avlagringarna avsattes under äldre Dryas då isranden under ca 200 år (för 12800-12600 år sedan) stannade upp i detta läge. Kortfattat kan Fjärås bräcka beskrivas som en väldig ändmorän med stora inslag av isälvsediment som fraktades dit av isälvar i nuvarande Bräckaviken och Dalboviken. Under landhöjningen svallades randmoränen i ytan och strandterasser bildades i sluttningarna. Bräckan har även ett stort kulturhistoriskt värde med talrika fornlämningar från bronsåldern och framförallt järnåldern. Arbeten pågår med att återskapa det ljunghedslandskap som var förhärskande på bräckan under dessa tider och ända fram till slutet av 1800-talet.

Lygnern ingår i Rolfsåns vattensystem, dess areal är drygt 3000 ha och det största djupet ca 48 meter. Den är en näringsfattig klarvattensjö med mestadels branta stränder och stora djupområden. Vattenkvaliteten är god och sjön utnyttjas som vattentäkt för Kungsbacka. Sjön kalkas dock i stor skala i tillrinningsområdet i Älvsborgs län. Fiskfaunan i sjön är artrik med mört, nors, sik, insjööring, gers, braxen, gädda, abborre, sutare, ål och mal. Särskilt värdefull är sjöns stationära storvuxna insjööring, Lygnernöringen, som är åtskild från den havsvandrande öringen genom Ålgårda kraftverk i Rolfsån. Lygnernöringen har dock påverkats kraftigt av minskade reproduktionsområden samt försurning. Åtgärder för att gynna bestånden bedrivs sedan flera år med bl a rivning av vandringshinder och utsättning (Hebriksson L., Hallden A., 1999). Lygnernöringen leker bla i Storån med biflöden och i flera mindre vattendrag som mynnar i Lygnern och har även ett sannolikt reproduktionsområde i Sundtorpsån som mynnar i Sundsjön.

Sluttningarna runt Lygnern är mycket omväxlande både vad gäller topografi och vegetation. Odlingsmarker i anslutning till sjön finns på några ställen utmed nordsidan t ex vid Stormhult-Annabo. Sluttningarna är för övrigt skogbevuxna med stort inslag av hållmarker. Frodiga ängslövskogar med ek, bok, ask m m och alsumpskogar omväxlar med blandskogar, hedbokskogar, hedeckskogar, hållmarkstallskogar och planterade granskogar. Orörda skogar med lågor och torrträd samt områden med en artrik och näringskrävande flora finns på flera ställen. Vid Fågelsång-Dagsnäs och Öxared finns de för den vetenskapliga naturvården sannolikt mest värdefulla skogsområdena. Dessa beskrivs närmare i följande stycken. Värdefulla lövskogar, främst ek- och bokskogar, finns dessutom t ex vid Gäddevik och Fagared samt på Borgudden.

Växt- och djurlivet är rikt i området med ett flertal hänsynskrävande arter. Mellan Fågelsång och Dagsnäs finns ett skogsområde med en intressant vegetationszonering, särskilt artrikt växt- och djurliv och även geologiska värden. Terrängen höjer sig trappstegsvis genom förkastningsbranter med mellanliggande terasser 80-90 meter över Lygnerns yta på knappt en halv kilometer från stranden. Närmast Lygnern finns lövskogar med mycket ek, bl a en hel del gamla och stora eksolitärer, björk, hassel, klibbal, sälg m m. Här finns bl a översilningsstråk och floran är artrik med t ex mellanhäxört, kungsmynta, lundslok, trolldruva, sårläka och vätteros. Uppåt höjderna blir vegetationen mer artfattig och övergår i ekkrattskogar och lavhållmarker med gamla, knotiga tallar. På den översta terassen finns dessutom en mindre skogstjärn omgiven av tallmosse och lövkärr. Här finns bl a spindelblomster och korallrot. I bergbranter växer en del lind och murgröna och här finns också de jättegrytor som nämnts tidigare. Stora delar av området har lämnats orört i senare tid och här finns rikligt med lågor och hålträd. Fågellivet är rikt med bl a mindre hackspett, bivråk och skogsduva. Området är även av entomologiskt intresse med bl a ekoxe.

Utmed Lygnern vid Öxared finns ett större, sammanhängande skogsområde av stort värde. Området fortsätter in i Älvsborgs län och har en annan karaktär än föregående. Området sluttar relativt jämnt från Lygnern med inslag av smärre hållmarkspartier och zoner med frispolade block. Här finns bokskogar och blandskogar med gamla solitärer av tall, ek och bok och rikligt med hassel, hägg och yngre träd under. Här finns översilningsmarker med alsumpskogar med bitvis stort inslag av ask och en del alm. Utmed länsgränsen går en frodig bäckdal. Stora delar av området har en orörd karaktär med mycket lågor och torrträd. Närmast Lygnern finns bitvis "trollskog" med knotiga, flerstammiga bokar och klibbalar. Floran är mycket rik och skogsbingel är marktäckande över stora ytor. Exempel på andra växter är lundstjärnblomma, hässlebrodd, blåsippan, rödblåra, ormbär och mellanhäxört.

Anmärkningar: Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 4 Lygnern - Rolfsån och område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 10 Fjärås bräcka.

Kungsbacka kommun har upprättat markdispositionsplan för Lygnern. Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 4 Lygnern - Rolfsån samt område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 10 Fjärås bräcka. Området fortsätter i Marks kommun i Älvsborgs län.

Område nr 42, 43, 47, 61, 62, 65, 66 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Referenser:

SGU, Berggrundskartan 6 B Kungsbacka N0, SGU ser Af nr 124.

Fredén, C., 1983: Beskrivning till jordartskartan Kungsbacka N0. SGU ser. Ae nr 34.

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län

Larsson, K. 1978. Botanisk inventering över Fjärås bräcka naturreservat.

Torkelsson, S och Åhren, R. 1986. Referenssjöar i Hallands län. Länsstyrelsens medd. nr 1987:2.

Påsse, T., 1986: Beskrivning till jordartskartan Kungsbacka SO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 56.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.

Vattenfall 1989. Öringstammar i Sverige. Åtgärdsstudier för kompensation av fiskeskador. Delrapport 2.

Hebriksson L., Hallden A., 1999. Lygnerns och Rolfsåns vattensystem - naturvärden, fisk och miljöproblem.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000509)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 7 VISKAN - VESELÅNGEN

Kommun: Varberg

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 280 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 105 Viskan

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Naturbetesmark	Fauna
	Flora
Fuktäng	

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap (Dran-Veselången) med naturbetesmarker som utgörs av sötvattenstrandäng, blandlövhage och ekhage. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Viskans dalgång med grunda vattenområden är av stor betydelse för häckande och rastande våtmarksfåglar. Längs Dran-Vesselången ligger värdefulla fuktängar. Till dessa är ett rikt fågelliv knutet. Veselången är av internationell betydelse som rastplats för sångsvan och en av västkustens viktigaste rastplatser för sädgäss. Även i övrigt är fågellivet rikt i området.

Huvudkriterier:

A, C, D

Förutsättningar för bevarande: Viskans vattenföring och området i övrigt bibehålles så att områdena översvämmas under vår och höst. Områdets värden kan reduceras av t ex dikning, rensning, vattenreglering, invallning, utfyllnad, luftledning och igenväxning.

Naturvårdsinriktad betesdrift där fuktängarna hålles väl betade, skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, täkt, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Viskan rinner fram i en bred dalsänka och omges av jordbruksmarker. Veselången ligger vid gränsen mellan Hallands och Älvsborgs län och utgörs av vidsträckta översvänningsmarker utmed Viskan. Jordarna består av svämsediment (lera-finmo) som överlagrar glaciärra. Veselången var tidigare ett utbrett kärrområde, men dikades i slutet av 1800-talet. I dag utgörs området av betade fuktängar och längre från ån åkermarker som översvämmas vid högvatten, främst vår och höst. Närmast Viskan växer kalmus, jättegröe, vasstarr, rörfen m m.

Längs Veselången - Dran finns värdefulla fuktängar. De representativa utgörs av sötattenstrandäng, blandlövhage och ekhage. Här finns vegetationstyper som rödvenäng, tuvtätäläng och högstarräng. De delvis art- och individrika växtsamhällena hyser arter som tuvtätel, prästkrage, krypven, brunskära, ryltåg och penningblad.

Veselången är en viktig rast- och övervintringsplats för sångsvan, kanadagås och änder. Som mest kan ett 1000-tal sångsvanar hålla till i området. Under vår och höst rastar dessutom ca 500 sädgäss. Liksom vid övriga rastlokaler på västkusten är det sannolikt i stor utsträckning skandinaviska "skogssädgäss" som rastar här. Vintertid finns mycket rovfåglar vid Veselången och bl a havsörn och kungsörn ses regelbundet. Bland häckfåglarna kan nämnas rödbena, gulärta och enkelbeckasin. Området utnyttjas för näringssök under häckningstid av bl a häger, fiskgjuse, fisktärna och skrattmå.

I Albäcken, ett biflöde till Viskan, finns fina reproduktionsområden för främst öring men även lax. Kalkningsverksamhet pågår.

Anmärkningar: Klass I-område i våtmarksinventeringen över Hallands län, VMI ID:06B1J01.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8202 83-106) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-61).

Område nr 141 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Varberg kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 6 Viskan. Området fortsätter i Marks kommun i Älvsborgs län.

Referenser:

- Länsstyrelsen, 2001. Schibli, H.* Biologisk effektuppföljning i kalkade vattendrag inom Hallands län. Redovisning av elfisken samt fångststatistik och resultat i lekfax. Och smoltfällor 1999. Länsstyrelsen 2001:6.
- H. Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984.* Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.
- Länsstyrelsen, 1977.* Natur i Hallands län
- Eriksson, M. och Larsson, P.* Jämförande inventering av våtmarker i Västgötadeln av Älvsborgs län. Länsstyrelsen 1981:1.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelanden 85:1.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.

Fiskeristyrelsen 1984. Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.

Bergquist, B. 1996. Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627). Jeanette Erlandsson (0005), Krister Larsson (0012)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 8 FÄVREN - VALASJÖN

Kommun: Varberg

Karta: 6 C SV

Läge:

Areal: 1300 ha

Naturgeografisk region: 21 b Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 105

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Geovetenskap	
Sjö	Fauna
Naturskog	Flora
Ädellövskog	

Värdeomdöme:

Fävren-Valasjön är ett mångformigt och synnerligen naturskönt område av stort vetenskapligt värde. Det utpräglade sprickdalslandskapet med spricklinjer och krosszoner är av geomorfologiskt intresse. Värdefulla ädellövskogar med en rik flora finns bl a vid Stackenäs. Stackenäsområdet är dessutom topografiskt särpräglat och har en storslagen landskapsbild.

Fävern och Valasjön är näringsfattiga med inslag av näringsrikt vatten (p g a jordbruket). Fävren är en av västsveriges främsta fågelsjöar med bland annat rödbena och skedand. Sjön har en hög fiskproduktion och hyser ett flertal fiskarter, ex en insjööringstam. Flodpärlmussla förekommer i vissa tillflöden.

Huvudkriterier:

- A Framstående exempel på sprickdalslandskap, som särskilt väl visar natur- och kulturlandskapets utveckling, processer och ekologiska samband.
- C Sällsynta, hotade biotoper och arter
- D Artrikt växt- och djurliv
- E Naturskönt, särpräglat landskap

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av oexploaterat sjölandskap med ädellövskogar och jordbruksmarker bibehålls. Skogsbruket måste bedrivas med stor naturvårdshänsyn i värdefulla löv- och blandskogar; vissa områden lämnas orörda. Värdet kan påverkas negativt av t ex vattenreglering, fiskodling, avloppsutsläpp, skogsbruk, bergtäkt, luftledning, bebyggelseexploatering och försurning.

Säkerställande:

- Fågelskyddsområde Valasjö (53 ha).

Områdets huvuddrag: Fävren-Valasjön ligger i gränstrakterna mellan Hallands och Älvsborgs län i ett utpräglat sprickdalslandskap. Sjöarna ligger i dalsänkor i NNO-SSV-lig riktning. Valasjön ligger inklämd mellan två förkastningsbranter, varav den västra är drygt 50 meter hög och stupar nästan lodrät ner i sjön. I vattenlinjen finns en sägenomspunnen grotta, kallad Silver Lods grotta. Vid Fävren är dalsänkan bredare och omgivande förkastningsbranter ligger en bit ifrån sjön. Vid Stackenäs, mellan sjöarna, finns flera markerade bergkullar samt mäktiga moränryggar vilka ger ett särpräglat landskap.

Berggrunden utgörs av gnejser med inslag av grönstenar, bl a vid Stackenäs. Berget går i dagen på många ställen i branter och på höjdparter. Rasbranter med anhopningar av stenar och block finns på flera ställen. Morän har normalt liten utbredning. Större moränryggar finns dock vid Stackenäs och vid Fävrens västra strand. I dalgångarna finns dessutom lera, mjäla, finmo, sand och grus. Större delen av området ligger under högsta kustlinjen, som här når ca 70 m ö h. Under postglacial tid sköt västerhavet tidvis fjordar in i Valasjöns och Fävrens dalgångar.

Fävren och Valasjön ingår i Viskan vattensystem och avvattnas till Viskan genom Lillån. Båda sjöarna har såväl oligotrofa som eutrofa drag. De senare beror bl a på den stora andelen jordbruksmark i tillrinningsområdena. Fävren delas av en rad öar i en djupare västlig del med oligotrof karaktär och en grundare östlig del som mer har karaktären av en näringsrik slättsjö. Fävren omges långa sträckor av en bård av klibbal. Närmast sjön finns främst åker-och betesmark. På öarna finns betesmarker och lövskogar. På Lindö finns ett vackert lindbestånd.

Fävren har ett rikt fågelliv, i synnerhet i de grunda vikarna i norr och söder, med häckfåglar såsom skäggdopping, rörhöna, sothöna, rödbena, storspov, storskrake, skedand och fisktärna. Fåglar som häckar i omgivningen och söker föda i Fävren och Valasjön är t ex storlom, smålom, häger och fiskgjuse. Fävren är även rastplats för änder, sångsvanar och vadare. Fävren har en hög fiskproduktion och en stam av insjööring. Fiskfaunan är mycket rik och förekommande arter i sjön är abborre, gädda, mört, öring, ål, lax, regnbåge, sik, siklöja, sutare, ruda, braxen, sarv, id, lake och gös. I tillflödena från Oklängen och Mäsen finns flodpärlmussla.

Omgivningarna runt Fävren och Valasjön utmärks av en hög lövskogsandel, fr a ekskog. Särskilt värdefulla lövskogar finns på Stackenäs ägor mellan sjöarna samt i slutningen vid Trollakulla utmed Fävrens sydvästra strand. Ett flertal skogliga nyckelobjekt med bland annat rödlistade lavar finns i området. Stackenäs är ett särpräglat och synnerligen naturskönt område. Från toppen på de höga bergkullarna, de sk stackarna, är utsikten hänförande över sjöarna och angränsande lövskogar. I de lägre delarna finns frodiga lövblandskogar av ask, klibbal, alm m m. På slutningarnas nedre del vidtar ekskogar med rikt inslag av hassel. Uppåt höjderna övergår skogen alltmer i lågvuxen ekkratt och slutligen öppna, enbevuxna hållmarker. I anslutning till bergbranter förekommer en del lind och lönn. Floran är rik i de

lägre delarna med t ex blåsippra, desmeknopp, skogsbingel, ormbär, hässleklocka, lundviol och humle. I vissa sluttningar förekommer rikligt med vildkaprifol och lokalt även mycket murgröna. I klippskrevor påträffas svartbräken. I lövskogsområdena finns goda förutsättningar för ett rikt och varierat djurliv.

Anmärkningar:

Området fortsätter i Marks kommun i Älvsborgs län.

Nr 127, 128 i länsstyrelsens naturvårdsprogram för Hallands län.

Referenser: *Nilsson, T. 1969. Fävren - en undersökning av strand- och bottenvegetation.*

Mathiasson, S. 1971. Fävrens fågelfauna.

Wedel, P.O. 1969. Översiktlig grusinventering i Varbergs kommunblock.

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Fiskenämnden i Halland, 1985. Svarsenkät SNV, 1985-01-24 (Brodde Almer).

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000619)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 9 KLOSTERFJORDEN - GETTERÖN

Kommun: Varberg

Karta: 68 S0, 5B NO **Läge:** **Areal:** 7300 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland och 15d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Naturvetenskaplig kust/havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner

Landskapsform: Slätt, skärgård.

Riksvärde

Geovetenskap		
Naturbetesmark	Flora	
	Fauna	
Marin strandäng	Fauna	

Värdeomdöme: Kuststräckan Klosterfjorden - Getterön har stora geovetenskapliga värden, bl a genom det system av ändmoräner som präglar Balgöfjordens morfologi. Balgöfjorden är även av marinbiologiskt intresse.

I området finns ett väl bevarat och varierat, öppet kulturlandskap av stort värde. Representativa naturbetesmarker utgörs av havsstrandäng, ljunghed, buskrik utmark, annan öppen utmark, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Havsstrandängarna är även värdefulla rast- häcknings- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel. Lokalerna är Getterön, Fyrstrandsfjorden, Balgö-Grässkär, Årnäsudden, Klosterfjorden och Båtafjorden. Getterön är även ett internationellt utpekat värdefullt våtmarksområde, sk Ramsarområde.

Huvudkriterier:

- A Framstående exempel på kustlandskap som särskilt väl visar landskapets utveckling
- C Hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Mycket rikt växt- och djurliv

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av oexploaterat skärgårdslandskap bibehålls och vattnets kvalitet hålls god. Restaureringsåtgärder vidtas inom Getteröns fågelreservat för att förhindra uppgrundning, igenväxning med bladvass m m. Kanalisering av friluftslivet till mindre sårbara delar av området. Områdets värde kan påverkas negativt av t ex avloppsutsläpp, muddring, tippning, undervattenssprängning, fiskodling, algodling, båthamn, vindkraftverk eller annan anläggning, bebyggelseexploatering, friluftsliv i känsliga delar.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Följande naturreservat finns i området: Gamla Varberg (45 ha), Årnäsudden (65 ha), Getteröns fågelreservat (350 ha, varav 235 ha land), Västra Getterön (183 ha, varav 53 ha land) och Balgö (2 200 ha).
- Sälskyddsområde N8 Stora Både och Lilla Både (12 ha).
- Getterön är ett internationellt utpekat värdefullt våtmarksområde, ett s k Ramsarområde (300 ha).
- Västra Getterön (SE0510048), Gamla Varberg (SE0510051) och Årnäsudden (SE0510053) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI). Getteröns fågelreservat (SE0510049) och Balgö (SE0510050) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Kuststräckan från Klosterfjorden till Getterön är en varierad skärgårdskust med öar, utskjutande uddar och grunda vikar. Balgö är den enda större ön i området, men ett flertal mindre öar och skär finns. Getterön var tidigare en ö, skild från fastlandet genom ett smalt och grunt sund. När vägen till Getterön byggdes 1935-36 förvandlades sundet till en nordlig och en sydlig vik. Den norra viken grundades efterhand upp och området blev en internationellt känd fågellokal.

Genom området går den naturgeografiska gränslinjen mellan den sydhalländska kustslätten i söder och det sydvästsvenska sprickdalslandskapet i norr. Flera berggrundsgränser löper genom området. Från Gamla Varberg och norrut dominerar granit. Balgö är uppbyggd av en basisk gnejs. I området Fyrstrandsfjorden - Farehammarsviken överväger en mörk, grovkornig charnockit. I ett smalt bälte från strandlinjen vid Gamla Varberg och söderut finns en ribba granulit. Även ögongnejs m m förekommer. Rundhällar med isräfflor och skärbrott finns bl a vid Gamla Varberg och Västra Getterön. I sydöstra delen av Västra Getterön finns ett långt stråk med jättegrytor.

I Balgöfjorden präglas skärgårdens morfologi av ett system parallella ändmoränryggar i NV-SO-lig riktning. De går från fastlandet, fortsätter under havsytan och dyker i vissa fall upp på öarna igen.

De tre uddarna sydväst om Fyrstrandsfjorden är de nordligaste ändmoränerna i denna serie. Inom området finns dessutom vidsträckta klapperfält, serier av strandvallar, strandparallella revlar i de långgrunda vikarna, marskland m m.

Området hyser ett öppet, betespräglad kustlandskap och vegetationen är mycket varierad. De representativa naturbetesmarkerna utgörs av havsstrandäng, ljunghed, buskrik utmark, annan öppen utmark, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage och har vegetationstyper som sandrished, saltgrässtrandäng, ljunghed, rödvenhed, hållmarkstorräng, fårsvingeltorräng, tuvtåteläng, staggäng och salttågstrandäng. Här återfinns delvis art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som revigt saltgräs, salttåg, blåsklöver, trift, gulkämpar, käringtand, granspira, klockljung, kattfot, jungfrulin, backtimjan, stagg och ljung.

Vackra hållmarksljunghedar finns bl a på Årnäsudden, Gamla Varberg och Västra Getterön. I anslutning till vikarna finns marskland och havsstrandängar. Vid Båtafjorden övergår havsstrandängarna inåt land i vidsträckt översvänningsmarker utmed St Även. På Balgö finns ett naturskönt kulturlandskap med hållmarksljunghedar, torrängar, triftängar, havsstrandängar m m.

Getteröns naturreservat utgörs i väster av Farehammarsviken med angränsande havsstrandängar. I öster mynnar Himleån med sitt sötvatten i en säregen lagunbildning, "bassängen". Vidsträckt säv- och vassområden finns i området. Fågellivet är synnerligen rikt i området och Getteröns fågelreservat har utpekats som ett internationellt värdefullt våtmarksområde av högsta skyddsvärde, ett sk Ramsarområde. Reservatets betydelse understryks av att området ligger längst i sydväst i en serie fågelrika sankmarksområden i landet (t ex Tåkern och Hornborgasjön) och utnyttjandet blir därför mycket intensivt, särskilt under höststräcket. Stora ansamlingar av vadare och änder, bl a tusentals krickor, bläsänder och gräsänder, utnyttjar Getterön som rastlokal under vår och höst. Även antalet häckande arter är stort.

Andra särskilt värdefulla rast- och häckningsplatser för vadare och änder i området är strandängarna i de inre delarna av Båtafjorden och Klosterfjorden samt på Balgö. Strandängarna vid Getterön och Båtafjorden har tätheter av häckande vadare som troligen saknar motsvarighet i landet. Exempel på arter som häckar i området är småtärna, skärfläcka, brushane, rödspov, kärrensäppa och snatterand. Arter som regelbundet uppehåller sig i området under skilda tider på året är t ex havsörn, pilgrimsfalk, fiskgjuse, berglärka, jorduggla och salskrake.

Omfattande undersökningar rörande bl a hur fågellivet påverkas av skötsel och vegetationsutveckling inom olika delar av Getteröns fågelreservat bedrivs av Getteröns fågelstation och zoologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Genom bl a närsalttillförsel från Himleån och kommunalt avloppsutsläpp pågår en uppgrundning och igenväxning av våtmarkerna inom reservatet. Omfattande restaureringsåtgärder har utförts under 1990-talet. Bl a har en bräckvattendamm skapats i ett område tidigare dominerat av bladvass. Dessutom har en omfattande restaurering av strandängarna utförts. Området har sedan flera år ett välanpassat betestryck. Sedan 1995 finns ett Naturrum med ca 35 000 besökare årligen (2000).

Getteröns fågelreservat är av internationellt intresse som rastlokal för sjöfågel och vadare. Strandängarna vid Getterön, de inre delarna av Klosterfjorden och Båtafjorden samt på Balgö tillhör sammantaget landets främsta häckningsplatser för vadare. Fågellivet är även i övrigt rikt och ett flertal hotade arter förekommer.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) begärt ändring av felaktigt angivet riksvärde, där riksvärdet "bevuxen sjö" utgår. Ligger hos NV för hantering.

I utredningen "Marina reservat 1980", SNV PM 1297, har Balgöarkipelagen angetts som ett marint värdefullt område som bör prioriteras vid säkerställande av marina reservat.

Område nr 34, 35, 54, 55, 56, 58, 76, 79, 101 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 7 Getterön - Årnäs - Balgöarkipelagen.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-48 (NR)/50 (NR)/51/52/55/53 (NVO)/76 (NR)/79/80/82/83/92 och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-23, 83-29, 83-30, 83-43).

Referenser: *Bengtsson, S. 1977.* Skötselplan för Getteröns fågelreservat. Gustavsson, K.O. 1979. Gamla Varbergs naturreservat. Geomorfologi och vegetation. Länsstyrelsens medd. nr. 1980:2. Länsstyrelsen. 1977. Natur i Hallands län.

Pehrsson, O. m.fl. 1973. Getteröns fågelreservat. Skydd och vård. SNV PM 423.

Pehrsson, O. m.fl. 1980. Getteröns naturreservat. Undersökningar och skötsel förslag. SNV PM 1264.

Pehrsson, O. och Unger, U. 1970. Inventering av häckande, rastande och övervintrande sjöfågel och vadare m fl utmed hallandskusten.

Statens naturvårdsverk. 1980. Utredning om skyddsvärda områden längs Sveriges kust. Marina reservat. SNV PM 1297.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Påse, T., 1990: Beskrivning till jordartskartan Varberg NO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 102.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Naturvårdsverket. Våtmarksinventering datakörning PAN-utvalda objekt, naturgeografisk region 10.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

E Stor skönhet

Förutsättningar för bevarande: Området bevaras som en naturskön och oexploaterad del av den halländska brytningsbygden, präglad av talrika sjöar och bokskogar. Sjöarnas vattenkvalitet bevaras och i vissa fall förbättras.

Områdets värden kan påverkas negativt av t ex täktverksamhet, överföring av lövskog till barrskog, fiskodling, vägbyggnad, luftledning, försurning, bebyggelseexploatering, avloppsutsläpp, vattenreglering.

Säkerställande:

- Befintliga naturreservat: Mjällbjär (44 ha), Näsabben (25,5 ha), Nabben (42 ha), Stegared (10 ha), Djupeåsen (21 ha), Hiaklitten (51 ha), Humnäs (18 ha), Valaklitt (31,5 ha), Skärbäck (145 ha), Byaberget-Holma ö (51,4 ha), Björka (9,6 ha) och Björkekullen (52).
- Fågelskyddsområden: Valaklitt (3,8 ha), Valaön (0,4 ha), Skärsjön (11,6 ha), Björkasjön (2,4 ha).
- Älmebjär (SE0510125 och Näsabben (SE0510128) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).
- Skärbäck, Humnäs, Byaberget-Holma ö, Djupeåsen, Hiaklitten, Stegared, Valaklitt, Nabben och Långanskogen är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Som ett resultat av en översyn av de biologiska värdena inom riksintresset Åkulla bokskogar håller reservatsbilden för närvarande på att förändras i området. Utredningen urskiljer totalt elva värdekärnor, som anses ha sådana höga naturvärden att reservatsbildning kan motiveras (Fritz & Larsson 2000). Detta kommer att innebära förändrade gränser för många av de befintliga reservaten (med otillräckliga föreskrifter), och nya områden tillkommer.

Områdets huvuddrag: Åkulla bokskogar ligger i slutningszonen från det sydsvenska höglandet ned mot den halländska kustslätten. Det är ett kuperat och variationsrikt sprickdalslandskap med bergshöjder som höjer sig ett hundratal meter över intilliggande bäckenområden. På flera ställen finns mäktiga bergsbranter med blockzoner vid basen. Området är sjörikt och totalt finns ett 20-tal sjöar i de lägre delarna. Högsta punkten, Älmebjär ligger 176 m ö h medan de lägsta partierna ligger knappt 50 m ö h. Högsta kustlinjen ligger här ca 70 m ö h och väl utbildade strandvallar finns vid den nivån på flera ställen i området. Berggrunden består främst av gnejs och de lösa avlagringarna domineras av normalblockig morän. I dalgångarna finns isälvsavlagringar bl a delta.

Åkulla bokskogar har en mångtusenårig historia av nemoral ädellövskog (Björkman 1997). Medan värmetidens trädslag som alm, lind, ask, lönn och ek har trängts tillbaka till små och obetydliga nutida fragment, har bok övertagit rollen som dominerande ädellövträd. Bok har funnits i området i ett par tusen år, och varit beståndsbildande på större ytor i över 1 000 år. Lövskog, främst då bokskog, utgör så mycket som 1 354 ha inom riksintresset, vilket är 34% av skogsmarken. Såväl arealen inom ett särskilt område som andelen lövskog är exceptionellt höga för länet. Totalt inom riksintresset hittades 1997-98 82 nyckelbiotoper och 34 natur-

värdesobjekt. Dessa utgör tillsammans 8% av skogsmarken inom Åkulla bokskogar, vilket kan jämföras med normalt 1-2% för övrig skogsmark i Halland. De vanligaste typerna av nyckelbiotoper är bokskog, berg- och rasbranter samt strandnära alskog. De mest värdefulla nyckelbiotoper avseende bokskog är bergbranterna Ramlaklitt, Hiaklitt, Valaklitt och Djupeåsen (Fritz 1996). Lavfloran, och speciellt skorplavarna, är exceptionellt väl företrädd. Totalt 32 rödlistade lavar har noterats i området, bl.a. liten ädellav, rosa lundlav, savlundlav, röd pysslinglav, stiftklotterlav, klippzonlav, örlav, liten sönderfallslav och blylav.

Insektslivet är rikt. Hela 32 rödlistade skalbaggar har noterats. Taggbock och ekoxe har setts i sen tid. Vidare har särskilda undersökningar i bokskogar vid Dyre mosse och Valaklitt avslöjat förekomst av många rödlistade vedlevande skalbaggar (Gustavsson 1999). Nämnas kan *Denticollis rubens*, *Plegaderus dissectus*, *Cicones variegatus*, *Oplocephala haemorroidalis* och *Anaglyptus mysticus*.

Långanskogen är länets kanske enskilt största och mest värdefulla alsumpskog. I den 35 ha stora sumpskogen söder om Byasjön och Ottersjön påträffas den rikaste populationen av örlav i kanske hela Sverige. Vidare finns här rödlistade mossor som bryhnia, västlig husmossa, alsidenmossa, skuggmossa och dunmossa.

Granen är dock det dominerande trädslaget i området och i synnerhet på magrare marker finns även en hel del tall. En mager jordmån medför att hedskogar med en sparsam undervegetation överväger. Partier med en mer artrik och näringskrävande flora förekommer dock. Som exempel kan nämnas ängsbokskog i Djupeåsens sydsluttning med tandrot och lundstjärnblomma samt nästrot i Byaberget. I bergens rasbranter växer murgröna, kaprifol, stenbräken och svartbräken.

Sjöarna upptar ca 20% av den totala arealen och uppvisar ett spektra av limniska miljöer. Samtliga sjöar utom Älvasjön ingår i Tvååkersåns tillrinningsområde. Älvasjön tillhör Högvadsåns tillrinningsområde. Flertalet sjöar är oreglerade, näringsfattiga klarvattensjöar. Byasjön och Ottersjön längst ner i vattensystemet är mer näringsrika. Av särskilt limnologiskt intresse är Skärsjön, som är referenssjö i kalkningsprogrammet. Skärsjön är en näringsfattig klarvattensjö med mycket väl utbildade rosettväxtsamhällen med bl a notblomster, strandpryl och braxengräs. I de djupare delarna av denna zon förekommer, ofta i täta anhopningar, de köttbulleliknande kolonierna av blågrönalgerna *Nostoc zetterstedtii* och *Nostoc pruniformae*. Även Valasjön och Björksjön är exempel på näringsfattiga klarvattensjöar, vilka dock måste kalkas för att motverka försurning. I Skärsjön har ishavsrelikterna *Mysis relicta* och *Pontoporiea affinis* påträffats.

Djurlivet är rikt och varierat i området. Detta avspeglas i fågellivet med arter som bl. a. fiskgjuse, storlom, skäggdopping, bivråk, stenknäck, mindre hackspett och skogsduva. Hasselmus finns i området.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att arealen i beslutet är felaktigt angiven och ska vara 5458 ha (avrundat 5500 ha) Ligger hos NV för hantering.

Område nr i 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 50, 51, 52 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun). Område nr 435 och 516 i Länsstyrelsens naturvårdsprogram, Natur i Hallands län (1977).

Alsumpskog utmed Byasjöns södra strand och våtmarksområde vid Stegasjöns (väster om Skärsjön) norra strand är klass I-områden i våtmarksinventeringen (1984).

Skärsjön är referenssjö i kalkningsprogrammet.

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 8 Åkulla bokskogar och område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 16 Dagsås samt nr KN 19 Ätradalen.

Referenser: *Björkman, L. 1997.* The history of Fagus forest in southwestern Sweden during the last 1 500 years. *The Holocene* 7,4 (1997): 419-432.

Brunsborg, K. och Brunsborg, U. 1972. Centralhalländska bokskogsområdet.

Forsslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens medd nr 1985:1.

Fritz, Ö. 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 2. Norra länsdelen. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1996:10.

Fritz, Ö., Larsson, K., 2000. Översyn av Åkulla bokskogar - Biologiskt värdefulla områden. Länsstyrelsen Halland, Väst kuststiftelsen, Varbergs kommun. Meddelande 2000:5.

Gustavsson, G. 1972. Zoologisk inventering i centralhalländska bokskogsområdet.

Gustavsson, G. 1999. Fällfångst av vedlevande skalbaggar i Åkulla bokskogar. I: Fritz, Ö. & Larsson, K. 2000. Översyn av Åkulla bokskogar - Biologiskt värdefulla områden. S. 39-53. Länsstyrelsen Halland, Väst kuststiftelsen, Varbergs kommun. Meddelande 2000:5.

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Torkelsson, S. och Ahren, Å., 1986. Referenssjöar i Hallands län. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1987:2.

Wedel, P.O. 1969. Översiktlig grusinventering i Varbergs kommunblock.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000511)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 11 TRÄSLÖVSLÄGE - AGERÖR

Kommun: Varberg och Falkenberg

Karta: 58 N0, SO

Läge:

Areal: 2400 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt.

Riksvärde

Geovetenskap	
Naturbetesmark	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Området har stora geologiska värden. Agerörsmalen är en klappervall av imponerande storlek.

Kuststräckan från Träslövs läge till Agerör hyser västkustens viktigaste rastlokaler för alla grupper av vadare. Dessutom häckar ett flertal hotade eller sårbara fågelarter här. Området från Träslövs läge till Morups tånge är upptaget på den internationella listan över skyddsvärda våtmarker, ett s k Ramsar-område.

Representativa naturbetesmarker i kustbygd som utgörs av havsstrandäng, annan öppen utmark, buskrik utmark och öppen hagmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Huvudkriterier:

- A Kustlandskap väl belysande landskapets utveckling
- C Hotade eller sårbara biotoper och arter
- D Mycket rikt fågelliv

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets karaktär av öppet, betespräglad kustlandskap bibehålles. Av särskild vikt är fortsatt betesgång inom för fågellivet värdefulla strandängar. Friluftslivet kanaliseras till för fågellivet

mindre känsliga avsnitt. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, dikning, vattenavledning, muddring, schaktning, tippning, vägbyggnad, bebyggelseexploatering, luftledning, vindkraftverk eller annan anläggning, igenväxning, friluftsliv i känsliga delar.

Säkerställande:

- Befintliga naturreservat: Morups tånge (210 ha, varav 90 ha land), Gamla Köpstad Södra (265 ha, varav 110 ha land) och Gamla Köpstad Norra (51 ha, varav 15 ha land). Inom delar av reservaten råder tillträdesförbud under häckningstid.
- Området Träslövs läge - Morups Tånge finns upptaget på den internationella listan över skyddsvärda våtmarker, ett s k Ramsarområde (1920 ha).
- Morups tånge (SE0510081) och Gamla Köpstad (SE0510082) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Kuststräckan från Träslövs läge till Agerör hyser ett öppet, betespräglad kustlandskap med flacka stränder och grunda havsområden. Avsnörda, grunda havsvikar och strandlaguner finns på några ställen. Utmed kusten finns en hel del skär av varierande storlek. Berggrunden i området domineras av röda gnejser och de lösa avlagringarna domineras av svallad morän och flygsand. Av särskilt geologiskt intresse är Agerörsmalen, en klappervall av imponerande storlek.

Området präglas framförallt av vidsträckta, flacka strandängar. Även sanddynsbukter, kusthedar, kala klippor samt vindtuktade löv- och talldungar förekommer. De representativa naturbetesmarkerna utgörs förutom av flacka havsstrandängar även av annan öppen utmark, buskrik utmark och öppen hagmark. Här finns vegetationstyper som revigt saltgrässtrandäng, högörtäng, tuvtäteläng, rödvenäng och fårsvingeltorräng. Exempel på växter som påträffas i området är martorn, trift, strandmalört, smultronklöver och strandskräppa, revigt saltgräs, gulkämpar, kustarun.

Fågellivet är mycket rikt och viktiga rast- och häckningsplatser för vadare och sjöfågel finns i området. Flera hotade eller sårbara arter häckar, t ex sydlig kärrsnäppa, brushane, skärfläcka och småtärna. Strandängarnas mosaikartade biotopsammansättning innebär att alla i Sverige regelbundna vadarearter rastar längs kuststräckan, ofta i höga antal. Västkustens bästa rastlokaler för alla grupper av vadare finns här. Även stora antal änder såsom bläsand, kricka, gräsand och gravand rastar. Vid Liseredsskär finns en ruggningsplats för upp till 200 knölsvanar.

Anmärkningar: Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 15 Träslövs läge.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-1/6 (NR, CW), 82-31(CW), 82-20(NR)) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-1, 82-11).

Område nr 1, 2, 19 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

- Referenser:** *Bengtsson, S. 1979.* Skötselplan för Morups tånge naturreservat. Jacobsson, S. 1971. Morups tånge. Guide utgiven av Svenska Naturskyddsföreningen.
- Länsstyrelsen. 1977.* Natur i Hallands län.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1991:* Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1989:* Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.
- Naturvårdsverket, 1996:* Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Länsstyrelsen 1997.* Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.
- Naturvårdsverket, 1989.* Svenska våtmarker av internationell betydelse - Våtmarkskonventionen och CW-listan.
- Länsstyrelsen, 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Curt Fredén (971030), Jeanette Erlandsson (000614), Krister Larsson (001214), Örjan Fritz (010515)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 12 ÄTRADALEN - HÖGVADSÅN

Kommun: Falkenberg

Karta: 5B SO, 5C SV, 5C NV

Läge:

Areal: 3700 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland och 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 103, Ätran

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m, bergkullslätt

Riksvärde

Vattendrag	Fauna	
Geovetenskap	Källa	
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
	Äng	Flora
Naturskog	Flora	
	Fauna	

Värdeomdöme: Ätradal-Högvadsån är ett synnerligen värdefullt avsnitt av brytningszonen mellan den halländska kustslätten och sydsvenska höglandet. Området har stora geovetenskapliga värden och en särpräglad topografi. Växt- och djurlivet är rikt med ett flertal hotade eller sårbara biotoper och arter.

Ätran och Högvadsån hyser en ursprunglig laxstam och är västkustens främsta reproduktionsområde för lax. Högvadsån är dessutom ett framstående exempel på ett i stort sett oreglerat vattendrag med vackra forssträckor och vattenfall. Ätran och Högvadsån är reproduktionsområde för lax och öring. I Högvadsån finns även flodpärlmussla och en lång rad med krävande arter av bottenfauna. Högvadsån kan, tillsammans med Fylleån i Halmstads kn, anses vara det mest värdefulla vattendraget ur bottenfaunasynpunkt i länet. Längs vattendragen häckar även känsliga fågelarter som är knutna till vattendrag. I biflödena Hjärtaredsån, Skärshultaån och del av Fageredsån finns också reproduktionsområden för bl.a. lax och en artrik bottenfauna med mycket höga naturvärden.

Höstena källa är en värdefull springkälla eller artesisk brunn.

Flähult är en representativ naturbetesmark med sötvattenstrandäng, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slåttergubbe och stagg. På sötvattenstrandängarna påträffas den rödlistade klockgentianan.

Björkekullen är en välbevarad helhetsmiljö med bebyggelse och odlingslandskap av tidig 1900-talskaraktär. Här finns bland annat artrika naturbetesmarker med arter som kattfot och slåttergubbe.

En rad värdefulla nyckelbiotoper med många rödlistade arter ingår i riksobjektet, främst utmed vattendragen och Hjärtaredssjön. En koncentration av mycket värdefulla skogliga nyckelbiotoper ligger mellan Nydala och Floastad, med naturreservatet Sumpafallen i centrum. I området förekommer gammal ekskog (även med rik kärlväxtflora), bokskog, bergbranter och källpåverkade alsumpskogar. En rad rödlistade arter, främst lavar och mossor, har registrerats i detta område. I anslutning till Hjärtaredssjön finns gamla trädbevuxna inägomarker (västra sidan) och gamla bokskogar (östra sidan), vilka hyser en mängd med bl.a. rödlistade lavar. På sötvattensstrandängar vid sjön finns en rödlistad kärlväxt. Även kring Lia finns en koncentration av värdefulla nyckelbiotoper.

Huvudkriterier:

A Mångformigt avsnitt av den halländska brytningsbygden som särskilt väl visar landskapets utveckling.

C Hotade eller sårbara biotoper och arter

D Mycket rikt växt- och djurliv

Förutsättningar för bevarande: Ätran och Högvadsån bevaras som goda laxåar med en genuin laxstam. Detta förutsätter bl a fortsatt kalkning av Högvadsån.

Områdets värden kan påverkas negativt av t ex bebyggelseexploatering, vägdragning, luftledning, vattenreglering, försurning, täktverksamhet, skogsbruk, igenväxning, kulvertering eller förändring av vattendragens hydrologi, sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, vattenuttag, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringsstammar och skogsavverkning längs vattendragen.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel. De ur naturvärdesynpunkt mest värdefulla skogsområdena skyddas som naturreservat.

Säkerställande:

- Naturreservat: Sumpafallen (56 ha).
- Fågelskydd Öar i Hjärtaredssjön (18 ha).
- Källtorps våtmarker (SE0510134) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA). Högvadsån (SE0510115) och Sumpafallen (SE0510046) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).

Områdets huvuddrag: Ätradalen-Högvadsån ligger i brytningszonen mellan den halländska kustslätten och sydsvenska högländet. Kustslätten skjuter här in som en bred dalgång i nord-sydlig riktning i högländet. Ätran och Högvadsån når dalgången via smala sprickdalar och flyter samman vid Ätrafors. Från Svartå och söderut slingrar åarna fram, omgivna av ett storslaget, böljande jordbrukslandskap med lövskogklädda bergkullar och djupt nerskurna, slingrande biflöden. Högvadsån är i det närmaste oregerad och vid Sumpa finns en särskilt vacker forssträcka med flera fall. Ätran är starkt reglerad genom dammen vid Ätrafors.

Berggrunden består främst av gnejser och går i dagen på de restberg som ofta med branta sluttningar höjer sig ett femtiotal meter över omgivande jordbruksmarker. Stora mängder isälvsediment har avlagrats i form av deltan och åsar. Då huvuddelen av området ligger under högsta kustlinjen (HK ligger vid ca 70 m ö h) är isälvsavlagringarna dock ofta överlagrade av strand- och bottenbildningar av lera, sand och mo. Dessutom har avlagringarna utsatts för omfattande svallningsprocesser. Större delen av området utgörs av ett variationsrikt jordbrukslandskap med stort inslag av lövskog, fr a ekskog. På restbergen finns oftast en tydlig zonerings med lundartade ekskogar med inslag av hassel och andra ädla lövträd vid foten. Uppåt sluttningarna vidtar alltmer lågvuxen och krattig bergekskog. Utmed Högvadsån och Ätran finns rikliga bestånd av safsa. Ätran är av växtgeografiskt intresse bl a genom att gråalen följer Ätran åt sydväst nästan ända fram till Falkenberg. Naturliga förekomster av gråal saknas för övrigt i länet.

Ätran och Högvadsån har en ursprunglig laxstam och är sammantaget det viktigaste reproduktionsområdet för lax på västkusten. De viktigaste lekbottnarna finns i Högvadsån upp till Lia-dammen. I Ätran finns lekområden mellan Vessigebro och Ätrafors. Högvadsån, som varit starkt försurad, kalkas i stor skala. Reproduktionen av lax är mycket god i Högvadsån, medan den är sämre i Ätran. I Ätran finns rikligt med ensomriga yngel, men få tvåsomriga. Detta beror sannolikt på regleringen vid Ätrafordsdammen, som medför att det stundtals rinner för lite vatten för laxen i Ätran. Försök med mer vattenpåsläpp bedrivs för tillfället under en försöksperiod. I åarna finns även havsöring.

Bottenfaunaundersökningar i Högvadsåns huvudfåra och i biflödena Hjärtaredsån, Skärshultaån och den nedre delen av Fageredsån har visat på mycket värdefulla miljöer med flera rödlistade arter, bl.a. bäckvattenbaggen *Normandia nitens*. I Ätrans huvudfåra finns partier kvar av intresse. I de allra nedersta delarna av ån, dvs i Falkenbergs stad, finns en rödlistad nattslända *Setodes punctatus* med sin enda kända förekomst i Sverige.

Djurlivet är även i övrigt rikt i området. I de frodiga lövskogarna är fågellivet rikt med t ex sommargylling, näktergal och gulsångare. Utmed Ätran förekommer forsärla, strömstare och kungsfiskare. I Högvadsån och i biflödena Svartån, Stockån och Hjärtaredsån finns flodpärlmussla.

Höstena källa är en springkälla som ligger ute på en plan åkermark, 100 meter från Ätran. Den ligger i ett flackt område med lera som underlagras av vattenförande sediment. Vattnet avleds i ett dike ut till Ätran och flödet är uppskattat till 3-10 m/s. Tidigare fanns här tre källor men två är numera igenlagda.

Vid det gamla torpstället Björkekullen finns en välbevarad helhetsmiljö med bebyggelse och odlingslandskap av tidig 1900-talskaraktär. Här finns bland annat naturbetesmarker med arter

som kattfot, hirsstarr, låsbräken och slåttergubbe. Stor möda har lagts ned på stenröjning och vållagda stengärdsgårdar, stödmurar och terrasser präglar markerna.

Hjärtaredssjön är en långsmal sjö omgiven av betesmarker och lövblandskog. Höga botaniska värden i och kring sjön. Här finns bl a klotgräs och flotagräs. Flähult, strax söder om Hjártaredssjön, är en representativ naturbetesmark med sötvattenstrandäng, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som klockgentiana, slåttergubbe och stagg.

Hag- och ängsmarker med en kalkgynnad flora finns på flera ställen, bl a vid Jonsgård. Exempel på arter knutna till dessa marker är ängsskära, krissla, korskovall och smörbollor.

Utmed vattendragen och vissa biflöden finns ett antal skogliga nyckelbiotoper som omfattas av riksintresset. Särskilt kan nämnas områdena kring Hjártaredssjön och vid Lia, där det finns värdefulla ädellövskogar med många hotade arter (främst lavar, mossor, snäckor) i nyckelbiotoper. Särskilt kan nämnas de rödlistade lavarna gråblå skinnlav *Leptogium cyanescens*, vedspik *Calicium abietinum* och läderlappslav *Collema nigrescens*. I Sumpafallen finns bl.a. de rödlistade arterna brynia *Bryhnia novae-angliae* och örllav *Hypotrachyna revoluta*. I de ekdominerade skogarna mellan Floastad och Nydala påträffas bl.a. de rödlistade arterna almlav *Gyalecta ulmi*, stor knopplav *Biatora sphaeroides*, mussellav *Normandina pulchella* och grymig lundlav *Bacidia biatorina*. I rikare bergbranter, som vid Uvbjär, finns förekomster av bl.a. gytterlav *Pannaria pezizoides*, rutlungmossa *Conocephalum conicum*, rävsvansmossa *Thamnobryum alopecurum*, blåsippa, skogsbingel och svartbräken.

Påvadalen är en djupt nerskuren bäckravin med lövblandskog av bl a ask och alm. Floran är rik med arter såsom lungört, ormbär, lundstjärnblomma, långsvingel och tuvstarr.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) begärt ändring av felaktigt angivet riksvärde, där riksvärdet "Barrskog - Flora" utgår. Ligger hos NV för hantering.

Länsstyrelsens naturvårdsprogram, Natur i Hallands län: Område nr 422, 423, 431, 432 och 440.

Påvadalen är klass I-område i våtmarksinventeringen, VMI ID; 05C3B01.

Falkenbergs kommun har tagit fram ett program för naturvård i Ätradalsområdet.

Boa-Berg (urskogen) är referensområde i programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 9 Ätran-Högvadsån samt områden av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 19 Ätradalen och KN 21 Falkenbergs innerstad.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8201, N8205(delvis NR), 82-51, 82-52(NR), 82-91) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 82-32, 82-57, 82-16).

- Referenser:** *Bråkenhielm, S. 1982.* Urskogar. Inventering av urskogsartade områden i Sverige, SNV PM 1508.
- Ekologgruppen. 2000.* Bottenfaunaundersökningar i Hallands län 2000. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid 58 vattendragslokaler. Länsstyrelsen. Meddelande 2000:18.
- Flodin, L.-Å. & Fritz, Ö. 2001.* Inventering av mossor i halländska naturreservat. Sumpafallen och Virsehätt. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 2001:10.
- Fritz, Ö. 1996.* Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 2. Norra länsdelen. Länsstyrelsen. Meddelande 1996:10.
- Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984.* Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens medd. nr 1985:1.
- Georgsson, K. Et al., 1977.* Hallands flora. ISBN 91-972863-0-3.
- Johansson, C. 1968.* Översiktlig grusinventering i Falkenbergs kommunblock. Länsstyrelsen. *Länsstyrelsen, 1977.* Natur i Hallands län.
- Statens naturvårdsverk, 1985.* PMK: På vakt i naturen. Monitor 1985.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövården. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1989:* Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.
- Naturvårdsverket, 1996:* Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11* rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.
- Påsse, T., 1988:* Beskrivning till jordartskartan Varberg SO/ Ullared SV. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 86.
- Länsstyrelsen, 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.
- Carserud L. 1997.* Geologiska sevärdheter i Halland. Geodeon 1997.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000512)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 14 FEGEN

Kommun: Falkenberg

Karta: 5 C N0

Läge:

Areal: 500 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 103 Ätran

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap.

Riksvärde

Sjö	Fauna
-----	-------

Värdeomdöme: Fegen är av internationellt och vetenskapligt intresse genom förekomsten av den akut hotade vårlekande siklöjan. Fiskarten förekommer endast i ytterligare fyra sjöar i världen. Sjön har även i övrigt ett rikt fiskliv. Området är av stort ornitologiskt värde med en av västsveriges största koncentrationer av fiskgjuse och storlom.

Huvudkriterier:

C Förekomst av vårlekande siklöja samt ett rikt fågelliv med sårbara arter.

Förutsättningar för bevarande: God vattenkvalitet bibehålles i sjön bl a genom kalkning. Regleringen av sjön anpassas så att skador på fågellivet undviks. Skogsbruk m m i sjöns omgivning sker med naturvårdshänsyn. Friluftsliv i för fågellivet känsliga delar undviks.

Värdet kan påverkas negativt av t ex försurning, avloppsutsläpp, vattenreglering, grustäkt, bebyggelse, friluftsliv i känsliga delar, skogsbruk, skogsgödsling.

Säkerställande:

- Fegen är avsatt som naturreservat (970 ha) och tillträdesförbud råder under häckningstid för de viktigaste häckningsområdena för fågel.
- Fegen-Halland (SE0510047) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Fegen ligger på västsidan av sydsvenska höglandet i ett landskap som topografiskt präglas av huvudsprickdalar i NO - SV-lig riktning och mindre sprickdalar

vinkelrät mot dessa. Fegen ligger i en sådan huvudsprickdal på en höjd av 131-133 m ö h. Omgivande bergpartier når 160-175 m ö h. Berggrunden tillhör det sydsvenska gnejsområdet. Jordarten på höjder och sluttningar är främst sandig-moig till sandig morän. I dalgången finns isälvsavlagringar i form av rullstensåsar, terrasser och kullar.

Fegen är en klippbäckensjö som dämms av isälvsavlagringar. Sjön ingår i Ätrons vattensystem och dess ursprungliga utlopp går från V Fegen norrut till Kalvån. Sjön sänktes dock med 2,4 meter omkring 1870 varvid nuvarande utlopp till Svansjöarna och vidare via Götshults kanal till Kalvsjön grävdes. Sjön är dessutom reglerad med en amplitud på 1,8 meter.

Fegen är en näringsfattig klarvattensjö och för att motverka försurningen har kalkningsverksamhet bedrivits sedan mitten på 80-talet. Strandzonen är relativt bred p g a regleringen. Vattenvegetationen domineras av kortskottsväxter, bl a notblomster. I Fegen finns bitvis en skärgård med mindre öar och skär, t ex mellan Sotanäs och Finnanäs. Här finns goda häckningsmiljöer för fiskgjuse och storlom som har en av de största koncentrationerna på västkusten i Fegen och angränsande sjöar. Exempel på andra häckfåglar är drillsnäppa, knipa, storskrake, fisktärna och häger. Smålom, som häckar i myrgölar i omgivningen, utnyttjar Fegen som fiskesjö.

Fegen är av internationellt intresse genom förekomsten av ett bestånd vårlekande siklöja. Vårlekande siklöja finns endast i ett fåtal sjöar i världen. Huvuddelen av sjöns siklöjor är dock höstlekande. Fegen har även i övrigt ett rikt fiskliv och förekommande fiskarter är gädda, abborre, mört, gers, braxen, sarv, benlöja, lake, sik, gös, bergsimpa och ål. Dessutom förekommer flodkräfta i sjön. De vårlekande siklöjorna är sannolikt undanträngda av de höstlekande. Under perioden juni till september förekommer de främst i Fegens allra djupaste partier i nordöstra viken. Dessa djupområden kännetecknas av dåliga syreförhållanden varför alla åtgärder som innebär en ökande belastning av syretärande substanser bör undvikas. Det är oklart hur stort beståndet av vårlekande siklöja är. Vid provfisken är fångsterna små. Detta kan dock delvis bero på deras svaga konkurrensförmåga som bl a medför dålig tillväxt och att huvuddelen av populationen kanske inte är av fångstbar storlek.

Fegens omgivning domineras av granskog ofta finns dock närmast sjön en smal zon av lövträd. I anslutning till bebyggelse och odlingsmarker finns lövskogar med bl a bok och ek. Artfattig hedvegetation dominerar i skogarna.

Friluftslivet är omfattande i området som bl a utnyttjas för kanotpaddling och fritidsfiske.

Anmärkningar: Området fortsätter i Gislaveds kommun i Jönköpings län och Svenljunga kommun i Älvsborgs län

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands, Jönköpings och Älvsborgs län. 1975. Fegen-Kalvsjön.

Sammanfattning av naturinventeringar.

Andersson, M. 1983. Naturvårdsområdet Fegen. Inventering av lövskog. Södra Skogsinstitutet. Värnamo.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Karin Hernborg (001031), Jeanette Erlandsson (010614)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 15 BOBERGS UDDE - RINGENÄS

Kommun: Falkenberg, Halmstad

Karta: 5C SV, 4C NV

Läge:

Areal: 2700 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m.

Riksvärde

Geovetenskap	
Naturbetesmark	Flora
	Fauna
Strandzon	

Värdeomdöme: Kuststräckan från Bobergs udde till Ringenäs har en rik variation av såväl terrängformer som vegetationstyper. De geovetenskapliga intressena är omfattande med bl a recenta och fossila dyner, flygsandfält, strandvallar, klapperstensfält och veckade gnejser. Haverdalsområdet är från växtekologisk synpunkt ett av de mest värdefulla avsnitten av den västsvenska sandkustvegetationen.

Det öppna, betespräglade kustlandskapet har höga natur- och kulturhistoriska värden med ett mångformigt inslag av karaktäristiska naturbetesmarker. I ljunghedar, annan öppen utmark, buskrik utmark och havsstrandängar återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Havsstrandängarna är viktiga häcknings- rast- och vinterlokaler för vadare och sjöfågel, framförallt vid Steninge-Ugglarp, Bobergs udde och Särdal-Enet.

Djur- och växtlivet är rikt i området med ett flertal sårbara arter.

Huvudkriterier:

A Kustlandskap som väl belyser landskapets utveckling

C Sårbara biotoper och arter

D Områden med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Områdets karaktär av oexploaterat kustlandskap bevaras. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Helst utökad, beteshävd av kusthedar och strandängar.

Friluftslivet kanaliseras så att slitage i sanddynor och andra känsliga områden begränsas. Värdet kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikning, uppförande av hamn eller annan anläggning, bebyggelseexploatering, utfyllnad, schaktning, vindkraftverk eller annan anläggning, luftledning, vägbyggnad.

Säkerställande:

- Naturreseptat: Grimsholmen (224 ha), Vesslunda (35,5 ha), Stensjöstrand (160 ha, varav 102 ha land), Steninge (52 ha), Enet (32 ha), Haverdal (357 ha) och Vilshärad (14 ha).
- Landskapsskyddsområde: Vesslunda (33 ha) och Vilshärad (10 ha).
- Haverdal (SE0510020), Steninge-Stensjöstrand (SE0510026), Grimsholmen (SE0510039) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).
- Ringenäs skjutfält är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Kuststräckan från Bobergs udde till Ringenäs har en omväxlande natur med sandstränder och flygsanddynfält, flacka moränstränder med strandängar och kusthedar samt bergiga partier som stundtals skjuter ut som markerade uddar i havet. Området är i huvudsak oexploaterat och gränsar i öster till jordbruksmark eller bebyggelse.

Berggrunden består främst av intermediär ådergnejs, men även bergarter som charnockitgnejs, grå ådergnejs och grönstenar förekommer. Berget går i dagen på många ställen t ex som rundade berghällar med isräfflor. Tydligt veckade och skiffrika gnejser finns på flera ställen framförallt inom Steningereservatet. Jordarterna utgörs av flygsand, svallad morän och klapper samt i mindre omfattning mjäl- och leravlagringar. Väl utvecklade strandhak, strandvallar och strandterrasser finns på många ställen i området. Vid bl a Haverdal och Enet finns fyrdubbla rader av strandlinjer som markerar havsytans läge under skilda tidsperioder. Den s k Tapeslinjen, som visar havsytans läge under den postglaciala transgressionen, är särskilt väl utbildad. Haverdalsbuktens mjukt välvda strandlinje kantas av kustparallella sanddynor som inåt land övergår i ett vidsträckt flygsandfält med mäktiga fossila dyner i öster. Den mäktigaste, Lynga-Marskogsdynen, är ca 1400 meter lång och dess topp når 26 meter över omgivningen.

Större delen av området utgörs av ett öppet, betespräglat kustlandskap med havsstrandängar och triftängar, fukthedar, enbevuxna hållmarksljunghedar samt lågvuxen, vindpinad lövskog. Kusthedarna vid Steninge och Stensjöstrand brändes kontinuerligt fram till början av 1900-talet för att förbättra betet.

De representativa naturbetesmarkerna utgörs av ljunghed, annan öppen utmark, buskrik utmark och havsstrandäng. Karaktäristiska vegetationstyper är främst sandrished, ljunghed,

klockljonhed, stagghed, fårsvingeltorräng, rödvenäng och revigt saltgräs-strandäng. De delvis art- och individrika växtsamhällena hyser arter som trift, nattviol, kustarun, svinrot, slättergubbe, klockgentiana, klockljon, ljon, gulkämpar, saltåg och blåsklöver. De värdefullaste betesmarkerna finns vid Steninge-Ugglarp, Bobergs udde och Särdaal-Enet.

Flygsandfälten vid Vesslunda och Haverdal är efter omfattande skogsodlingsprojekt i slutet av 1800-talet till stor del bevuxna med tall och bergtall. I de delar av dynområdena som fortfarande är öppna dominerar en västsvensk sandkustvegetationen som i synnerhet vid Haverdal är väl utvecklad. Floran i området är västligt präglad med arter som klockljon, myrlilja, borsttåg, vildkaprifol, klockgentiana och bergkek. Exempel på mer sällsynta arter är höstlåsbråken, ljonögontröst, spåtistel och murgröna.

Djurlivet är rikt och varierat i området. Utmed kuststräckan häckar fågelarter som tobisgrissla, skärpiplärka, fältpiplärka och gråsiska. Rikligt med sjöfågel rastar i området, bl a vid Busör under vinterhalvåret. På kusthedarna förekommer hasselnok. Insektlivet är rikt med t ex alkonblåvinge.

Anmärkningar: Område nr 26, 27, 53, 55, 92 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 10 Skrea strand -Tylösand och område av riksintresse för kulturminnesvärden nr KN 22 Vastaddalen.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 82-1(NR)/2/4, 80-21/23/24(NR)/25(NR) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 82-1:1, 80-21).

Referenser:

- Caldenius, C.*, m fl. 1966. Beskrivning till kartbladet Halmstad. SGU ser Aa nr 198.
- Länsstyrelsen*. 1977. Natur i Hallands län.
- Malmberg, S.*, 1976. Vegetationskartering av Vesslunda naturreservat. SNV PM 727.
- Malmberg, S.*, 1977. Stensjöstrand och Steninge. En biologisk inventering. SNV PM 816.
- Malmberg, S.*, 1979. Biologisk inventering av Haverdals naturreservat. Länsstyrelsens medd nr 1979:3.
- Tjernberg, M.*, 1973. Enet. Undersökning av vegetation och flora. SNV PM 304.
- Länsstyrelsen i Hallands län*, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län*, 1989: Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län*, 1990: Ängs- och hagmarker i Halmstads kommun. Länsstyrelsen 1990:7. Halmstad.
- Naturvårdsverket*, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Länsstyrelsen* 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun
- Länsstyrelsen*, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD**Namn och datum:** K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000614)**OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN****Områdesnummer och namn:** NN 16 SLISSÅN - SUSEÅN**Kommun:** Halmstad, Falkenberg**Karta:** 4C NV, 5C SV**Läge:****Areal:** 2200 ha**Naturgeografisk region:** 10 Södra Hallands kustland och 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida**Kust/havsregion:****Regionindelning för sjöar och vattendrag:** Avrinningsområde 102**Agrara kulturlandskapsregioner:****Landskapsform:** Slätt, sprickdalslandskap**Riksvärde**

Geovetenskap	
Naturbetesmark	Flora
Vattendrag	Fauna
Strandkomplex	Mad vid vattendrag
	Fuktäng

Värdeomdöme: Slissån-Suseån är ett framstående exempel på meandrande å kantad av erosionsbranter samt översvåmningsmarker. Området har stora såväl geovetenskapliga som biologiska värden. Flera hotade eller sårbara biotoper och arter förekommer.

Representativa naturbetesmarker längs Suseån/Slissån utgörs av sötvattenstrandäng, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Vattendraget hyser bland annat lax, havsöring och flodpärlmussla. Ån är även viktig för fågellivet med bland annat häckande forsärla och strömstare. Hyser en bottenfauna med mycket höga naturvärden.

Våtmarkerna längs Suseån/Slissån utgör ett värdefullt strandkomplex med högt värderade mader vid vattendrag och fukt äng (se även naturbetesmarker ovan). Området hyser ett rikt fågel och insekts liv.

Huvudkriterier:

- A Framstående exempel på meandrande å med omgivande våtmarker och lövskogar väl belysandelandskapets utveckling
- C Hotade biotoper och arter
- D Områden med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Slissån-Suseån bevaras som en fritt meandrande å med omgivande översvämningsmarker, lövskogar och hagmarker. God vattenkvalitet bibehålles bl a genom fortsatt kalkning av Hovgårdsån och Mostorpsån samt på sikt eventuellt även Slissån.

Områdets värden kan påverkas negativt av t ex dikning, vattenavledning, grävning av ny åfåra, vattenreglering, vägdragning, kraftledning, täktverksamhet, utfyllnad, försurning, utsläpp av kemikalier eller avloppsvatten, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, tungmetallnedfall eller utsläpp, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, luftledningar, vägdragningar.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, och dämning. Avverkning av sumpskogar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

- Suseåns naturreservat (80 ha), Suseån - Hult (13 ha).
- Hovgårdsån (SE0510115) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).
- Suseån - Hult är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Suseåns båda grenar når via sprickdalar genom västkanten av sydsvenska höglandet den halländska kustslätten och flyter samman mellan Slöinge och Getinge. Den norra grenen benämns Mostorpsån och den södra grenen benämns Slissån. I norra delen av riksobjektet ingår även nedre delen av Hovgårdsån.

Geomorfologiskt präglas området av övergången sprickdalslandskap - restbergsterräng - kustslätt. Hela området ligger under högsta kustlinjen och jordarterna utmed ån utgörs främst av svämsediment av lera, mo och sand samt isälvsediment. Suseån har i större delen av området ett väl utbildat meanderlopp och kantas av erosionsbranter samt översvämningsmarker. Två kilometer söder om Asige finns två artesiska källor, Signe källor, invid Mostorpsån.

Vegetationen utmed ån är omväxlande och artrik. Frodiga lövskogar med t ex ormbär, storrans och skärmstarr finns utmed ån bl a vid Efra och mellan Hallarna och Veka. I strandvegetationen ingår här

t ex blomvass, pilblad, vattenskräppa och strandveronika. Mellan Slättåkra och Kvibille har Slissån ett särskilt väl utbildat meanderlopp med flera korvsjöar. Ån omges av översvänningsmarker med betade fuktängar, sumpskogar av björk och klibbal, sumpkärr, öppna kärr m m. Detta avsnitt representerar en våtmarkstyp som var mycket vanlig i slättbygden och anslutande dalgångar tidigare, men som i stort sett utplånats. Här förekommer t ex vattenblink, flytsäv, strängstarr, taggstarr och gökblomster. Även utmed den norra grenen uppströms Mostorp finns översvänningsmarker. Ån kantas i övrigt av strandskogar av klibbal, lövsumpskogar, hagmarker, åkermarker m m. Mellan Kvibille och Getinge är Suseån till stor del rätad och kanaliserad. Vid Soskinnet finns dock värdefulla fuktängar bevarade. Möjligheten att på sikt återskapa delar av de våtmarker som tidigare funnits utmed denna sträcka bör undersökas.

Våtmarkerna längs Suseån är ett värdefullt strandkomplex med högt värderade mader vid vattendrag och fuktäng. De representativa naturbetesmarkerna utgörs av sötvattenstrandäng, öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage. Vanliga vegetationstyper är rödvenhed, stagghed, fårsvingeltorräng och tuvtåteläng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som hirsstarr, stagg, ljung, knägräs, ängsvädd och slättergubbe. Området består dessutom av sumpskog och topogent kärr.

Djurlivet är rikt och varierat. Området hyser ett rikt insektsliv. Bland häckfåglarna kan nämnas kungsfiskare, strömstare, forsärla, enkelbeckasin, näktergal och gulsångare. Soskinnet är en välkänd fågelokal och är en viktig rastplats bl a för skandinaviska "skogssädgäss". Exempel på andra fågelarter som regelbundet uppehåller sig vid Soskinnet är fjällgås, spetsbergsgås, blåsgås, årta, blå kärrhök, kungsörn och stenfalk. Suseåns forssträckor är lek- och uppväxtområden för lax- och havsöring och hyser dessutom en bottenfauna med mycket höga naturvärden. Länets rikligaste förekomst av flodpärlmussla finns i området.

Fiskvägar har byggts med statsbidrag vid Boberg, Berte, Mostorp och Steninge kvarn. Kalkningsprojekt har startats för Hovgårdsån, Mostorpsån, samt Slissån.

Anmärkningar:

Område nr 97, 98, 132, 153 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Inom området finns två klass I-områden (VMI ID: 05C0E08, 05C1A01) och flera klass II-områden enligt våtmarksinventeringen.

Området gränsar till riksintresse för naturvård NN 52 Biskopstorp - Vapnö mosse och nr NN 15 Bobergs udde-Ringenäs samt berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 10 Skrea strand -Tylösand samt områden av riksintresse för kulturminnesvården nr KN 19 Ätradalen, KN 22 Vastaddalen och KN 30 Kvibille.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 80-39, 80-40) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövården i odlingslandskapet (objekt 80-34).

Referenser:

- Caldenius, L. m fl.* 1966. Beskrivning till kartbladet Halmstad. SGU ser Aa Nr 198.
- Forslund, M. och Rundlöf, S.* 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.
- Länsstyrelsen*, 1977. Natur i Hallands län.
- Länsstyrelsen i Hallands län*, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län*, 1990: Ängs- och hagmarker i Halmstads kommun. Länsstyrelsen 1990:7. Halmstad.
- Naturvårdsverket*, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Länsstyrelsen i Hallands län* 1985. *Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.*
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11* rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.
- Fiskeristyrelsen* 1984. Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Bergquist, B.* 1996. Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.
- Länsstyrelsen* 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun
- Länsstyrelsen*, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.
- Ekologgruppen.* 1999. Bottenfaunaundersökning i Hallands län 1999. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid 40 vattendragslokaler. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1999:22.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000515), Staffan Bengtsson (000829)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 17 STOREMOSSEN - FÄRGÅN

Kommun: Hylte

Karta: 5 C S0, 5 D SV

Läge:

Areal: 620

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandet och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m .

Riksvärde

Geovetenskap	
Våtmarkskomplex	Fauna

Värdeomdöme: Store mosse är ett framstående och representativt exempel på en stor och tydligt excentrisk mosse. Nissans meanderlopp och de fågelrika översvåmningsmarkerna utmed Färgån utgör tillsammans med Store mosse ett mycket värdefullt och ostört våtmarkskomplex. Objektets storlek, mångformighet och orördhet bidrar till detta. Botaniska värden finns bland annat på Byås backar.

Huvudkriterier:

A Framstående exempel på excentrisk mosse

B Väsentligen opåverkad myr

D Mycket rik flora

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, torvtäkt samt ny vattenreglering och dämning. Värdet påverkas negativt av t ex skogsbruk, luftledning, vägbyggnad, gödsling och kalkning. Avverkning av sump- och kantskogar kan skada naturvärdena. Lövskogarna på Byås backar bevaras.

Säkerställande:

- Del av området (139 ha) inköpt av naturvårdsfonden och avses att avsättas som naturreservat.
- Store mosse-Färgån (SE0510095) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Store mosse-Färgån utgörs av ett mångformigt våtmarkskomplex samt den uppstickande bergknallen med Byås backar. Berggrunden vid Byås backar består av dioritskiffer. Jordarterna är främst torv och isälvsavlagringar.

Store mosse är en ca 300 ha stor kupolformad mosse med excentrisk uppbyggnad. Den centrala delen är rik på stora lösbottenhöljor, medan tuvsträngar bildar ett bågformigt mönster i periferin. Mossens höjdpunkt är förskjuten åt nordost. Mossen är helt öppen med undantag för de tallbevuxna kantzonerna.

I nordvästra delen ansluter Nissan som här skurit sig igenom grus- och sandavlagringar och bildar en serie meandrar och avsnörda korvsjöar längs denna sträcka. De av korvsjöar bildade öarnas form anges av deras slående namn: Hästakroken, Hästskoveken och Kolapåsen. Sumpskog av tall och framför allt klippal överväger på den rena mosanden, som stundtals är översvämmad, björk och ek tillkommer på högre väl-dränerad mark. Öppna ängspartier är ännu ställvis betade. Baksippa förekommer rikligt, bland annat vid Nissaryds skans.

Från söder rinner Färgån ut i Nissan. Regleringen av Nissan vid Hyltebruk har höjt Färgåns vattennivå avsevärt, varvid mader och strandängar dränkts och en mosaik av vassar och öppna vattenytor har bildats. Vegetationen utgörs till största delen av starrkärr och starrvassar. Söder om vägbron finns också sumpskog av tall och björk.

Fågellivet är rikt. I Färgåns översvämningsmarker häckar bland annat bläsand, rörhöna, knölsvan och grönbena och området är en viktig rastplats för änder, gäss, sångsvan och vadare. På Store mosse finns bl a spelplats för orre och häckande ljungpipare, storspov och grönbena.

På Byås backar, invid Färgån, finns ett väl bevarat kulturlandskap samt lundartade lövskogar med vidkroniga ekar, ett flertal gamla och tidigare hamlade lindar, rikligt med hassel samt i övrigt inslag av lind, lönn och asp. Dioritskiffern har givit förutsättningar för en rik flora med bl a blåsippa, vårlök och vätteros.

Längst upp i norr ligger Nissaryds skans, en befästningsanläggning uppförd på 1600-talet för att försvara Sveriges gräns mot Danmark. Skansen är restaurerad och skyddad som fornminne. Utefter Nissan och vid Färgåns utlopp finns stenåldersboplatser och gravar.

Anmärkningar: Klass I-område i våtmarksinventeringen över länet, VMI ID 05C4J06.

Natur i Hallands län: område nr 332, 333 och 334.

Store mosse ingår i Myrskyddsplan för Sverige.

Referenser: *Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.*

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län.

Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Program för kulturminnesvård, Hylte kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000614), Staffan Bengtsson (000901)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 18 SIMLÅNGSDALEN - TÖNNERSJÖHEDEN

Kommun: Halmstad, Laholm

Karta: 4 C NV, NO

Läge:

Areal: 16 000 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland och 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 100 Fylleån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt, sprickdalslandskap, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Geovetenskap		
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
	Äng	Flora
Vattendrag	Fauna	
Myrkomplex	Topogent kärr	Flora
		Fauna
	Soligent kärr	Fauna
	Sluttande mosse	Fauna
Våtmarkscomplex	Platåformigt välvd mosse	Fauna
Mossekomplex	Svagt välvd mosse	Fauna
	Mad vid vattendrag	Fauna
Naturskog	Barrblandskog	Fauna

Värdeomdöme: Simlångsdalen-Tönnersjöheden har omfattande geovetenskapliga värden där t ex övergången mellan Fylleåns dalgång och det sydsmländska peneplanet är av stort

geomorfologiskt intresse. Inom området finns en unik koncentration av ostörda våtmarker, präglade av den höga humiditeten och närheten till havet.

Porsbjärskomplexet är ett stort myrkomplex som utgörs av högt värderade topogena kärr, soligena kärr, sluttande mossar och plåtåformigt välvda mossar.

Tönnersjöheden utgör ett värdefullt våtmarksskomplex bestående av olik välvda mossar och madtyper. I området ligger också ett värdefullt mossekomplex bestående av sluttande mossar och svagt välvda mossar. Området hyser också en rik flora och fauna.

Våtmarker vid Stughultabäcken utgörs av ett värdefullt våtmarksskomplex med högt värderade soligena kärr och mad vid vattendrag.

I anslutning till våtmarkerna finns på flera ställen värdefulla urskogsartade skogar. Tönnersjöhedens försökspark tillhör de mest väl dokumenterade skogsområdena i Sydsverige och är av stor betydelse för bl a skoglig forskning och försöksverksamhet. St Skärsjön är en av de viktigaste referenssjöarna i kalkningsprogrammet i länet och även Simlångssjöarna är limnologiskt intressanta.

Fylleån är med sin genuina stam av lax av stort fiskeribiologiskt värde och ån hyser även en mycket artrik bottenfauna. Laxstammen bedöms ha mycket stort skyddsvärde med få motsvarigheter i landet.

Mästocka ljunghed är av stort värde som en kontinuerligt hävdad ljunghed med intressant flora.

Gårdshult utgör ett representativt odlingslandskap av äldre karaktär med lång kontinuitet.

Torlabo - Bögilt utgör ett representativt odlingslandskap av äldre karaktär med lång kontinuitet. Ängsmark som utgörs av hackslått, sidvallsäng, träd- och buskbärande äng och annan öppen äng förekommer liksom en mindre del öppen hagmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slättergubbe och svinrot.

Broddared utgör en representativ äng och naturbetesmark som utgörs av annan öppen äng och björkhage. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slättergubbe och svinrot.

Växt- och djurlivet är varierat och ett flertal hotade eller sårbara biotoper och arter förekommer såsom vildlax och havsöring.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar såväl natur- som kulturlandskapets utveckling.
- B Stora myr och skogsområden, i senare tid föga påverkade av kulturingrepp, ingår.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande: Värdefulla geologiska bildningar samt våtmarks- och naturskogsområden bevaras ostörda. Fortsatt hävd av Mästocka ljunghed. Tönnersjöhedens försökspark bevaras. Goda förutsättningar för laxreproduktion skapas i Fylleån, bl a genom fortsatt kalkning. Laxstammen i ån är utrotningshotad och åtgärder för att rädda vildlaxen här

och även på andra håll utmed västkusten är mycket angelägna. Förutom kalkningsverksamhet är det bl a åtgärder rörande skattningen av laxstammen som måste anpassas till en långsiktigt hållbar nivå. Åtgärder som kan påverka St Skärsjöns värde som referenssjö negativt undviks i sjön eller dess tillrinningsområde.

Områdets värden kan påverkas negativt av t ex skogsdikning, vattenavledning, vägdragning, skogsbruksåtgärder i vissa områden, försurning, vattenreglering, bebyggelseexploatering eller andra anläggningar, täktverksamhet och skogsgödsling, kalkning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledningar, vägdragningar.

Säkerställande:

- Naturresevat: Bröda (44 ha), Hule (19 ha), Veka (63 ha), Brogård (14 ha), Årnap (9 ha), Sundsholm (65 ha), Lillared-Klövaberget (87 ha), Porsbjär (436 ha), Gårdshult (182 ha), Långhultamyren (768 ha), Mästocka ljunghed (71 ha), Stavsbjär (5 ha) och Svartaklippan (16 ha).
- Landskapsskyddsområden: Eriksköp (65 ha) samt Fylleåns dalgång och område runt Storsjön (719 ha).
- Mästocka ljunghed (SE0510014), Klövaberget (SE0510021), Svarta klippan (SE0510025), Gårdshult (SE0510090), Brogård (SE0510096), Årnap (SE0510097), Sundsholm (SE0510106), Danska fall (SE0510120), Fylleån (SE0510132) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI). Porsbjär (SE0510023), Söderängarna (SE0510089) och Långhultamyren (SE0510116) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (SPA/pSCI).
- Bögilt, Stavsbjär, är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art och habitatdirektivet). Tönnersjömålet och Mästocka skjutfält är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt fågelskyddsdirektivet respektive art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Simlångsdalen-Tönnersjöheden ligger inom Sydsveriges mest humida område på västkanten av sydsvenska höglandet. Huvuddelen av området ligger uppe på en höjdplatå, det s k sydsmländska peneplanet. I nordvästra delen rinner Fylleån i en sprickdal. Mellan Simlångsdalen och Gyltige vidgar sig ån till fyra sjöar på rad. Sjöarna ligger ca 65 m ö h och på endast någon kilometers sträcka höjer sig landskapet drygt 100 meter upp till höjdplatån, som ligger ca 175 m ö h.

Berggrunden består av röda gnejsar med inslag av smärre grönstensförekomster. De lösa avlagringarna utgörs främst av sandiga och grusiga urbergsmoräner samt isälvsavlagringar.

De lösa avlagringarna dominerar, men avbryts på sina ställen av naket berg i form av rundhällar och lodräta bergbranter. Höjdplatån har över stora arealer ett småkulligt landskap präglat av dödismorän. Stråk av isälvsavlagringar med främst rullstensåsar förekommer. Höjdplatån är påfallande sjöfattig. Den höga nederbörden i förening med den flacka topografin har dock medfört att stora arealer våtmarker, mer än halva arealen, finns här. Huvuddelen av dessa är försumpningstorvmarker. Avrinningen sker i huvudsak till Fylleån och dess biflöde Assman samt till Brostorpaån och Killebergsån för de södra delarna.

Inom Tönnersjöhedens försökspark, som ligger i slutningszonen mot kustslätten, finns ett geologiskt intressant dödislandskap med flera sjöar, t ex St Skärsjön, i svackorna. Genom området går ett system av bl a getryggsformade rullstensåsar. Dessa utgör de övre delarna av det stråk av isälvsavlagringar som har sin början i Eldsbergaåsen i väster. I de lägre delarna av Fylleåns dalgång finns isälvsavlagringar i form av deltabildningar, dalfyllynader, terasser och rullstensåsar. Mellan Marbäck och Skedala har Fylleån bitvis en kanjonartad fåra omgiven av branta bergsidor. Här bildar ån en serie forsar och fall över trappstegslikt ordnade hyllor i gnejsen. Från Skedala och västerut rinner Fylleån med ett slingrande lopp, djupt nerskuren i kustslättens jordarter.

På höjdplatån dominerar vidsträckta myrar de lägre delarna och barrskogar de högre. Gårdarna ligger glest och arealen jordbruksmark är liten. Den naturliga skogsvegetationen utgörs i huvudsak av lövskogar, bl a bok och bergek, men har i dag liten utbredning. Ädellövskogar med bok och ek som har lång skoglig kontinuitet förekommer dock på vissa ställen. Området är starkt präglat av ljungränning, utmarksbetning och myrslätter. Vid sekelskiftet var här ett i det närmaste kalt ljunghedslandskap. Genom omfattande skogsodling eller spontan igenväxning har ljunghederna omvandlats till barr- och blandskogar. Urskogartade skogar med blandskogar av gran, tall, ek, björk och asp, som uppkommit genom spontan igenväxning av hedmarker finns bl a vid Porsbjär, Söderängarna och Ebbared. Dessa områden utgörs av skogklädda fastmarksöar omgivna av våtmarker. I Fylleåns dalgång är andelen jordbruksmark och lövskog betydligt större än på höjdplatån. På slutningarna ned mot Simlångssjöarna och utmed Assman finns en hel del ek- och bokskogar. Mellan Marbäck och Fyllebro finns frodiga lövblandskogar och naturbetesmarker med en rik flora utmed Fylleån. För övrigt dominerar artfattiga hedskogar i området.

Det är dock i första hand de vidsträckta våtmarksområdena som präglar området. Totalt finns 14 klass I-områden, enligt våtmarksinventeringen, med en sammanlagd våtmarksareal på över 4000 ha inom området. Svagt välvda, plåtåformigt välvda och sluttande mossar dominerar. Inslaget av fattigkärr, såväl sluttande (soligena) som plana (topogena) är stort. Sluttande kärr med pors och blåttåtel är talrika i området. Det är en våtmarkstyp som endast har liten utbredning i landet utanför detta område. Även sumpskogar med tall och björk är vanliga. Därutöver finns inslag av fukthet i anslutning till fastmarksholmarna och limnogen våtmarker utefter vattendragen. Inslaget av växter med sydvästlig (sydatlantisk) utbredning är stort, t ex bergek, myrlilja, klockljud, stenmåra, granspira, borsttåg, hårginst, klockgentiana och kambräken. Exempel på nordliga arter är sumpstarr, dvärgbjörk och linnea. Omfattande forskningsarbeten har gjorts inom vissa myrområden, bl a Roshultsmyren, vilket gör dem värdefulla ur dokumentär synpunkt.

Tönnersjöheden ligger i Sydsveriges humida område och är ett myr/ våtmarkskomplex som utgörs av topogena kärr och soligena kärr, åmader, plåtåmossar, svagt välvda mossar och sluttande mossar. Mossarna har klassats som några av de mest värdefulla i landet.

Våtmarkerna vid Stughultabäcken fuktängar, tallrismossr , soligena kärrstråk och sumpskogspartier.

Endast små spillror av ljunghedslandskapet finns kvar. Mästocka ljunghed är troligen enda ljungheden i landet som fram till idag utan något längre avbrott har hävdats på traditionellt sätt med regelbunden bränning och extensiv betning. Heden bränns i omgångar med ett bränningsintervall på 7-8 år för respektive delområde. Den intressanta vegetationssuccession som bränningen ger upphov till kan lätt studeras här. På Mästocka ljunghed finns flera växtarter som gått starkt tillbaka i takt med att ljunghederna försvunnit, t ex mosippa, hårginst, cypresslumner och plattlumner. Även inom bombfältet vid Asperammsmossen finns ljunghedar med riklig förekomst av dessa arter. Dessa områden bränns regelbundet för att förhindra bränder i samband med övningsverksamheten inom skjutfältet.

Djurlivet är rikt och varierat i området. Fylleån har en ursprunglig laxstam och lekbottnar finns mellan Fyllebro och Marbäck. Vid Marbäck finns vandringshinder för laxen. Stammen bedöms ha mycket stort skyddsvärde med få motsvarigheter i landet. Laxstammen i ån är utrotningshotad och åtgärder för att rädda vildlaxen här och även på andra håll utmed västkusten är mycket angelägna. Havsöringstammen i Fylleån bedöms ha stort skyddsvärde med få motsvarigheter i länet.

Vid Fylleån förekommer bl a kungsfiskare, strömstare och forsärla och i lövskogarna utmed ån tillkommer arter såsom gulsångare, stenknäck, mindre hackspett och sommargylling. I myrområdena häckar bl a trana, grönbena, ljunpipare och orre. Vid Esmared finns rastplatser för trana och grågås. I skogarna på höjdplatån häccar tjäder, pärluggla, sparvuggla, nötkråka, mindre korsnäbb m m.

Tönnersjöhedens försökspark är ett av de mest väl dokumenterade områdena i Sydsverige vad beträffar vegetation, vegetationsutveckling och markförhållanden. Där finns utlagda ett flertal långsiktiga skogliga försök. Det är ytterst angeläget att detta område reserveras för skoglig forsknings- och försöksverksamhet samt annan forskning som är förenlig därmed. Under senare år har bl a markförsurningen studerats här genom jämförelser med äldre markkemiska undersökningar i området.

Stora Skärsjön är en viktig referenssjö i kalkningsprogrammet. Den är en näringsfattig klarvattensjö som trots grandominans i tillrinningsområdet inte är försurad ännu, pH ligger mellan 6,5 och 7,0. Simlångssjöarna, fr a Gyltigesjön, är av limnologiskt intresse som genomrunna, humösa, skiktade sjöar.

Det representativa odlingslandskapet Gårdshult ligger i skogsbygd och är av äldre karaktär. Öppna f d åkrar omväxlar här med lövdungar med ek och andra lövträd som bok, lind, lönn och hassel. Talrika odlingsrösen, stenmurar och f d åkerytor. I slutningen mot Assman finns en äldre sidvallsäng där slåttern återupptagits. Gårdshult ingår i ett projekt med helhetsmiljöer, ett samarbete mellan naturvården och kulturmiljövården. Projektet finansieras även med medel från Västkuststiftelsen och Riksantikvarieämbetet. Omfattande restaureringar gjorts och det biologiska innehållet i både betesmarker och ängsmarker har ökat enormt. I ängsfloran återfinns bland de vanliga arterna; gökärt, stagg, knägräs, svinrot, ängsvädd, hirsstarr, ängsviol, grönvit nattviol, prästkrage. Mer sparsamt förekommer jungfrulin, Jungfru Marie nycklar, granspira, darrgräs, ullsäv, ängsstarr, tätört. Ett allmogeåkerprojekt startades 1997 och bedrivs i samarbete mellan Västkuststiftelsen, Lantbruksuniversitetet i Uppsala,

WWF och Länsstyrelsen. Några små åkertegar har på nytt odlats upp med äldre lantsorter av råg, havre, korn och lin samt med insådd av gamla åkerogräs.

Det representativa odlingslandskapet vid Torlabo - Bögilt är av äldre karaktär och har lång kontinuitet. Här finns fossil åker, lövtäktsträd och rikt med slätterängar. Lokalerna Torlabo och Bögilt utgörs av ängsmark i form av hackslått, sidvallsäng, träd- och buskbärande äng och annan öppen äng. En liten del öppen hagmark finns även här. Hackslåttängen hävdas på traditionellt vis med lieslätter. Marken är delvis helt öppen, delvis med ett träd- och buskskikt av lövträd. Här finns vegetationstyper som ljunghed, rödvenhed, rödvenäng och gräs- och lågstarräng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som ljung, stagg, svinrot, ängsvädd, slättergubbe, granspira, Jungfru Marie nycklar, ängsstarr och jungfrulin.

Den representativa ängsmarken i Broddared utgörs av annan öppen äng och naturbetesmarken av björkhage. Här finns vegetationstyper som örtrik friskäng, rödvenäng, svinrotäng och rödvenhed. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som slättergubbe, gökärt, prästkrage, svinrot och ängsskallra.

Anmärkningar:

Område nr 36, 37, 38, 41-52,39,78-85, 87-90, 113, 116, 122 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun). Område nr 109, 119-121, 124-126 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Inom området finns 14 våtmarker med en sammanlagd areal på över 4 000 ha som bedömts tillhöra klass I i våtmarksinventeringen för länet. Dessutom finns ett antal klass II-objekt. VMI ID: 04C8J04,07, 04C9J01.(1/3 av myrarna i Porsbjärskomplexet går in i Kronobergs län). 04C6I06, 04C6J06, 04C7H05,09,14, 04C7I01-05, 04C8I02,04, 05, 07 (Tönnersjöheden)

Porsbjärskomplexet ingår i myrskyddsplan för Sverige.

I SNV:s urskogsinventering har Porsbjärsområdet förts till klass I samt Söderängarna och Ebbaredsskogen till klass II.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N 8001, N8005, 80-51, 80-63/64) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 80-17, 80-38, 80-50).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 12 Simlångsdalen-Fylleåns dalgång

Stora Skärsjön är en viktig referenssjö i kalkningsprogrammet.

Referenser: *Bråkenhielm, S. 1982.* Urskogar, Inventering av urskogsartade områden i Sverige. SNV PM 1508.

Caldenius, C. m fl. 1966. Beskrivning till kartbladet Halmstad. SGU Ser Aa N:o 198.

Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.

Johansson, C. 1972. Översiktlig grusinventering i Halmstads kom- . munblock och Torups kommun. *Länsstyrelsens medd. nr 1972:6.*

Malmberg,,S. 1974. Myrarna vid

Långhultabacken. Länsstyrelsen. *Malmer, N. 1976.* Fysisk planering - naturvårdssynpunkter på östra delarna av Breared, Tönnersjö och Veinge socknar. Avd för ekol. botanik vid Lunds universitet.

- Malmström, C. 1937.* Tönnersjöhedens försökspark i Halland. Medd. Statens skogsf. inst. 30.
- Mjösssberg, S. och Pålsson, M. 1973.* En glacialmorfologisk kartläggning vid Simlångsdalen. Naturgeogr. inst. Lund.
- Olausson, E. 1957.* daas Moor Roshultsmyren. Lunds universitet årsskrift av 2, 53 N.F.
- Torkelsson, S. och Ahren, A. 1986.* Referenssjöar i Hallands län. Länsstyrelsens medd. nr 1987:2.
- Ahren, P.M. 1982.* Veinge sockens nordöstra del, Mästoc.kafältet, översiktlig naturvårdsinventering. Länsstyrelsens medd. nr 1982:7.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.
- Länsstyrelsen i Hallands län, 1990:* Ängs- och hagmarker i Halmstads kommun. Länsstyrelsen 1990:7. Halmstad.
- Naturvårdsverket, 1996:* Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.
- Naturvårdsverket 1994.* Myrskyddsplan för Sverige.
- Länsstyrelsen i Hallands län 1985.* Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11* rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.
- Fiskeristyrelsen 1984.* Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Länsstyrelsen 1996.* Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun.
- Länsstyrelsen 1996.* Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 1 Laholms kommun.
- Länsstyrelsen, 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000614), Krister Larsson (001214), Hans Schibli (000502)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 19 LAHOLMSBUKTEN - ELDSBERGAÅSEN - GENEVADSÅN - LAGAN

Kommun: Laholm, Halmstad

Karta: 4C (NV, N0, SV, SO)

Läge:

Areal: 23 200 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 98 Lagan och 99 Genevadsån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt, kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Geovetenskap		
Kusthav	Fauna	
Vattendrag	Fauna	
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
		Fauna
Våtmarkscomplex	Strandcomplex	Fauna
	Mad vid vattendrag	Fauna
	Limnogen strandsumpskog	Fauna

Värdeomdöme: Områdets geovetenskapliga värden är omfattande. Det ger en mångsidig bild av landskapets utveckling efter den senaste nedisningen samt de processer som präglar en sandvandringskust. Genevadsån och Lagan är de främsta exemplen i landet på för sandvandringskuster karakteristiska avlänkade åmynningar.

Växt- och djurlivet är mycket rikt i de strandnära dynerna med ett flertal hotade arter som fältpiplärka, martorn och praktnejlika. Området är växtgeografiskt intressant. Den västsvenska sandkustvegetationen är här mer välutvecklad än på något annat håll i landet. Floran är variationsrik med flera sårbara arter. De ornitologiska värdena är stora och Laholmsbukten är en välkänd sträck-, rast- och övervintringslokal för vadare och sjöfågel. Området har även

entomologiska värden. Laholmsbukten är ett av de viktigaste uppväxtområdena för flatfisk i Kattegatt/Skagerack och lax och havsöring från åarna vandrar genom bukten.

Laholmsbukten är av stor betydelse för forskning rörande eutrofiering i marin miljö och för fiskeribiologisk forskning.

I Genevadsån med de tre grenarna Alslövsån, Brostorpaån och Vessigeån finns en värdefull, ursprunglig lax- och havsöringstam samt områden med mycket fina bottenfaunaförhållanden. I Lagans vattensystem nedanför Laholm finns en värdefull lax- och havsöringstam.

Det representativa odlingslandskapet Laxvik-Hagön utgörs av ett betespräglat utmarksområde med bla ljunghed och havsstrandäng. Här finns värdefulla naturbetesmarker som utgörs av sötvattenstrandäng och annan öppen utmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.

Lagans stränder utgör ett värdefullt strandkomplex och ger en vacker landskapsbild. Området utgörs av högt värderade mader vid vattendrag och limnogen strandsumpskog. Dessutom finns ornitologiska värden.

Huvudkriterier:

- A Kustområde med flygsandfält och rullstensås som särskilt väl visar landskapets utveckling samt nutida processer och ekologiska samband.
- C Sårbara biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Att de processer som kännetecknar en sandvandringuskust får verka så ostört som möjligt. Strandområdena från N Mellbystrand till Hagön bevaras oexploaterade. Markslitage i sanddynsområdena motverkas bl a genom kanalisering av friluftslivet till mindre känsliga delar. Eutrofieringsproblemen i Laholmsbukten och omgivande havsområde löses. Det öppna jordbrukslandskapet på Eldsbergaåsen bibehålles. Kalkning i Genevadsåns biflöden.

Värdet kan påverkas negativt av exempelvis bebyggelse och anläggningar av olika slag, markslitage från friluftslivet, schaktning och muddring, vindkraftverk eller annan anläggning, sand- och grustäkt, fiskodling, utsläpp av avloppsvatten samt tillförsel av näringsämnen från åarnas tillrinningsområden, skogsplantering, vattenreglering, förurning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, vattenuttag, tillförsel av organiska gifter, tungmetallnedfall eller utsläpp, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikning, luftledning.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att området hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning. Avverkning av sumpskogar och skogar i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

- Naturreservat: Skummeslövs sanddynsreservat (111 ha), Laholmsbuktens sanddynsreservat (3 delar, totalt 717 ha), Tjärby sanddynsreservat (118 ha), Hagön (79 ha), Svarvareskogen (26 ha) och Såghuslund (3 ha).
- Landskapsskyddsområde: Strandområdet Påarp-Fylleåns mynning (80 ha).
- Fågelskyddsområden: Skäret (3 ha) och Trönningeängarna (109 ha)
- Laholmsbukten är förklarad som miljöskyddsområde enligt 7 kap 19§ i miljöbalken.
- Tjärby (SE0510007), Aleskogen (SE0510123) och Fylleån (SE0510132) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI). Laholmsbuktens sanddynsreservat (SE0510006) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).
- Karseforsen och Såghuslund är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Laholmsbukten är en av landets större havsbukter och dess tremiljåbåge avgränsas i söder av Bjärehalvön samt i norr av Tylön-Tyludden. Kuststräckan mellan Båstad och Halmstad är en utpräglad sandvandringkust med sandstränder, dyner och vidsträckt flygsandfält. Endast vid Laxvik bryts sandkusten av några mindre uddar där fast berg och morän når ut till havet. Här finns bl a klapperfält med strandvallar och klipphällar med isräfflor.

I Laholmsbukten mynnar åarna Nissan, Fylleån, Genevadsån, Lagan och Stensån. I synnerhet under avsmältningsskedet av den senaste nedisningen fraktades stora mängder sand med isälvarna ut i havet. Vid den tiden bildades också Eldsbergsåsen. Genevadsåns och Lagans mynnningar varierar till läge och utseende beroende bl a på strömmar, vindar och isförhållanden.

Vid norra Mellbystrand går en tydlig skiljelinje i strandens och sanddynernas utformning. Norrut är sanden grovkornig vilket ger upphov till en sluttande, lös strand kantad av höga och väl utbildade dyner. Söderut är sanden mer finkornig vilket ger en plan, fast strand och låga dyner. Förutom de recenta, kustnära dynerna finns fossila dyner på många ställen inåt land.

Innan människan på allvar påverkade landskapet fanns lövskogar dominerade av bergesk på torrare och klibbal på fuktigare marker på flygsandsfälten. Genom svedjning, tamboskapens betning m m blev kusttrakterna dock tidigt skoglösa och sanddriften startade. Pollenanalyser har visat att sandflykt troligen förekom redan före bronsåldern. Det var dock först på 1500-talet som sandflykten fick någon större omfattning och problemen kulminerade vid mitten av 1800-talet. Genom att sandområdena fredades från betesgång och omfattande planteringar av dyngräs och trädplanter, fr a tall och bergtall, genomfördes runt sekelskiftet stoppades sandflykten. Flygsandsfälten blev åter skogbevuxna.

Den västsvenska sandkustvegetationen med dess dynamik och zonerings är väl utbildad i området. Sanden i Laholmsbukten härrör från urbergsområdena österut och är fattig på kalk och mineralnäring. På flygsandsfälten är florin därför mestadels artfattig och hedseriens växtsamhällen överväger inåt land. En frodig och näringskrävande vegetation finns dock på

flera ställen, bl a utmed åarna. Inom området finns flera sällsynta eller hotade arter, t ex praktnejlika och martorn.

Fågellivet är rikt och bland häckfåglarna kan nämnas fältpiplärkan som har en god stam i de kustnära dynerna. Laholmsbukten och dess närområde är välkänd som rast-, sträck- och övervintringslokal för vadare och sjöfågel. Viktiga rastlokaler finns bl a vid Påarp och Trönningeängarna. Flygsandsområdena har ett intressant insektsliv. Laholmsbukten är uppväxtområde för flatfisk och lax och havsöring från åarna vandrar genom bukten.

Genevadsån ingår tillsammans med de tre grenarna Alslövsån, Brostorpaån samt Vessigeån i riksobjektet. I vattensystemet finns en genuin lax- och havsöringstam och områden med mycket fina bottenfaunaförhållanden. De viktigaste lekbottarna för lax finns i Alslövsån upp till Strömmasjöns utlopp. Dessutom finns fina lekbottnar i Brostorpaån, Vessingeån samt i mindre omfattning i Genevadsåns huvudfåra. För att motverka försurningen inleddes kalkningsprojekt i Alslövsån, Brostorpaån och Vessingeån i slutet av 80-talet. Fiskvägar har anlagts som ett led i den biologiska återställningen och ytterligare fiskvägar planeras.

I Lagan finns bestånd av lax och havsöring upp till Laholm vattenkraftverk. Reproduktionen av vildlax och havsöringen sker framförallt i Smedjeån. Flodpärlmussla finns i Lagan. Mellan Laholm och Karsefors rinner Lagan i en naturskön dalgång med vassar, fuktängar, alsumpskogar och frodiga lövblandskogar utmed ån. Fågellivet är rikt med bl a stora mängder rastande änder, svanar och grågäss. I lövskogarna utmed ån finns en rik lundflora med bl a lungört, vätteros och desmeknopp.

Förutsättningarna för friluftsliv är goda i området. Problem med markslitage finns dock i dynområden med ett intensivt badliv.

Det representativa odlingslandskapet Laxvik-Hagön är ett utmarksområde med ljunghed, fuktäng, havsstrandsäng och annan öppen utmark. Området har stor betydelse som fågellokal. Det utvalda naturbetesområdet (Hagön, 80-1) utgörs av sötvattenstrandäng och annan öppen utmark. Vanliga vegetationstyper är sandrished och staggäng. De art- och individrika växtsambhällena hyser arter som ljung, kattfot, backtimjan, stagg, hirsstarr och knägräs.

Lagans stränder utgör ett värdefullt strandkomplex och ger en vacker landskapsbild. Området utgörs av högt värderade mader vid vattendrag och limogen strandsumpskog av altyp. Dessutom finns ornitologiska värden. I området finns också en fuktäng.

Laholmsbuktens vattenområde

Laholmsbukten är en grund havsbukt med övervägande sandbotten. I bukten mynnar åarna Nissan, Fylleån, Genevadsån, Lagan och Stensån. Det är en typisk sandvandringkust och ett direkt samband finns mellan transport- och omlagringsprocesserna i bukten och kustens morfologiska utformning. På Laholmsbuktens botten finns ändmoräner, transgressionslagerföljder och fossila strandbarriärer.

Laholmsbukten är en viktig sträck-, rast- och övervintringslokal för sjöfågel, bl a övervintrar årligen några tusen svårtor i södra delen av bukten. Laholmsbukten är uppväxtområde för stora mängder flatfisk och lax och havsöring från åarna vandrar genom bukten.

Höka och Tönnersa Flygsandfält

Höka och Tönnersa flygsandfält är sammantaget regionens i särklass största dynfält. Till skillnad från kusttrakterna i övrigt saknar delområdet i stort sett bebyggelse.

Området ger en god bild av de geologiska processer och bildningar som karakteriserar en sandvandringskust. Nutida omlagringsprocesser återspeglas i de recenta, kustnära dynernas utformning samt i Lagans och Genevadsåns tre respektive två kilometer åt norr förskjutna mynnningar. Lagans och Genevadsåns mynningslägen har växlat starkt under årens lopp och dessa processer fortgår alltjämt. Regionens mest ostörda och väl utvecklade recenta dyner finns i norra delen av Tönnersareservatet. De plana flygsandfälten och fossila dynerna inåt land vittnar om forna tiders omlagringsprocesser. De bäst utvecklade fossila dynerna finns inom och invid Tjärbyreservatet. De fossila dynerna har sannolikt främst bildats i anslutning till de sandstaket som satts upp för att hindra sandflykten.

Grovt sett kan följande vegetationszonering urskiljas från väster till öster i delområdet. En liknande zonering kan urskiljas även i andra flygsandfält i regionen. Mot havet i väster finns en bred sandstrand med sparsam vegetation av marviol, saltarv m m. Denna kantas av ett stråk väl utbildade sanddynor med de sandbindande dyngräsen strandråg och sandrör. Mot öster avtar sandpålagringen och sandgräs- och kråkrishedar eller planterad bergtallskog ersätter dyngräsen. Innanför de kustparallella dynerna finns vanligen en fuktig sänka som markerar den forna strandlagunen. Här finns sumpskogar och lövkärr samt öppna fukthedar och fattigkärr. Därefter vidtar vidsträckta, flacka flygsandfält, stundtals med fossila dynryggar. Här finns främst planterad tall- och bergtallskog. Längst i öster mot jordbruksmarken finns ofta en inre rad med tallbevuxna, fossila dyner.

Vegetationen är mestadels artfattig och hedseriens växsamhällen har stor utbredning. En frodig och artrik vegetation finns dock utmed Lagan och Genevadsån samt i delar av kärren innanför de kustnära dynerna. Flera sårbara arter finns i området, t ex praktnejlika, ryl och höstlåsbräken.

Fågellivet är rikt i området. Fältpiplärkan är en karaktärsfågel för de kustnära sanddynerna. I bergtallskogarna har under senare år den kontinentala rasen av gråsiska blivit en vanlig häckfågel. I de frodiga lövskogarna utmed åarna finns rikligt med sångfåglar m m. Området är även av entomologiskt intresse.

Eldsbergaåsen

Den mjukt välvda Eldsbergaåsen är en av de mäktigaste rullstensåsarna på västkusten *och den tillhör de äldsta isälvsavlagringarna i landet*. Flera fornminnen finns på höjdpartiernas framträdande krön. Delområdet omfattar i stort sett den delen av Eldsbergaåsen som ligger under högsta kustlinjen. Denna delen av åsen är i huvudsak öppen jordbruksbygd med spridd bebyggelse.

Eldsbergaåsen har bildats av en isälv som senare flyttade sitt lopp till Fylleåns nuvarande dalgång. Isälven var en viktig transportör av de stora mängder sand som finns på Laholmsbukts botten. Eldsbergaåsen har en nästan plan yta vars bredd är mellan 250 till 1000 meter och den reser sig upp mot 40 meter över omgivningen. Den avslutas ca 1,5 kilometer från havet med en tre kilometer lång tvärs. Ytterligare en tvärs finns vid Perstorp-Älvaberg längre österut. Vid Tönnersjö övergår åsen i ett deltaplan. Ett stort antal åsgropar och strandhak finns på åsen och flera vattenrika källor rinner upp utefter dess sidor.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) begärt ändring av angivna riksvärden, där riksvärdet "Kusthav - Fauna" ska läggas till. Ligger hos NV för hantering.

Området var tidigare uppdelat på två riksobjekt N 2 Laholmsbukten (vattenområdet) och N 3 Kuststräckan Båstad-Halmstad -Eldsbergaåsen. Laholmsbukten och flygsandsområdena utmed kusten bör ses som en helhet och sammanförs därför till ett riksobjekt.

VMI ID:04C3G01. Lokal hydrologisk påverkan.

Länsstyrelsens naturvårdsprogram, Natur i Hallands län: Område nr 114, 115, 201, 202, 203, 207, 208 och 209.

Område 69 i naturvårdsverkets utredning "Marina reservat" 1980.

Fyra klass I-områden i våtmarksinventeringen över länet ingår i riksobjektet (Våtmark utmed Fylleån 04C6E01, Våtmark inom Hökafältet 04C4E01, Alet 04C7D01 och Lagans stränder vid Ala 04C3G01).

Områdesplaner för Laholms kustområde samt Östra stranden.

Området berör område av riksintresse för naturvård nr NN 22 Laholmsområdet, område av riksintresse för friluftsliv nr FN 10 Skrea strand – Tylösand och nr FN 14 Laholmsbukten samt område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 37 Eldsbergaåsen, KN 40 Lagadalen och KN 41 Laholms innerstad-Lagarholm.

Området fortsätter i Båstads kommun, Skåne län.

Eldsbergaåsens fortsättning österut dvs den del som ligger över högsta kustlinjen, ingår i område av riksintresse för naturvård nr N 18 Tönnersjöheden- Simlångsdalen.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8003, 80-1(NR)) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 80-11).

Referenser: *Länsstyrelsen, 1977.* Natur i Hallands län. Statens naturvårdsverk, 1980. Marina reservat. *Länsstyrelsen, 1976.* Kustinventering.

Stat, off. utr, 1936 (30). Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandfält i Hallands län..

Mellström, J.A., 1914. Kronoflygsandfältet Höka. - Tidskriften Skogvaktaren.

Mohrén, E. och Larsson, W., 1968. Beskrivning till geologiska kartbladet Laholm.

Norrman, J.O. m fl, 1974. Dynmorfologiska undersökningar i södra Halland. - SNV PM 500.

Olsson, H., 1974. Studies on South Swedish sand vegetation. - Acta Phytogeogr. Suec, 60.

Larsson, K., 1977. Biologisk inventering av Laholmsbukten och Skummeslövs sanddynsreservat. medd. fr. länsstyrelsen nr 1978:11.

Pehrsson, O. och Unger, U., 1970. Inventering av häckande, rastande och övervintrande sjöfågel, vadare m fl utmed Hallands kust.

Rosenberg, R. m fl. Gödning av havsområden kring Sverige, en kunskapsöversikt. - SNV PM 1808.

Johansson, C. 1970. Eldsbergaåsen, Hallands natur 1970. *Johansson, C. 1972.* Översiktlig grusinventering i Halmstads kommunblock och Torups kommun. Länsstyrelsens meddelande nr 1972:6.

Forslund, M. och Rundlöf, S., 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1990: Ängs- och hagmarker i Halmstads kommun. Länsstyrelsen 1990:7. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.

Fiskeriverket, beslut 1988-04-11 rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.

Fiskeristyrelsen 1984. Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Laholms kommun.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000614), Staffan Bengtsson (000831)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 20 GÖSTORP - BLÅALT

Kommun: Laholm

Karta: 4C NO, SO

Läge:

Areal: 540 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida och 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng.

Riksvärde

Naturskog	Ädellövskog	Flora
		Fauna

Värdeomdöme: Göstorp skog är av stort vetenskapligt värde som en större, urskogsartad ädellövskog. Slutningsmyren i anslutning till Göstorp skog är av naturgeografiskt intresse. Vid Blåalt finns länets sannolikt största koncentration av bergekskog och området är ett lämpligt referensområde för västlig hedekskog av inlandstyp. Dessutom finns åldrig bokskog med artrik lavflora, varav många rödlistade.

Huvudkriterier:

- A Betydande för naturlandskapets utveckling
- B Väsentligen opåverkade naturområden
- C Hotad biotop

Förutsättningar för bevarande: Ädellövskogarna bevaras genom naturlig dynamik och slutningsmyren vid Göstorps skog samt övriga våtmarker lämnas ostörda.

Säkerställande:

- Naturresevat: Göstorp skog (180 ha), Blåalt (93 ha).
- Göstorps skog (SE0510011) och Blåalt (SE0510092) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).

Områdets huvuddrag: Göstorp skog och Blåalt ligger på den nederbördsrika västslutningen av sydsvenska höglandet. Berggrunden utgörs av gnejs och de lösa avlagringarna av morän.

Båda områdena har åtminstone delvis lång skoglig kontinuitet, trots att de ligger i en del av Västsverige som dominerades av vidsträckta ljunghedar för ett sekel sedan. Under 1700-talet tillhörde Göstorp skog fäladsbokskogen "Göstorp- eller Alekärr- skog", medan Blåalt ingick i en större utmarksskog kallad "Kårarps skog".

Göstorp skog är en urskogsartad skog med bok och bergesk som dominerande trädslag. Fuktstråk med sumpskogar av björk och tall samt i norr en kraftigt sluttande alsumpskog ingår även. Alsumpskogen med mycket grova sockelbildningar och artrik miljö, främst avseende mossor. Terrängen är kuperad, ställvis med storblockig morän. I anslutning till Göstorp skog finns en ca 2 kilometer lång sluttningssmyr med en fallhöjd på drygt 50 meter. Övertvårande ändmoränlika bildningar delar av myrens soligena kärr i terrasser. Sluttningssmyren är sannolikt det största sammanhängande soligena kärret i regionen.

Blåalt domineras av bergekskog och hyser länets troligen största koncentration av ekskog. Dessutom ingår en del bokbestånd, främst i nordost. Totalt finns 170 ha ädellövskog i Blåalt. Området utgörs delvis av urskogsartad skog och genom ädellövskogen går fuktiga stråk med björksumpskogar. Vegetationen är artfattig, hedskogar och fattigkärr dominerar. Arter med västlig utbredning är ett markant inslag, t ex bergesk, pors, myrlilja och klocklång. I öster finns sammanhängande myr som till största delen är tallbevuxen samt en myrgöl, Hönsesjön, som omges av öppna kärr.

Skogens ålder varierar i Blåalt ganska mycket från bestånd till bestånd. Högst ålder uppnår vissa bokbestånd, där enskilda bokträd troligen kan vara mycket gamla. Ädellövskogen är relativt kortvuxen beroende på det för bok och ek svaga markunderlaget. Det svåråtkomliga läget, ända in på 70-talet, då nya vägar byggdes in i området, har medfört att skogen är förhållandevis lindrigt påverkad av skogsbruk. Död ved i form av högstubbar och lågor förekommer, men i tämligen sparsam omfattning. Den orörda och åldrande ädellövskogen har stora biologiska värden. Detta gäller i synnerhet den gamla bokskogen som hyser en artrik lavflora med till dags dato inte mindre än 18 rödlistade arter påträffade. En lång kontinuitet av gamla bokar i reservatet är troligen en viktig orsak. Härtill kommer 3 hotade mossarter.

Djurlivet är karakteristiskt för de västsvenska ädellövskogarna med arter såsom skogsduva, stenkärr, stjärtmes och mindre hackspett.

Anmärkingar:

Område nr 89, 104 i länsstyrelsens naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Göstorp skog är klass 1-område i SNV:s urskogsinventering.

Sluttningssmyren vid Göstorp skog är klass 1-område i våtmarksinventeringen för länet.

Referenser: *Andersson, J. 1980.* Ädellövskog i Veinge och Knäreds socknar. Länsstyrelsens meddelande nr 1982:1.

Forsslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.

Statens naturvårdsverk. 1982. Inventering av urskogsartade områden i Sverige. SNV PM 1508.

Fritz, Ö. 1995. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 1 Södra länsdelen. Länsstyrelsen meddelande 1996:10.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Laholms kommun.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000516)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 21 KROKÅNS DALGÅNG

Kommun: Laholm

Karta: 4C SO, 4C NO

Läge:

Areal: 1700 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 98 Lagan

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Geovetenskap		
Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
Våtmarkskomplex	Topogent kärr	Flora Fauna
	Svagt välvd mosse	
	Mad vid vattendrag	
	Bevuxen sjö	
Naturskog	Flora	
	Fauna	

Värdeomdöme: Krokåns dalgång har ett stort geovetenskapligt värde genom det utomordentligt väl utbildade systemet av rullstensåsar m m. Åssystemet är unikt för länet.

Bollaltebygget utgör ett representativt odlingslandskap i skogsbygd.

Våtmarkskomplexet vid Killeberg är ett mångformigt och värdefullt område som är i princip orört . Området har också högt värderade topogena kärr, svagt välvda mossar, mad vid vattendrag och bevuxen sjö. Dessutom finns här stora botaniska och ornitologiska värden.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets geologiska utveckling såväl som framstående exempel på

våtmarkskomplex som särskilt väl visar landskapets utveckling.

B Väsentligen opåverkat våtmarksområde

D Område med mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: Rullstensåsar och andra isälvsavlagringar i området bör skonas från grustäkt och annan exploateringsverksamhet som hotar de geologiska värdena. Granplantering bör ej ske på väl utbildade eller i landskapet framträdande rullstensåsar. Områdets värde kan påverkas negativt av t ex täktverksamhet, schaktning, vägbyggnad, bebyggelseexploatering.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, nydikning, luftledning.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Krokån rinner i nord-sydlig riktning genom östra delen av Laholms kommun i den sydvästligaste utlöparen av sydsvenska höglandet och mynnar i Lagan vid Knäred. På ömse sidor om Krokåns slingrande lopp finns ett väl utbildat system av rullstensåsar, av vilka ett par har en längd av ca 2 km. Förutom de typiskt getryggsformade rullstensåsarna, vilka ibland höjer sig 10-15 meter över omkringliggande marker, finns ett kameområde med ett otal åskullar med mellanliggande åsgropar samt mer eller mindre oregelbundna former med grus och sandavlagringar. På några av rullstensåsarna är årstidsvariationerna i materialets avsättning tydliga. Barrskogar, fr a tall, dominerar i området. Även lövbekväxt med bl a bok och ek samt öppna enbuskbevuxna ljunghedar förekommer.

Bollaltebygget utgör ett representativt odlingslandskap med en värdefull helhetsmiljö i skogsbygd. Unik och välbevarad kringbygd gårdsanläggning från 1700-tal, av sydsvensk typ med högloftsstuga. Omgivande kulturlandskap med bevarad ljunghed, en rest av tidigare vidsträckt, öppna utmarker i bygden, vidare fägata, betesmarker och stengärdesgårdar. Skvaltkvarn vid Blandkan.

Området vid Killeberg är ett värdefullt komplex av olika våtmarkstyper i anslutning till Killebergsån, Killebergssjön och övre delen av Blankan. Blankan rinner längre ned ut i Krokån. Området har högt värderade topogena kärr och svagt välvda mossar. Här utbreder sig mycket stora, öppna mader på ömse sidor åfåran. Särskilt mäktiga är maderna längs Killebergsåsträckan. Vegetationen kan beskrivas som sumpkärr av starr-örttyp, starrmjukmattekärr och fuktängar av blååteltyp. Killebergssjön är delvis bevuxen med vassar av flaskstarr. Maderna och sjön omges av tämligen plana mossar av såväl öppen som tallbevuxen typ, samt av svagt sluttande kärr. Ett större antal små fastmarksöar sticker upp norr och öster om sjön och bildar en mosaik med våtmarken. Söder om sjön ingår ett större fastmarksparti i objektet. Dessa är bevuxna med barrskog.

Floran i Killebergsområdet är intressant med bl a strängstarr, gräsull och kärrull i maderna strax söder om landsvägen i norr. Vid Killebergssjön växer klockgentiana samt sjötåtel (enda kända växtplats i Halland). I området finns också häckande grågås samt förmodad häckning av storlom. Trana och sångsvan rastar vår och höst. Längst i söder rinner Blankan en knapp kilometer genom en ravinartad dalgång med branta stränder. Ett avsnitt har karaktären av

trång canyon med klippstränder. Ån bildar här en serie forsar. Omgivande mark är rikblockig, bevuxen med orörd blandskog av tall, björk, bok m m.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att arealen i beslutet är felaktigt angiven och ska vara 1652 ha (avrundat 1700 ha) Ligger hos NV för hantering.

Klass 1-område i våtmarksinventeringen, VMI ID: 04C5J01.

Område nr 90, 91, 93, 94, 95, 110, 112 i länsstyrelsens naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Klass 1-område i den översiktliga grusinventeringen för Laholms kommunblock

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8101) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 81-33).

Bollaltebygget berör riksintresse för kulturminnesvården, nr KN 38 Bollaltebygget.

Referenser: *Länsstyrelsen, 1971.* Översiktlig grusinventering i Laholms kommunblock.

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län

Länsstyrelsen, 1978. Krokåns dalgång - naturvårdsinventering och åtgärdsförslag. Medd. nr 1978:8.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Laholms kommun.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för kulturminnesvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000614), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 22 LAHOLMSOMRÅDET

Kommun: Laholm

Karta: 4C SO

Läge:

Areal: 9300 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt

Riksvärde

Geovetenskap	
--------------	--

Värdeomdöme: Området har stort värde för forskning rörande frostmarksmorfologi och de geologiska processer som format landskapet efter den senaste nedisningen.

Huvudkriterier:

A Slätt med fossil tundramark särskilt väl belysande landskapets utveckling

Förutsättningar för bevarande: Tillräckligt skydd för de vetenskapliga värdena är att jordbruket inom området bibehålles.

Säkerställande:

- Naturreservat Såghuslun (3 ha).
- Eka sjö, Såghuslund och Karseforsen är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Laholmsområdet ligger på den halländska kustslätten under högsta kustlinjen. Området består av jämna slättytor här och var sönderskurna av ravinbildningar med smärre vattendrag samt Lagan. Några mindre sjöar finns i dödisgropar i området. Glacifluviala deltaavlagringar har stor utbredning i ytan och under dessa finns mäktiga lager marina leror.

Inom Laholmsområdet finns stora arealer med ett rutnät av fossila iskilspolygoner, vilka bildades i slutskedet av den senaste nedisningen. Senare tiders odling har endast obetydligt påverkat den ursprungliga markformen. Polygonnätet urskiljs bäst i ytan som linjära, mer högvuxna stråk i grödan på åkrarna under torrperioder. Orsaken till dessa stråk är den större vattenhållande förmågan hos det mer finkorniga material som är utfyllnad i iskilarna.

Undersökningar som utförts i området tyder på att iskilspolygonerna utbildats under ett för området anmärkningsvärt sent skede av deglaciationen och på ett stort avstånd från isranden. Vidare visar iskilarna kraftiga utbildning att det måste ha rått ett tundraklimat över området under en längre tidsperiod. Någon säker datering har inte gjorts ännu. I de östra delarna kan bildningen av iskilspolygoner ha börjat ca 10600 f Kr (äldre Dryastid) medan de yngsta iskilspolygonerna i väster kan vara från ca 8500 f Kr (yngre Dryastid). De yngsta iskilarna i väster härrör då troligen från tiden för den stora klimatförsämringen då isranden under en längre tid blev stående tvärs över Sverige i höjd med Väner och Vättern och de mellansvenska ändmoränerna bildades.

Även andra kvartärgeologiskt intressanta bildningar vars samband med iskilspolygonerna ännu är oklara, har påträffats i området. Fossila dalformer finns bl a vid Kövlinge, Lindhult och Klägstorp. En fossil deflationsyta med vindslipade stenar har studerats vid Veinge.

Anmärkning:

Område nr 54 i länsstyrelsens naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Området berör område av riksintresse för naturvård nr NN 19 Laholmsbukten-Eldsbergaåsen-Genevadsån-Lagan, område av riksintresse för friluftsliv nr FN 14 Laholmsbukten samt områden av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 39 Tjärby, KN 40 Lagadalen och KN 41 Laholms innerstad-Lagadalen.

Riksintresset utgör inte hinder för en planmässig utbyggnad av befintliga tätorter. Eventuellt behov av dokumentation på de marker som tas i anspråk bör dock utredas inför större exploateringsföretag.

Referenser: *Svensson, H. 1964.* Fossil tundramark på Laholmsslätten. SGU ser C nr 598.

Svensson, H. 1972. Vindaktivitet på Laholmsslätten. Sv geogr årsbok 1972.

Svensson, H. 1973. Distribution and chronology of relict polygon patterns on the Laholm plain. Geogrannaler Ser A 3-4/1973.

Svensson, H. 1977. En fossil dalform på Laholmsslätten. Sv geogr årsbok 53 1977.

Svensson, H. 1980. En fossil deflationsyta på den sydhalländska slätten. Sv geogr årsbok 1980.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Laholms kommun.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Robison, Joanne Mae, 1983. Glaciofluvial sedimentation: A key to the deglaciation of the Laholm area, Southern Sweden. Vol 13. Lundqua thesis 13. Lund university, Department of Quaternary Geology.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Örjan Fritz (000912), Jeanette Erlandsson (010614)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 23 HALLANDSÅS - STENSÅN

Kommun: Laholm

Karta: 4C SV, 4C S0, 4D SV

Läge:

Areal: 6900 ha

Naturgeografisk region: 8 Nordöst-Skånes skogslandskap

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Avrinningsområde 97 Stensån

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt, kullig terräng, sprickdalslandskap.

Riksvärde

Geovetenskap	
Vattendrag	Fauna
	Flora
Våtmarkskomplex	Fukthed
	Topogent kärr
	Sumpskog
Ädellövskog	
Naturskog	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Hallandsåsens nordsluttning - Stensån tillhör bl a genom sin mångformighet och artrikedom sammantaget ett av de mest värdefulla naturområdena i länet.

Stensån är med sina genuina stammar av lax och havsöring av stort fiskeribiologiskt värde. De oförsurade bäckarna hyser en unik ravinbottenfauna.

Nordsluttningen med raviner och dalgångar samt de särpräglade isälvsavlagringarna mellan nordsluttningen och Stensån är av stort geomorfologiskt intresse.

Lövskogarna mellan länsgränsen och Vindrap intar genom sin rika flora och fauna, storlek och belägenhet en särställning bland länets lövskogar.

Rollstorpsheden är av stort värde som en väl bevarad rest av de tidigare så vidsträckta fäladsmarkerna på Hallandsåsens höjdplatå. Heden ansluter dessutom till ett våtmarksområde av mycket stort värde.

Ett flertal hotade eller sårbara biotoper och arter förekommer i området.

Två medelstora våtmarksområden ligger i området, Svinamadsbäcken och Åstarpe mosse. Svinamadsbäcken är ett värdefullt våtmarkskomplex som utgörs av högt värderad fukthed. Området hyser också en värdefull flora. Åstarpe mosse är också ett värdefullt våtmarkskomplex som utgörs av högt värderade topogena kärr och sumpskog. Området hyser ett rikt fågelliv. Åstarps mosse har även värdet av naturskog.

Älemosse i områdets västra del är ett litet våtmarkskomplex, med ett högt värderat topogent kärr. Mossen har också höga botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling
- B Väsentligen opåverkade områden ingår
- C Sårbara biotoper och arter
- D Rikt djur- och växtliv
- E Hallandsåsens nordsluttning och Stensåns dalgång bildar tillsammans ett säreget och naturskönt landskap.

Förutsättningar för bevarande: Lövskogarna på Hallandsåsens nordsluttning bevaras. Åstarpe mosse och våtmarken utmed Svinamadsbäcken bevaras som ostörda våtmarksområden. Fortsatt hävd av Rollstorpsheden. Stensån bevaras som ett oreglerat vattendrag med god vattenkvalitet, bl a genom kalkning, och det öppna jordbrukslandskapet i Stensåns dalgång bibehålles. Störande ingrepp undviks i isälvsavlagringarna vid foten av Hallandsåsen.

Värdet kan påverkas negativt av t ex bebyggelseexploatering, täktverksamhet, omförande av lövskog till barrskog, igenplantering av jordbruksmark eller ljunghedar, igenväxning, utsläpp av avloppsvatten, vattenuttag för t. ex. bevattning, försurning och skogsdikning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder och vattenreglering, tillförsel av organiska gifter, tungmetallnedfall eller utsläpp, överfiske, inplantering av främmande fiskstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena.

Säkerställande:

- Naturresevat Rödhög (0,5 ha), Klinta Hallar (ca 15 ha) och Åstarpe mosse (189 ha).
- Skogsvårdsstyrelsen har bildat några biotopskydd för smärre alsumpskogar vid Bingtgårde på åsen.
- Åstarpe mosse (SE0510003) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI). Hallandsås (Dömestorp) och Klinta hallar är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).
- Under 1999 har en utredning gjorts för att ta fram de biologiska värdekärnorna i lövskogsområdena på åsens nordsluttning (Fritz 2000). Härvidlag har tre värdekärnor urskiljts: Dömestorp (ca 280 ha), Hälleforsen (ca 50 ha) och Vindrap (ca 80 ha). En stor

andel av Dömostorp (ca 190 ha) inköptes till naturvårdsfonden 1999 från Landstinget Halland.

Områdets huvuddrag: Hallandsåsen är en stor urbergshorst på gränsen mellan Halland och Skåne. Nordslutningen är en i landskapet starkt framträdande förkastningsbrant som reser sig 150 meter över Laholmsslättens yta. Uppe på åsen utbreder sig ett plåtåartat landskap som bl a utmärks av rikedomerna på våtmarker. Vid foten av nordslutningen rinner Stensån.

Hallandsåsens berggrund utgörs i huvudsak av röd gnejs. Under jordarterna på Laholmsslätten finns kritberggrund. I området ovanför högsta kustlinjen (ca 65 m ö h) dominerar morän, främst en hårt packad bottenmorän. På västra delen av nordslutningen förekommer krithaltig morän, vars kritinnehåll härrör från kritberggrunden på Laholmsslätten. Huvuddelen av Stensåns dalgång och nederdelen av nordslutningen ligger under marina gränsen. Här präglas Laholmsslättens västra del av glaciala leravlagringar, överlagrade av sandigamoiga sediment. Från Vindrap och österut dominerar isälvsediment i Stensåns dalgång. Här förekommer kameområden och isälvsdelta. I svaghetszoner i berggrunden på nordslutningen har ett stort antal dalgångar och kanjoner utbildats. Störst av dalgångarna inom området är Nordanådalen, som tillsammans med Trollehalledalen, är gräns mellan vad som kan kallas Centralåsen och Öståsen. En ur flera synpunkter intressant dal, till en del utformad som en kanjon, mynnar vid Flintarp. Dalgången utgör de yttre delarna av en bred SV-NO-lig dal uppe på Hallandsåsens plåtå, men dränerar nu genom ett tillflöde från söder också ett stort myrområde. Det senare tillflödet ger upphov till ett 10-12 m högt vattenfall, Hälleforsen.

I dalgångarna i nordslutningen rinner bäckar från våtmarkerna på höjdplatån ner till Stensån. Dessa biflöden har tillsammans med framrinnande grundvatten, tillbakagripande erosion m m utformat ett nätverk av raviner i isälvsavlagringarna mellan nordslutningen och Stensån. Mellan ravinerna kvarstår som erosionsrester kullar och ryggar av olika storlek. Denna landskapstyp är som bäst utbildad mellan Flintarp och Kärr.

I övre delen är Stensån splittrad i flera grenar (kvillbildningar) och här finns en del forssträckor. Särskilt sträckan mellan Stackarp och Kungsbygget bör framhållas. Nedströms Källstorp är Stensån skarpt nerskuren och ån slingrar fram i ett naturskönt, starkt kuperat landskap med öppen jordbruksmark omväxlande med lövskogsklädda kullar. Från Hasslöv till länsgränsen rinner ån till stor del i en grävd kanal. Den krithaltiga moränens inflytande kan avläsas i biflödena från Hallandsåsen. Väster om Vindrap har de relativt höga pH-värden medan biflödena österut är sura. De oförsurade ravinbäckarna hyser en värdefull bottenfauna med kalkkrävande arter speciellt knutna till kallt vatten (Ekologgruppen 1999). Särskilt den rödlistade nattsländan *Odontocerum albicorne* kan nämnas. Stensån är hotad av försurning och kalkning påbörjades 1986. Utmed Stensån, uppströms Hasslöv, finns en intressant flora med arter såsom safsa, fingerhirs och vildris. I Stensån finns ursprungliga stammar av lax och havsöring. De viktigaste lekbottnarna för lax finns i huvudfåran mellan Vindrap och Sjöaltesjön. Sporadiskt går laxen även genom sjön. Havsöringen leker främst i biflödena från Hallandsåsen. Laxstammen har bedömts ha mycket stort skyddsvärde med få motsvarigheter i landet och havsöringstammen stort skyddsvärde med få motsvarigheter inom länet. Stensån har troligen ett av de rikaste bottenfaunasamhällena i södra Sverige och naturvårdsvärdena är genom detta naturligtvis mycket höga. Även de försurningspåverkade biflödena på Hallandsåsen inbegrips på grund av de naturliga förutsättningar som finns för återställande av bottenfaunan genom möjlig återinvandring. Förekomsten av den sällsynta dagsländan *Rhithrogena germanica* vid Kärramölla understryker åns höga biologiska värden. I Stensåns nederbördsområde, bl a Sjöaltesjön, finns även flodkräfta.

Hallandsåsens nordsluttning domineras i den västra delen fram till Kärr av lövskogar, fr a bokskogar. I bokskogarna ingår ofta ask och ek samt ibland alm. Utmed flera av de raviner som går genom nordsluttningen finns al-asksumpskogar. Ängsskogar med en rik flora har stor utbredning och i synnerhet från länsgränsen och österut till i höjd med Hasslöv är inflytandet från den krithaltiga moränen mycket tydligt. Här finns en väl utbildad våraspekt med t ex blåsippan, vårlök, desmeknopp, lungört och vätteros. Följande axplock ur floran i övrigt ger en bild av områdets värden: myskmadra, nästrot, trolldruva, tandrot, skogsveronika, kal knipprot och lundviol. Fågellivet är rikt med arter såsom stenknäck, skogsduva, nötkråka, mindre hackspett och mindre flugsnappare och området har även ett rikt och varierat insektsliv, bl a fjärilar. Dessutom finns en mycket rik svampflora, ex skivsopp (Fritz 2000), samt en mycket rik landmolluskfauna, där bukspolsnäcka kan nämnas som exempel. Öster om Vindrap har lövskogarna i stor utsträckning ersatts av planterad granskog. Ek-, bok- och blandskogar förekommer dock även i den östra delen, men dessa har en mer artfattig (hedartad) flora. Totalt 70 rödlistade arter är kända från de ovan nämnda tre värdekärnorna.

På Hallandsåsens höjdplatå finns rikligt med våtmarker och fram till början av innevarande sekel dominerade vidsträckta fäladsmarker platån. Numera har fäladsmarkerna i huvudsak ersatts med planterad granskog eller vuxit igen spontant då betesgången upphört. Följande två områden på nordkanten av platån representerar de våtmarker som dräneras genom nordsluttningens raviner till Stensån samt ger en bild av de tidigare så vitt utbredda fäladsmarkerna på höjdplatån.

Sydost om Rollstorp, utmed Svinamadsbäcken, finns ett ca 260 hektar stort våtmarksområde. Fukthedar dominerar, men även fuktängar, mossar och kärr ingår. I norra delen finns ett rikkärr med en artrik kärlväxt- och mossflora, t ex ängsnycklar, gökblomster och *Sphagnum subsecundum*. Stora delar av området är betespräglad och den norra delen utgör tillsammans med angränsande fastmarker ett större, väl bevarat fäladsområde, den sk Rollstorpsheden. Området avvattnas via en markerad ravin vid Flintarp till Stensån, där det förekommer en mycket intressant och värdefull mossflora.

Åstarpe mosse är ett ostört och välbevarat våtmarksområde. Här finns svagt välvda mossar, topogena kärr, björksumpskogar och fukthedar. I direkt anslutning till östra delen av mossen ligger ett skifte med fäladsmark, kallat Kärra fälad. Hävden har upphört sedan ett antal år tillbaka, men igenväxningen går långsamt och området kommer att behålla den öppna karaktären länge om det inte planteras igen. Kärra fälad kan fungera som ett instruktivt exempel på hur den naturliga utvecklingen blir på fäladsmarker där hävden upphört.

Älemosse i områdets västra del är ett litet våtmarksområde, med ett högt värderat topogent kärr.

Anmärkningar:

Område nr 14-28 och 31 i länsstyrelsens naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 15 Hallandsås samt område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN Dömostorp m m.

Området har behandlats i utvecklingsprogram för primära rekreativområden Kullaberg-Hallandsås.

Åstarpe mosse och våtmarkerna utmed Svinamadsbäcken är klass 1-områden i våtmarksinventeringen över länet, VMI ID: 04C0F04, 04C0G08.

Svinamadsbäcken och Åstarpe mosse ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Området fortsätter i Ängelholms och Båstads kommuner, Kristianstads län.

Referenser:

- Bengtsson, U. 1973.* Flygbildstolkning och morfologisk kartläggning av glacialmorfologiska bildningar på nordsidan av Hallandsås (Vindrap-Jonstorp). Naturgeogr. inst. i Lund.
- Bergquist, B. 1996.* Särskilt skyddsvärda vattenområden med hänsyn till fiske, friluftsliv och förekomst av skyddsvärda fiskarter/stammar.
- Ekologgruppen. 1999.* Bottenfaunaundersökning i Hallands län 1999. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid 40 vattendragslokaler. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1999:22.
- Fiskeristyrelsen 1984.* Bevarande av de svenska fiskbeståndens genetiska resurser.
- Fiskeriverket, beslut 1988-04-11* rörande Områden av riksintresse för yrkesfisket, områden av särskilt intresse för fritidsfisket samt områden av särskilt intresse avseende stammar av fisk.
- Forsslund, M. och Rundlöf, S. 1984.* Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.
- Fritz, Ö. 2000.* Hallandsås nordsluttningar – ett Eldorado för kantarellentusiasten! Jordstjärnan 21(1): 8-15. Inkl. sex färgbilder.
- Fritz, Ö. 2000* (i manus). Översyn av Hallandsås nordsluttningar. Biologiskt värdefulla områden. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 2000:xx.
- Länsstyrelsen 1997.* Naturvårdsprogram för Hallands län - Laholms kommun.
- Länsstyrelsen i Hallands län 1985.* Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1
- Länsstyrelsen, 1988.* Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.
- Länsstyrelsen. 1971.* Översiktlig grusinventering i Laholms kommunblock.
- Länsstyrelsen. 1977.* Natur i Hallands län.
- Länsstyrelserna i Hallands och Kristianstads län har under 1970-talet* utfört följande inventeringar i Stensåns avrinningsområde: Geologisk inventering, jordbruket och vattenvården, inverkan av olika markanvändning på åvattnet samt vattenkemiska och biologiska förhållanden.
- Naturvårdsverket 1994.* Myrskyddsplan för Sverige.
- Nordin, E. 1952.* Hallandsåsen. Några reflexioner kring omdaning av naturen och kulturen. Ingår i Natur i Halland.
- Svensson, H. och Rosen, L. 1970.* Dalgångar och sjömorfologi vid Hallandsåsen. Sv.geogr. årsbok 46. 1970.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (1988-06-27), Gurli Grönqvist (oktober 1997), Jeanette Erlandsson (000615)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 24 STORA OCH LILLA MIDDELGRUND - FLADEN - RÖDEBANKE

Kommun: Kungsbacka, Varberg, Falkenberg, i övrigt ligger områdena utanför territorialgränsen.

Karta: Sjäkkort Kattegatt 92

Läge:

Areal: 46 200 ha

Kust- och havsregion: II Kattegatt

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform:

Riksvärde

Havslandskap	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Grundbankarna är viktiga uppväxtområden för de flesta i Kattegatt förekommande fiskarter. Stora och Lilla Mittelgrund samt Fladen är av stort fiskeribiologiskt intresse och har ett rikt, varierat marint liv.

Huvudkriterier:

- A Grundbottnar som väl visar ekologiska förhållanden i havet.
- B Väsentligen opåverkade områden
- C Områden med hotade eller sårbara biotoper
- D Mycket rik flora/fauna

Förutsättningar för bevarande: God vattenkvalitet i Kattegatt. Områdets värden kan påverkas negativt genom bl a sjöfart, dumpning, prospektering av mineral, sten, grus, sand, algtäkt, framdragning av rör eller ledning i vattnet eller på botten, spridning av dispergeringsmedel, eutrofiering av havet, förorenande utsläpp, trålfiske.

- **Säkerställande:** Fladen och Lilla Mittelgrund är av Naturvårdsverket till regeringen föreslagna som Natura 2000-områden (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Stora och Lilla Mittelgrund samt Fladen är grundbankar i Kattegatt, bestående av en kombination av sandbank och blocklandskap med blockåsar, block- och stenfält etc, med endast 6 meters djup på de grundaste ställena. Mellan grunden finns 50-100

meter djupa rännor. Grundbankarnas bottenflora och fauna har stor marinbiologisk betydelse genom att området ligger i ett övergångsområde mellan vattenmassor med lägre salthalt (brackvattenmiljö) och vattenmassor med högre salthalt (marin miljö). Grundbankarna är viktiga lek- och uppväxtområden för de flesta i Kattegatt förekommande fiskarter bl a torsk, sill och flatfisk. Områdena har ett artrikt marint liv och en hög produktion.

Undersökningar vid Lilla Middelgrund visar på en algflora präglad av stor frodighet och de omväxlande biotoperna på grundplatån ger tillsammans en bra bild av hur algevegetationen vid utsjögrund i centrala Kattegatt bör se ut.

Anmärkning: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) begärt ändring av felaktig avgränsning., Områdena ska avgränsas innanför svensk ekonomisk zon. Låg tidigare delvis utanför denna gräns och beslut om ändrad avgränsning ligger för närvarande hos Naturvårdsverket

Området berör område av riksintresse för friluftsliv nr FN 16 Stora och Lilla Middelgrund, Rödebanke, Fladen.

Grundbankarna är i övrigt dåligt undersökta och det geologiska och biologiska underlagsmaterialet således bristfälligt.

Referenser:

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Tjärnö marinbiologiska laboratorium, 1997. The marine algae of Lilla Middelgrund, the middle part of the Kattegatt.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000517), Örjan Fritz (000905)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 25 FEMSJÖBYGDEN

Kommun: Hylte

Karta: 5C S0, 5D SV **Läge:** **Areal:** 2400 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng.

Riksvärde

Flora		
-------	--	--

Värdeomdöme: Femsjöbygden är av internationellt intresse för svampforskningen. Även i övrigt är området botaniskt väl dokumenterat sedan lång tid tillbaka, varför området är väl lämpat för studier av florans förändringar.

Femsjöbygden har dessutom stora geovetenskapliga, kulturhistoriska och biologiska värden. Djur- och växtlivet är rikt med flera sårbara arter.

Huvudkriterier:

A Nyckelområde för svampforskningen. Området är dessutom väl belysande för natur- och kulturlandskapets utveckling.

C Hotade eller sårbara biotoper och arter.

E Stor skönhet.

Förutsättningar för bevarande: Skogsbruk bedrivs med naturvårdshänsyn. Vissa skogsområden, främst Skubbbhult och Dullaberget, ingår i reservat och lämnas till fri utveckling. Fortsatt hävd av slätterängar och naturbetesmarker.

Områdets naturvärden kan påverkas negativt av t ex skogsbruksåtgärder i vissa delområden, markavvattning, vägbyggnad, luftföroreningar, täktverksamhet.

Säkerställande:

- Naturreseptatet Skubbbhult (22 ha)

- Kyrkoreservatet Dullaberget.
- Skubbhult (SE0510033) och Dullaberget (SE0510117) är av regeringen godkända Natura 2000-områden (pSCI).

Områdets huvuddrag: Femsjöbygden omfattar ett naturskönt område kring Femsjö kyrkby och sjöarna Södra Färgen och Mellan Färgen. Färgensjöarna är näringsfattiga klarvattensjöar med ett djup av 4-5 meter. Sjöarna avvattnas av Färgån till Nissan och är en del av ett reglerat system.

Området Hallaböke-Saraböke-Yaberg präglas geologiskt av randbildningar som utgörs av deltan och kamesområden med ett flertal dödishålor. Avlagringarna avsattes en gång i tiden i Färgenissjön och är en början på rullstensåsen Ugglarocknen. Ugglarocknen börjar vid Hallanäs och sträcker sig förbi Femsjö, Den fortsätter därefter mot SSV och kan följas längs Fylleån ner till Simlångsdalen. För övrigt dominerar urbergsmorän i området. Dessutom finns torvmarker samt på några ställen berg i dagen, t ex bergbranten vid Dullaberget.

Naturen är omväxlande i området med barrskogar av tall och gran, blandskogar, bokskogar, blandlövsskogar, våtmarker samt odlingsmarker. På Dullaberget finns "urskogsartad" naturskog med bl a blandskog av gammal ek, tall och bok. Värdefulla bokskogar, delvis orörda i sen tid, finns på ett flertal platser, främst vid Skubbhult, Saraböke, Hägnan och Hallaböke. En lång rad med idag rödlistade arter av kärlväxter, lavar, mossor och svampar har noterats i Femsjöbygden under de senaste 200 åren. En hel del av dessa har som följd av bl. a. förändrad markanvändning försvunnit från området, t. ex. tre arter ärrlavar (*Sticta*), västlig gytterlav, jättelav, trådbrosklav, hårkломossa, gränsticka, fatsvamp och igelkott-taggsvamp. Idag växer många rödlistade lavar i de kvarvarande gamla bokskogarna; t. ex. rosa skärelav, kristall-lundlav, rosa lundlav, liten ädellav, savlundlav, orangepudrad klotterlav, ädelkronlav och liten lundlav. Lunglav förekommer ofta rikligt. Rödlistade lavar finns även i andra naturtyper inom området, t. ex. strandblocklav i skogsbäck väster om Femsjö och torvbägarlav på mosse väster om Hallaböke. Även mossfloran inom nyckelbiotoperna i området är värdefull, med rödlistade arter som t. ex. bokfjädermossa, västlig husmossa och skuggmossa. Av snäckor har i sen tid noterats bl. a. den rödlistade lamellsnäckan. Inom området finns även värdefulla öppna marker, t. ex. hävdade slätterängar vid Södra Bökeberg och Löjenäs samt naturbetesmarker. Fågellivet är rikt i området med bl a häckande fiskgjuse, bivråk, storlom, häger och smålom.

Femsjöbygden är välkänd bland botanister genom att Elias Fries var verksam här i början av 1800-talet. I synnerhet svampforskare (men även lichenologer) betraktar Femsjöbygden som ett omistligt referensområde. De många lokaluppgifterna avseende kärlväxter och lavar gör området intressant även för botanister och lichenologer. Fries var närmast Linnés motsvarighet inom svampforskningen (mykologin) och artuppfattningen för svampar bygger i hela världen på Fries material. Forskare från många länder besöker Femsjöbygden för att gå till källorna. Fries hänvisar ofta till levande material i sina artbeskrivningar varför det är särskilt angeläget för svampforskare att studera svampar i de marker Fries var verksam i. Detta innebär att ansträngningar måste göras för att bevara såväl natur- som kulturlandskap i tillräcklig omfattning och på strategiska platser i området. Lokaler som angetts av Fries och av hans sentida efterföljare bör prioriteras. I detta sammanhang bör understrykas betydelsen av kvarvarande naturskogar, i synnerhet områden med gammal, orörd skog. Den österrikiske svampforskaren Moser har i en artikel räknat upp ett antal skogstyper av särskilt intresse i Femsjöbygden med lokalangivelser. Moser nämner bl a Dullaberget som en viktig lokal för

studium av bl a bokskogens svampar. Även floran i övrigt är genom Fries och hans efterföljare väldokumenterad i området sedan lång tid tillbaka.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att arealen i beslutet är felaktigt angiven och ska vara 2410 ha (avrundat 2400 ha) Ligger hos NV för hantering.

Område nr 331 i länsstyrelsens naturvårdsprogram "Natur i Hallands län".

Området berör område av riksintresse för kulturminnesvården nr KN 28 Femsjö kyrkby.

Området är endast preliminärt avgränsat. Avgränsningen grundar sig främst på de lokalangivelser som finns i Lundell (1936) och Moser (1978), men även till viss del på Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering i området 1995-97. Det är angeläget att en utredning med syftet att precisera områdets gränser samt att ange för svampforskningen särskilt värdefulla biotoper och lokaler görs. Dessutom bör det material som finns om områdets flora sammanställas.

Referenser: *Fritz, Ö. 1996.* Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 1. Södra länsdelen. Skubbhult, s. 238-242. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1996:10.

Johansson, C. 1986. Översiktlig grusinventering i Hylte kommun.

Länsstyrelsens medd nr 1987:12.

Lundell, S. 1936. Svamplokaler vid Femsjö. Ett efterlämnat manuskript av Elias Fries. Artikel i *Friesia* I, 5, 1936

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län.

Moser, M. 1978. Elias Magnus Fries und seine Sammelgebiete bei Femsjö. Artikel i *Zeitschrift für Mykologie*, Band 44 (2), 1978.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: K Larsson (880627), Jeanette Erlandsson (000517), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 26 BORRÅS SKÅRA

Kommun: Varberg

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 15 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap.

Riksvärde

Geovetenskap		
--------------	--	--

Värdeomdöme: Borgås med Borrås skåra har ett högt geovetenskapligt värde som typlokal för en prekretaceisk relief i den västsvenska urbergsgnejsen. Borrås skåra ger genom sin särpräglade utformning möjligheter till spännande och fantasieggande naturupplevelser och har därmed ett högt rekreativt värde. Det kulturhistoriska värdet är även det betydelsefullt med en historik och en rad sägner med koppling till Borrås skåra.

Huvudkriterier:

A Framstående exempel på terräng- och landskapsformer väl belysande landskapets geologiska

utveckling.

E Säregen beskaffenhet.

Förutsättningar för bevarande: Områdets terrängformer bevaras. Rationellt skogsbruk bör med tanke på friluftslivet och landskapsbild ej bedrivas i området. Områdets naturvärden kan påverkas negativt av t ex täktverksamhet och vissa skogsbruksåtgärder.

Områdets huvuddrag:

Borrås skåra, som ligger strax nordöst om naturreservatet Åkraberg, är en fascinerande naturformation. Omgiven av ekblandskog och igenväxningsmark med enbuskar gömmer sig en ca 100 m lång och 0,5-1,5 m bred förkastningsspricka. Nere i den leder en stig. De upp till 10m höga och lodräta mossbeklädda väggarna ger en trolsk stämning. I omgivningarna finns flera små blockformade grottor: Knektahålan, Borrås kammare och Borråshålet. I

forminnesregistret beskrivs bland annat en offerplats i klippväggen det så kallade Pengahålet och ”på högsta bergspitsarne stenrör med uppresta stolpar uti ett hjul på till att afskräma Örnen, Fårahjordarnas Fiende”. Örnkrämman finns inte kvar men stigen genom skåran leder upp till en utsiktspunkt.

Borgås ligger i ett utpräglad sprickdalslandskap i övergångszonen mellan kustslätten och sydsvenska höglandet. Vid Borgås möts flera sprickdalar och uppe på berget ligger Borrås skåra som en mäktig men trång förkastningsspricka i urbergsgnejsen. Områdets terrängformer är i sina huvuddrag utbildade före kritperioden.

Nere i skåran är bergets yta knottrig och ojämn vilket tyder på vittringsprocesser som, med tanke på bildningens omfattning, pågått under mycket lång tid, många tiotals miljoner år. Därtill har skårans öppna läge nära havet medfört att vågorna spolat ut det lösa material som funnits i klyftan.

Anmärkning: Område nr 109 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Referenser:

Länsstyrelsen, 1977. Natur i Hallands län

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Carsrud L. 1997. Geologiska sevärdheter i Halland. Geodeon 1997.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000517), Staffan Bengtsson (000829)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 27 BOLGENOMRÅDET

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B SV

Läge:

Areal: 86 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Våtmarkskomplex	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Bolgenområdet är kalkgynnad och har stora botaniska, entomologiska och ornitologiska värden. I synnerhet Fnusken har en artrik flora. Djurlivet är rikt i hela området där strandängar och kärr erbjuder fina biotoper för våtmarksfågel. Bolgenområdet är även ett rikt område för insekter och bl a har flera ovanliga skalbaggsarter påträffats.

Området är även ett värdefullt exkursions- och forskningsobjekt för bl a Göteborgs Universitet.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.
- C Områden med hotade eller sårbara biotoper och arter.
- D Område med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskog och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Området bör betas i ökad utsträckning, ingen konstgödsling bör ske. Røjning av sly. Vassrøjning kan övervägas på något ställe. Eventuell framtida rensning av bäcken från Fnusken måste göras försiktigt och med syfte att bibehålla vattnet till läge och djup. Granplanteringen bör om möjligt borttagas, inga nya granplanteringar bör tillkomma.

Eklunden i nordväst bör lämnas för fri utveckling, inget bete med tanke på den känsliga floran.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Bolgenområdet ligger mitt på Onsalahalvön med en värdefull landskapsbild. Det består av våtmarkerna Kärremosse, Fnusken och Svensmosse och omgivande ängs- och hagmarker samt Lille mosse. Våtmarkerna är medelrikkärr som bildats på avlagringar av glacial lera. Tidigare torvtäkt i Fnusken har blottat lager av lera och skalgrus. Den näringsrikedom som kalken ger har medfört att flera för trakten och länet mycket ovanliga växter förekommer i och kring "sjön". Avrinningen sker från Kärremosse till Fnusken via en bäck till Svensmosse, därifrån avvattnar Knapabäcken dessa våtmarker.

De blöta delarna av kärren är helt bevuxna med bladvass och smalkaveldun, i Fnusken finns dock även öppna vattenytor. I högstarrzonen dominerar flaskstarr och sjöfräken. Mer betade partier har en kärrkavlevegetation där även ryltåg, mannagräs och knapptåg förekommer. Lågstarrzonen domineras av hundstarr men även plattstarr och kärrviol växer där. I synnerhet Fnusken har en artrik och krävande flora, utöver de som redan nämnts påträffas även t ex jättegröe, kärrstjärnblomma, sjöranunkel, sumpfräne och vattenstäkra. Den norra delen av Svensmosse är bevuxen med sumpskog av björk med inslag av al och barrträd. Våtmarkerna är annars till större delen helt öppna, endast bevuxna med spridda individ av gråvide, jolster m m. På några ställen vandrar slyvegetation in.

De igenväxande kärr- och vattenytorna omges av fuktängar. Merparten av fuktängarna betas tillsammans med högre liggande ängsmark . På en del ställen går betet även ut i kärren. Tyvärr har betet upphört på några ställen, fr a vid Kärremosse. I Svensmosse återfinns innanför lågstarrbältet en vegetation bestående av främst vecketåg, kärtistel och tuvtåtel. Vid Kärremosse och Fnusken finns bl a högörtäng med älgört, kabbeleka och gulvial. På ohävdad ängsmark dominerar tuvtåtel. På friska till torra delar vid Svensmosse påträffas en övergång mellan tuvtåteläng och örtrik torräng. Darrgräs och ängsskallra växer där i mycket riklig mängd. Även kamäxing, rödklöver, humleblomster och rödven förekommer. På en kulle invid Svensmosse finns torr betesmark med bl a stagg, knägräs, backtimjan, ljung, skogsklöver och kamäxing. På betesmarken invid bäcken mellan Fnusken och Svensmosse växer de ovanligare arterna låsbräken, vildlin och spåtistel.

Väster om Kärremosse finns en liten lund bevuxen med ek och hassel med inslag av rönn, björk och en. Vildkaprifol klänger upp i träd och buskar. Här finns en rik flora av vårblommor: Smånunneört, desmeknopp, blåsippa, vitsippa, vårlök, svalört, storrams och skogsbingel.

Djurlivet är rikt i hela området. Strandängar och kärr erbjuder fina biotoper för våtmarksfågel. Bland häckande arter märks bl a vattenrall, rörhöna, enkelbeckasin, hornuggla, gulärta, näktergal och sävsångare. Bland de rastande fåglarna kan nämnas smådopping, häger, sångsvan, kricka, årta, brun kärrhök , blå kärrhök, fjällvråk, tornfalk och trana. Bland vintergästerna märks t ex varfågel och steglits. Sandödlan förekommer vid Svensmosse. Bolgenområdet är också känt som ett rikt område för insekter. Bl a har de ovanliga skalbaggar Carabus convexus, Carabus clatratus, Pterostichus arerrimus och Hydrous aterrimus påträffats. Andra anmärkningsvärda fynd är blodigel (Hirudo medicinalis) och sötvattenssnäckan Lymnaea stagnalis.

Anmärkningar:

Område nr 39 i naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

En stor kraftledning spänner över Fnusken och skämmer det vackra landskapet. Bäckan mellan Fnusken och Svensmosse har på 80-talet grävts ut och rätats. Detta fick till följd att Fnusken och Kärremosse sänktes något. Vid bäcken finns också en mindre granplantering.

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län - 06B4E01 Kärremosse, Svensmosse, Fnusken och Lille mosse.

Delar med i ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun (klass 2) - 51 Bolgenområdet

Referenser:

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län, del 2 Kungsbacka kommun.

Länsstyrelsen 1985. Våtmarker i Hallands län, 1985:1.

Länsstyrelsen 1990. Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun, 1990:2.

Göteborgs Ornitologiska Förening, 1993. Skyddsvärda fågellokalerna i Göteborgstrakten,

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000517), Krister Larsson (001214)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 28 ÄSKHULT

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 140 ha

Naturgeografisk region: 21b Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde:

Odlingslandskap	
-----------------	--

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap i skogsbygd med äldre karaktär. Äskhults by utgör en unik helhetsmiljö av betydande kulturhistoriskt och pedagogiskt intresse med talrika spår från tiden före skiftena. Reservatet är botaniskt intressant genom den rika floran. Det är även ett allmänökologiskt intresse att följa de förändringar som sker i samband med restaureringen av ett äldre kulturlandskap.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- D Område med mycket rik flora

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Äskhult naturreservat (136 ha).
- Byn med tomtmark avsattes som byggnadsminne 1981-10-02 enligt den äldre lagen om byggnadsminnen, numera kulturminneslagen.

Områdets huvuddrag:

Området utgörs av de marker runt Äskhults gamla by som förr tillhörde byns fyra gårdar. Dessa marker ligger i ett sjö- och skogsområde mellan sjön Lygnern och Löftaåns dalgång.

Landskapet karakteriseras topografiskt som ett sprickdalslandskap, vilket innebär en relativt starkt kuperad terräng med omväxlande bergspartier, höjdpartier, sänkor och sjöar. Byn Äskhult, vars bebyggelse har 1800-talskaraktär, består av fyra gårdar, som inte flyttats i samband med skiftena. Den täta bebyggelsen kring bytorget är till stor del intakt. Byn ligger högt på en framträdande välvd moränrygg, en s k drumlin, ett karakteristiskt läge för äldre (medeltida) bylokalisering.

Bebyggelsens närmaste omgivning utgörs av åkrar och betesmarker, samt tidigare övergivna ängs- och hagmarker. Norr om byn ligger ett stort område med skogsmark, huvudsakligen bevuxet med barrskog. Detta skogsområde har tidigare utgjort byns gemensamma utmarksbete. Det hade fram till 1900-talets början karaktär av ljunghed med inslag av tallskog. Områdets södra del, som utgörs av byns tidigare inägomark, bär många spår av äldre odling och markindelning. Bäst bevarad är den i sin helhet intakta stenmuren, vilken utgjorde gräns mellan inägo- och utmarken, och som sannolikt är medeltida. Övriga äldre spår är bl a röjda ytor, hålvägar, odlingsrösen, fägator, odlingsterasser och hamlade träd.

Området är avsatt som naturreservat med syfte att bevara en för landet unik kulturhistorisk miljö, samt att återskapa och levandegöra ett kulturlandskap, som det gestaltade sig vid tiden före skiftena samt att främja forskning och kunskapsförmedling om det äldre kulturlandskapet.

Efter naturreservatsbildningen 1997 har stora insatser gjorts i markerna med syftet att restaurera ett landskap och en hävd av markerna kring byn som det kan ha sett ut före 1800-talets agrara revolution. På utmarken i norr har planterade granskogar avverkats och där går åter nötkreatur på bete under sommarhalvåret och ljungheden är på väg att återerövra marken. De till lövskog igenväxta sidvallsängarna har öppnats och delar av dem hävdas åter som slåtteräng. På åkrarna invid bebyggelsen har ett "äldre" åkerbruk med häst inlett. Där odlas nu äldre lantsorter av vårsäd och lin och i åkrarna blommar klätt, blåklint, kalvnos m. fl. gamla åkerogräs.

Anmärkningar: Område nr 45 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8402) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 84-15).

Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 11 Äskhults by och område av riksintresse för Friluftslivet nr FN 4 Lygnern – Rolfsån.

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1988: Områden av riksintresse för kulturminnesvård i Hallands län. Meddelande nr 1988:17.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 2 Kungsbacka kommun

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman 980223, Jeanette Erlandsson (000518), Staffan Bengtsson (000829)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 29 LYNGMOSSE

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 100 ha

Naturgeografisk region: 21b Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde

Excentrisk mosse	
------------------	--

Värdeomdöme: Lyngmosse är en representativ excentriskt välvd mosse, en av de mest kustnära av sitt slag på västkusten.

Trots vissa ingrepp är Lyngmossen mycket värdefull p g a sin speciella utformning och sin intressanta hydrologi.

Huvudkriterier:

A Representativt utbildad excentrisk mosse.

Förutsättningar för bevarande:

Bevarandet av våtmarkernas värde kräver t ex att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Eventuell rensning av Löftaån med biflöde i väster måste utföras skonsamt, endast för att bibehålla vattnets djup eller läge. Avverkning av sumpskog och kantskog kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Lyngmossen är belägen i Löftaåns dalgångs allra översta del. Mossen utfyller nästan hela dalgången och omges av ett kuperat landskap med relativt branta, skogsklädda sluttningar. En smal remsa med odlad mark ligger i öster inklämd mellan mossen och bergen. Mossen avvattnas av Löftaån med biflöde i väster.

Lyngmossen är som typ en relativt stor, kupolformad mosse av excentrisk uppbyggnad. Mossen är öppen, endast glest klädd med småvuxna martallar. Stora hölJOR, ofta be vuxna med

vitmossan *Sphagnum cuspidatum*, bildar ett tydligt bågformigt mönster utifrån den högsta punkten i söder. Centralt i mossen finns en stor mängd djupa, vegetationslösa gölar omgivna av gungflyliknande mjukmattor. Ängsull och flaskstarr är typiska arter. Ett dråg dränerar området åt nordväst. Från berget i söder har man en vacker utsikt över Lyngmossen.

Anmärkningar:

Område nr 48 i naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Stora delar av laggkärren har dikats ut. Löftaån och dess biflöde, vilka båda rinner genom laggzonen, har kanaliserats. Mosseytorna i väst är påverkade av dikning, torvtäkt och väg. En kraftledning sträcker sig över mosseplanet.

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID 06B4I02.

Ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Referenser:

Myrskyddsplan för Sverige, Naturvårdsverket 1994.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län, del 2 Kungsbacka kommun.

Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.g. Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000518), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 30 RAMMSJÖHALL

Kommun: Kungsbacka

Karta: 6BSO

Läge:

Areal: 59 ha

Naturgeografisk region: 21b Södra Västergötlands sprickdalsområde

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde:

Naturbetesmark	Flora	
----------------	-------	--

Värdeomdöme:

Representativ naturbetesmark med öppen hagmark, ekhage, blandlövhage och sötvattenstrandäng. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen ett flertal hävdgynnade arter. Den stora arealen ogödslad naturbetesmark av hagmarkstyp är unik för skogsbygden i norra Halland.

Ett mångformigt kulturlandskap av stor skönhet bl a genom sitt läge i sluttningen ovan sjöarna. Stora botaniska värden

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Område med hotade eller sårbara biotoper och arter.
- D Område med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Odlingslandskapet ligger i en sydostsluttning mot sjöarna Store och Lille Rammsjö. Sluttningen är en del av en långsträckt drumlin. Drumlinen är orienterad i riktning nordost-sydväst, dvs densamma som huvudisrörelsen. Drumlinens mäktighet har vid Bringshult uppmätts till 18 meter.

Objektet omfattar i stora drag den gamla inägomark som tillhör Rammsjöhall och Timmerås. Stengärdesgårdar, odlingsrösen och en fägata bidrar till att ge intryck av ett åderdomligt kultur-landskap. Byggnaderna i Timmerås är obebodda och förfallna. Högt uppe i sluttningen finns ett bälte med odlad mark. Både norr och söder om denna utbreder sig ca 25 ha naturbetesmark av skiftande karaktär. Betesmarkerna är ogödslade, och efter att en tid ha varit obetade har betesdriften återupptagits. I sluttningen dominerar ek- och björkhagar, betade alkärr, en hassellund med grova ekar och öppna hagmarker. Gräsmarkernas vegetationstyper är ängs- och hedartade och består av en variationsrik mosaik. Långvarig beteshävd har satt sin prägel på floran. Jungfru Marie nycklar, grönvit nattviol och slättergubbe växer i en ovanligt stor mängd över nästan hela området. Dessutom förekommer bl a svinrot, ängsskallra, ängsvädd, prästkrage, jugfrulin, darrgräs, gökärt, stenmåra, stagg och hirsstarr. Här och var finns lundflora. På nordsidan finns bl a en hage med herrgårdsprägel bestående av glest utspridda, vidkroniga solitärer av ek och bok.

Odlingsmarken inramas av lövskog. Längs gränsen i norr finns en remsa med ek och björkskog. Sydväst om Timmerås växer en, bitvis gammal, ekskog med inslag av bok som längst västerut övergår i tallskog. Fältskiktet är magert med dominans av blåbär och kruståtel. Ett resligt bokbestånd växer nordost om gården. Markvegetationen är delvis av lågörttyp med t ex vitsippa, skogssallat, stinknäva, liljekonvalj. Söder om gården finns sumpskog av al och ask samt frodig ädellövskog med bl a hässleklocka. Andra intressanta arter som påträffats i området är skogslök, kärrfibbla, ormbär, stinksyska, korallrot, spindelblomster, liten fetknopp, sjöranunkel och styvt braxengräs.

Anmärkningar:

Skog som anges som riksvärde i Naturvårdsverkets beslut borttaget, då detta härrör från annan del av Rammsjöhall som ej ingår i avgränsat riksintresse.

Område nr 29 i naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 84-9) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 84-13).

Området bör inventeras främst botaniskt. Inventeringar får ge vägledning för eventuell skötsel av lövskogen.

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1990: Ängs- och hagmarker i Kungsbacka kommun. Länsstyrelsen 1990:2. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län, del 2 Kungsbacka kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980223), Jeanette Erlandsson (000407), Staffan Bengtsson (000901)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 31 KÄRRINGEMOSSARNA OCH STORE MOSSE

Kommun: Kungsbacka

Karta: 06B SO

Läge:

Areal: 440 ha

Naturgeografisk region: 15d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde:

Soligent kärr	
---------------	--

Värdeomdöme: Värdefulla våtmarker, till största delen orörda och med ostörd belägenhet. Myrarna är väl utvecklade och representativa exempel på de myrtyper som förekommer i västra Sverige. Området är en illustrativ gradient över hur myrvegetationen förändras med avståndet från havet. Salthalt i nederbörden är en av de faktorer som bestämmer vilka arter som etablerar sig. Den klättrande fuktheden utgör en rest av en tidigare mycket vanlig naturtyp i trakten.

Ett av länets största mer eller mindre öppna berghedsområden, idag en rest av en tidigare vitt utbredd naturtyp som bildar ett vidsträckt öppet landskap av impedimentkaraktär. Störningar från skogsbruk eller friluftsliv torde vara ringa. Botaniska och zoologiska värden, känslig landskapsbild.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

B Väsentligen opåverkat område.

Förutsättningar för bevarande: Om objektets specifika värden ska kunna bevaras måste igenväxningen hävas. Rójning och bete torde dock inte vara realistiskt idag över så stora och magra bergområden. Däremot bör övervägas att med jämna intervall bränna av området. Kan inte området hållas öppet bör det lämnas för fri utveckling. Dikning och övrig exploatering eller påverkan av våtmarkernas hydrologi och vegetation får inte tillåtas. Gödsling och kalkning kan påverka naturvärden negativt.

Säkerställande:**Områdets huvuddrag:**

Området består av tre myrkomplex på rad, omgivna av kalt berg samt friska och fuktiga hedar, som tillsammans med ett bergområde i väster bildar ett vidsträckt öppet landskap, ett av länets största mer eller mindre öppna berghedsområden. Mossarna utfyller sänkor i terrängen i ett sprickdalslandskap och omges av urbergshöjder och av Göteborgsmoränen i nordost.

I myrkomplexen ingår sluttande mosse, platåmossar, fukthed och topogena och soligena kärr. Övergången mellan de olika myrtyperna är flytande. Mossarna är i varierande grad påverkade av salthaltigt nedfall från havet. Detta avspeglas tydligt i mossarnas vegetation med ”kärrväxter” växande på mosseplanen. Annars är vegetationen typisk för västliga och näringsfattiga förhållanden. Blåtåtel, klockljung och pors är vanliga dominanter. I övrigt hittas bl a myrlilja, de tre sileshårsarterna och ängsull.

Store mosse består av två stora, platåformigt välvda mossar. Mossarna är öppna och har många stora vegetationslösa höljor. Klockljung är det dominerande riset på mossens torrare delar, medan porsen ökar där det blir blötare. De två mossarna skiljs åt av ett kärrdråg, vilket avvattnar myren åt söder. Berghällar går i dagen på flera ställen i myren.

Käringmosse norr om Store mosse domineras av mossevegetation. Öppen rismosse med hög frekvens av lösbottenhöljor finns både i öst och väst. Däremellan och i den norra kanten breder ett fastmattekärr ut sig, dominerat av myrlilja och ängsull. Gränsen mellan mosse- och kärrvegetation är flytande. I västra delen förekommer myrlilja i vad som tolkats som "mosse". Alla tre sileshårsarterna finns i stor mängd.

Käringemosse sydost om Torpasjön är den västra av de tre myrarna. Längst i väst finns en mosaik av blåtåteldominerad kärr- och hedvegetation. Den helt öppna, plana ytan domineras av myrlilja och ängsull på en fastmatta av vitmossor. Stora, vattenfyllda höljor finns i sydost där kärret har gungflykaraktär. Kring Käringemosse växer vass, i vad som måste betraktas som ett laggkärr. Kanske det kustnära läget och det öppna hedlandskapet ned mot havet är skälet till att myren inte har utpräglad mossvegetation.

Bergområdet i väster, mellan Ölmevallasjön, Torpasjön och E6, är uppbyggt av parallella bergryggar, orienterade i nord- sydlig riktning, med trånga sprickdalar emellan. Berggrunden är grå gnejs, i väster med fältspatsögon. Området har inte skogplanterats, är fortfarande öppet-halvöppet, och utgör därmed en rest av ett tidigare vida utbrett berghedlandskap. De västra delarna berördes av en stor brand 1975 med centrum längre västerut, vilket hejdat igenväxningen. En spontan igenväxning pågår emellertid och området kommer om det lämnas orört så småningom att övergå i hållmarkstallskog. En effekt av branden är att området i väster är bevuxet med nästan bara björk, medan österut igenväxningen präglas av tall.

De torra-friska hållmarkerna utgörs av kalt berg med moss- och lavvegetation samt av hed med ljung och inslag av brunven, bergglim, lingon, blåbär, örnbräken m m. I sluttningar och svackor finns fukthed med bl a blåtåtel, pors, klockljung, tuvsäv, krypvide och Jungfru Marie nycklar. I sprickdalarna övergår fuktheden i fattigkärr med bl a myrlilja, ängsull och tuvdu. I hedfloran har också påträffats cypresslumner, vityxne och hed-Johannesört.

En liknande karaktär har bergshöjden öster om Store mosse, sydväst om Munkatorps gård. Två Munkatorpsskiften har här ej planterats. Det norra skiftet har spontant vuxit igen med nu medelålders blandskog av tall, björk, ek m m. Orörd karaktär. Det södra skiftet har ännu en öppen-halvöppen prägel av hed. Stora delar av denna sluttning består av våtmark. Fukthet finns över slänter och fattigkärr i svackor. Blåtåtel är vanligast, dessutom förekommer pors, tuvsäv, klockljung, odon, myrtilja, tuvdun m m. Fuktheden är ställvis terrängtäckande och växer över smärre bergkammar. På frisk-torr mark växer ljung och mycket enbuskar. Heden växer nu igen med framför allt tall.

Områdets fauna har inte inventerats. Beträffande fågellivet kan nattskär, trädlärka, orre och möjligen ljungpipare förmodas häcka.

Anmärkningar:

Område nr 22, 25 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Kungsbacka kommun).

Ett stort parti i norr av Store mosse är utdikad och igenvuxet med björksly. Här har torv brutits. Två kraftledningarna spänner över samma del av mossen. Även den norra delen av Käringmosse är påverkad av dikning.

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län; VMI ID: 06B3G01-02, 06B3H02

Ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Referenser:

Myrskyddsplan för Sverige Naturvårdsverket 1994.

Inventering av våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1. Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län, del 2 Kungsbacka kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000519), Monica Larsson (0008)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 32 VENDELSÖARKIPELAGEN

Kommun: Varberg

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 270 ha

Naturgeografisk region: 15 d Ljungheds- och kustskogsområden längs svenska västkusten

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m

Riksvärde:

Odlingslandskap	Naturbetesmark	
-----------------	----------------	--

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap i Vendelsöarkipelagen omfattande två gårdar. Med sin karga men ändå innehållsrika natur bildar öarna i Vendelsöfjorden en mycket värdefull helhetsmiljö. Till stor del bidrar människans spår och påverkan i form av fornlämningar, väderkvarn och odlings- och beteslandskap. På öarna finns en intressant och spektakulär geologi och en artrik flora. Området är av betydelse för fågel- och friluftsliv.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar såväl natur- som kulturlandskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, vindkraftverk eller annan anläggning, luftledningar, vägdragningar.

Säkerställande:

- Pågående reservatsbildning (472 ha inklusive vattenområde), beräknas bli klart under 2001.
- Vendelsö (SE0510091) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).

Områdets huvuddrag:

Vendelsöarkipelagen består av 7 öar; Vendelsö, Älmö, Kidholmen, Norstön, Brattö, Ustö och Knarrskär samlade mitt i Vendelsöfjorden.

Huvudön Vendelsö är en av Hallands få öar med permanent bebyggelse. Här har man hittat flintredskap från stenåldern och ett flertal fornlämningar från framförallt bronsåldern vilket visar att öarna besökts och bebotts av människan sedan förhistorisk tid. Dagens bebyggelse och väderkvarn härstammar från 1870-talet.

På östra sidan av Vendelsö finns tjockare jordlager med morän, sand och grus, här ligger också bebyggelsen och öns åkermarker. Även på de övriga öarnas läsidor finns lösa jordlager, dock i mindre omfattning. Geologin i övrigt domineras av karga klippor och klapperstensfält. På Vendelsös södra del finns ett utpräglat "cuesta-landskap" med vittrad gnejs i trappstegsformade bankar ner mot havet. Nere vid stranden är klipporna delvis raukliknande, har finns också en strandgrotta som mejslats ut av havet. På Brattö är klipporna som brantast och stupar tvärt ner mot stranden, både här och på Ustö finns flera jättegrytor.

Vegetationen på öarna präglas dels av de karga och vindpinade förhållandena dels av ett långvarigt betesutnyttjande. För ett par decennier sedan upphörde betet helt på öarnas gräs- och hedmarker, sedan dess har markerna vuxit igen allt mer, framförallt med enbuskar. Sedan reservatsbildningen startade i början av 1990-talet har betet återupptagits på Vendelsö och Älmö och stora röjningsinsatser har påbörjats. Den dominerande vegetationen på öarnas öppna marker är ljunghedar med enbuskar. Ner mot havet i vikar och på öarnas läsidor tar en artrik strandängsvegetation vid med salttåg, revigt saltgräs och örter som blåsklöver, trift och dvärgarun. På högläntare torrängar hittar man kattfot, backtimjan, käringtand och liten blåklocka. Till de mer exklusiva arter man kan hitta på öarna hör sumpgentiana, ängsnycklar, spåtistel, darrgräs och klotgräs. Den senare växer tillsammans med bland annat spikblad vid Floen, en liten göl på Vendelsös västsida. Till de ovanligare inslagen hör också en handfull vindpinade idegranar ute på Ustö.

Fågellivet på öarna är dokumenterat senast 1993-95 i samband med en omfattande häckfågelinventering på öarna i norra och mellersta Halland (Åhlund 1996). I rapporten finns också jämförelser med en liknande inventering från 1968-70.

Knarrskär sticker av med en betydligt rikare häckfågelfauna än de andra öarna. 15 arter häckar här, bland annat 43 par ejder, 125 par gråtrut, 25 par fiskmåsa och 5 par skärpiplärka. Under 1988 häckade 250 par kentsk tärna på ön. Knarrskär är en av de 13 öar i Halland som anges som särskilt skyddsvärda i rapporten.

De övriga öarna i Vendelsöarkipelagen har en inte så stora antal häckfåglar men dock flera trevliga fågelarter som strandskata, gravand, tofsvipa, havstrut, fisktärna och skärpiplärka. Uppgifterna från 1968-70 visar på rika häckfågelförekomster på Ustö och Älmö med framförallt stora trut- och måskolonier.

Jorduggla har observerats på Vendelsö under 90-talet och Havsörn uppehåller sig här under vinterhalvåret. Sundet mellan Vendelsö och Älmö har grunda sandbottnar och är en välbesökt rastplats för flyttande vadarfåglar under vår och höststrecktet.

Anmärkningar: Område nr 136 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8301, delvis NR) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-59).

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

Åhlund, M. 1996. Kustfågelfaunan i norra och mellersta Halland: beståndsändringar och skyddssynpunkter. Rapport Zoologiska institutionen, Göteborgs universitet.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000618), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 33 VADKÄRR

Kommun: Varberg

Karta: 6B SO

Läge:

Areal: 6 ha

Naturgeografisk region:

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap

Riksvärde:

Naturbetesmark	Flora	
----------------	-------	--

Värdeomdöme: Betesmarken vid Vadkärr är välbetad och artrik och har med all sannolikhet en lång historia som öppen och utnyttjad gräsmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med en rad hävdgynnade arter. Områdets botaniska värden är av allra högsta klass.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Område med hotade eller sårbara biotoper och arter.
- D Område med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av tex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Vadkärr är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010618).

Områdets huvuddrag: Vadkärr är en liten ensamliggande gård uppe på de skogklädda höjderna söder om Viskadalen. Den närmaste omgivningen domineras av barrskogar. Mot nordost har man en vacker utsikt över en mindre dalgång med öppna marker.

Hagmarken ligger väster om gården. Marken är svagt kuperad och delvis stenbunden. Den är torr till frisk men fuktiga sänkor och svackor med torvmark finns också. Betesmarken är öppen, överlag välhävdad av nötkreatur och helt ogödslad. Delar av den har regelbundet bränts. Här finns en spännande mosaik av hed- och ängsvegetation med en stor ört- och artrikedom. Bland många indikatorarter kan nämnas kattfot, granspira, nattviol, Jungfru Marie nycklar, slättergubbe, backtimjan, jungfrulin och ögontröst. Fältgentianan har här sin rikligaste förekomst i länet. Hävdgynnade ängssvampar är också rikt företrädda - vid ett enda besök noterades drygt tio arter av vaxskivling! Förutsättningarna är goda för ett rikt insektsliv.

Anmärkningar:

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-107) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-61).
Område nr 122 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980225), Jeanette Erlandsson (000519)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 34 HÖGSJÖMOSSEN

Kommun: Falkenberg

Karta: 6C SV

Läge:

Areal: 93 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde:

Våtmarkskomplex	
Fukthed	

Värdeomdöme: Högsjömossen är ett värdefullt våtmarkskomplex. Objektets största värden ligger i mångformighet, storlek och ostördhet.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar naturlandskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkat område.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Högsjömossen är ett värdefullt våtmarkskomplex bestående av fukthed, svagt välvd mosse, topogent kärr och en mindre sjö. Övergången mellan delobjekten är ofta flytande.

Högsjön i norr och sjön Kalven i objektet bidrar till områdets mångformighet. Kalven är nästan helt täckt av näckrosor. Torvtäcket har inte någon större mäktighet och berghållar

sticker fram på flera ställen. Pors-blåtåtelheden sprider sig upp på höjderna. Rismossarna är torra och domineras helt av ljung. Klockljung förekommer endast sparsamt.

Anmärkningar: Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län; VMI ID 06C0D01.

Referenser: *Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000519), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 35 EGNARED

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 25 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m.

Riksvärde:

Odlingslandskap	Äng	Flora
	Naturbetesmark	

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap av äldre karaktär. Ängsmark som utgörs av hackslått och annan öppen äng förekommer liksom öppna och träd- och buskbevuxna hagmarker. I områdets naturliga gräsmarker återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slåttergubbe, svinrot ängsvädd och jungfrulin.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Egnared ligger i sydkanten av en mindre dalslätt som sträcker sig i öst-västlig riktning, i övergången mellan öppen odlingsbygd och kuperad skogsmark. Det representativa odlingslandskapet är av äldre karaktär och har lång kontinuitet.

Kärnan i riksintresseområdet består av ängsmarker (hackslått och annan öppen äng). I en brant västvänd sluttning finns en av Hallands få välbevarade hackslåttmarker med en utpräglad ängsflora. Här finns ett örtrikt inslag med en stor rikedom av slåttergubbe, svinrot och ängsvädd, ögontröst och jungfrulin. Branten övergår österut i en mjukare kuperad kulle som även den slås och har en liknande flora. I nära anslutning till gården ligger också naturbetesmarker (öppen hagmark och annan träd- och buskbärande hage) som är småkuperade och stenbundna och med vegetationstyper som rödvenhed,, fårsvingeltorräng och rödvenäng. Örtinslaget i betesmarkerna är inte lika rikt som i slätterängarna men har ungefär samma artinnehåll förekommer stagg och knägräs förekommer rikligt.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8202, 82-105) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 82-65).

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1989: Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000519), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 36 INNTORP-SKATTEBÖKE

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 9 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m.

Riksvärde:

Odlingslandskap	Äng
-----------------	-----

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap av äldre karaktär i skogsbygd med ängsmark som utgörs av hackslått och annan öppen äng. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slåttergubbe, svinrot, ängsvädd och ängsskallra.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Det representativa odlingslandskapet runt gårdarna Inntorp och Skatteböke ligger i en utpräglad skogbygd. Bägge delobjekten har äldre karaktär med småbrutna inägomarker uppdelat på åkertegar och slåttermarker. Här finns också odlingsrösen, stengärdesgårdar, hamlade träd och spår av gammal torpbebyggelse.

Marken är stenbunden, svagt kuperad och huvudsakligen torr till frisk. Ett flertal olika lövträd står samlade i mindre grupper eller spridda på åkerholmarna. Bland dem kan nämnas ek, björk, ask, lind och rönn. I buskskiktet finns bland annat slån, hassel och en.

Ängarna består av en mosaik av slättermark och före detta åkermark. Vanliga vegetationstyper är ljunghed, rödvenhed, fårsvingeltorräng och rödvenäng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som slåttergubbe, ängsvädd, prästkrage och Jungfru Marie nycklar, fältgentiana är känd från lokalen men eventuellt utgången.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8204, 82-109) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 82-61).

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1989: Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000519), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 37 HÖGHULT

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 33 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m.

Riksvärde:

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
-----------------	----------------	-------

Värdeomdöme: Höghult utgör ett representativt odlingslandskap i skogsbygd med lång kontinuitet. Här finns naturbetesmarker som utgörs av blandlövhage, öppen hagmark och träd- och buskbärande hage. I de naturliga gräsmarkernas art- och individrika växtsamhällen finns hävdgynnade arter som slättergubbe, backtimjan, ängsstarr, darrgräs och Jungfru Marie nycklar.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av exempelvis minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Det representativa odlingslandskapet i Höghult är av äldre karaktär med lång kontinuitet. Hela området ger intryck av ett småskaligt och mångformigt ålderdomligt kulturlandskap.

Markerna är rika på stengärdesgårdar, odlingsrösen och gamla åkerytor och här finns även en torpruin och ett flertal gamla hamlade träd.

Naturbetesmarkerna är omväxlande öppna eller trädbevuxna med lövdominans och utgör ett lummigt och öppet inslag i en annars barrdominerad skogsbygd. I buskskiktet finns bland annat slån, en, hassel, odon och Rosa sp. Här finns en rik variation av hävdberoende vegetationstyper som till exempel ljunghed, rödvenhed, hällmarkstorräng, stagghed och gräs-lågstarräng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som ljung, stagg, slåttergubbe, knägräs, ängsvädd, svinrot och Jungfru Marie nycklar. Den rikliga förekomsten av hassel i området liksom arter som blåsippan, ängsstarr och darrgräs visar på rika markförhållanden. Markerna hyser ett rikt fågelliv med ett flertal hålbyggande arter, här finns också goda förutsättningar för ett rikt insektsliv.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8203, 82-95) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 82-61).

Referenser: *Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1989: Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun.

Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Curt Fredén (971030), Jeanette Erlandsson (000522), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 38 GRIMETON

Kommun: Varberg

Karta: 5 B NO

Läge:

Areal: 1700 ha

Naturgeografisk region: 10 södra Hallands kustland och 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20m.

Riksvärde

Geovetenskap		
--------------	--	--

Värdeomdöme: Den geologiska bildningen i området domineras av en svärm av ändmoräner avlagrade på ytan av en drumlinbildning. Formationen utgör en del av de s k Halländska kustmoränerna. I landskapet finns förhistoriska gravanläggningar och hagmarker med höga botaniska värden.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl belyser landskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande: Alla former av täkt eller annan exploatering av israndbildningarna (ändmoräner och isälvsavlagringar) måste undvikas. Försiktig utveckling av bebyggelse. Fortsatt hävd av hagmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av täktverksamhet, minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering, nybyggnation, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

”Vid Grimeton utbreder sig en av traktens märkligaste moränbildningar, vilken i grunden utgörs av en drumlin. Denna täcks av en stor mängd ändmoräner samt av yngre finkorniga sediment varför bildningens art inte helt framgår av kartbilden. Nivålinjerna visar dock klart drumlinformen. Drumlinen har en längd av ca 4 km och en bredd på 1.5 km.” ”Läget för drumlinen vid Grimeton är dock anmärkningsvärt då drumlinen byggts upp parallellt med och

mycket nära ett kraftigt bergsstup, vilket kan sägas markera gränsen mellan kustslätten och höglandet i öster. Drumlinens basala del ligger mer än 100 m lägre än markytan hos den omgivande terrängen i öster” (Påsse 1990).

Ändmoränerna på drumlinens yta uppträder i en tät svärm. De inbördes parallella ryggarna sträcker sig i NV-SO riktning och avståndet mellan dem är ställvis knappt 200 m. Sådana svärmvis uppträdande ryggar antas ha bildats som s k push moraines genom att tidigare avsatt morän skjutits upp som ryggar vid isfronten. Några av ryggarna räknas dock som isälvsavlagringar. Den mäktiga Broåsen vid Runesten hör dit, liksom den avslutande ryggen vid drumlinens spets vid Källäng.

Området består till stor del av ett öppet odlingslandskap dominerat av åkermarker. De tämligen små odlingsytorna gör dock landskapet variationsrikt. Terrängen är tvättbrädeslikt svagt kuperad genom ändmoränryggarna. Här och var finns små hagmarksrester, ofta klädda med vindtuktade ekar. En av dessa hagmarker är järnåldersgravfältet vid Högaberg som är välbetat. Floran är av torrängskaraktär med örter som tjärblomster, backtimjan, bockrot, slättergubbe, prästkrage och backsippa. En annan fin hagmark ligger mellan Hunnestad och Gårdshjärne. Vegetationen har här karaktär av dels fuktäng, dels friskhed. Värdefulla inslag i floran är granspira och klockgentiana, dessutom förekommer ljung, hirsstarr, stagg och knägräs rikligt. I drumlinens nordsluttning vid Runeberg finns ekskog och vackert belägna betesmarker.

Odlingslandskapet präglas av tiden efter laga skiftet med bl a ett stort antal vällagda stengärdesgårdar. Före laga skiftet var en stor del av området, mellan Hunnestads, Grimetons och Gödestads byar, utmark. På storskifteshandlingar från 1780- och 90-talen beskrivs dessa betesallmänningar bl a som ”steril ljungmark” och ”tuvig och ljungblandad samfälld utmark”. Ett stort antal förhistoriska gravanläggningar finns i området. Järnåldersgravfälten vid Högaberg och Broåsen tillhör Hallands största och mest varierade från denna period.

Anmärkningar:

Område nr 46 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Genom objektet löper linjen av de välkända radiomasterna i Grimeton. Masterna uppfördes 1922-24 och har nyligen förklarats som byggnadsminne. Områdets Grimetonsdel är av riksintresse för kulturmiljövård (KN 14).

Ingår i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-18).

Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 14 Grimeton.

Referenser: Påsse, T., 1990: Beskrivning till jordartskartan Varberg NO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 102.

Nordiska ministerrådet, 1998. Israndlinjer i Norden 1998:584 (Tema Nord).

Carsrud, L, 1997. Geologiska sevärdheter i Halland, ISBN 91-630-5322-5.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000522), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 39 PRÄSTGÅRDEN

Kommun: Varberg

Karta: 5B NO

Läge:

Areal: 8 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m.

Riksvärde:

Naturbetesmark	Flora	
----------------	-------	--

Värdeomdöme: Öppna och välbetade naturbetesmarker med en artrik och unik flora med mycket höga botaniska värden. I området finns tydliga och omfattande förekomster av fossil åkermark vilket förstärker markernas höga natur- och kulturhistoriska värden.

Hävdgynnade vegetationstyper i området är fårsvingeltorräng, rödvenhed, stagghed och gräslågstarräng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som jungfrulin, backtimjan, slättergubbe, gökblomster och ängsvädd. Den mycket rika förekomsten av de starkt västliga arterna granspira och klockgentiana i en i övrigt öppen och stadsnära odlingsbygd gör området unikt för länet.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Områdets värden kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift i det omgivande landskapet, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Nordost om Träslövs kyrka ligger dessa artrika naturbetesmarker. Marken har ingått i Träslövs bys inäggörde och är på laga skifteskartan från 1839-43 markerad som äng och åker i mosaik. Troligen har markens stenrikedom ”räddat” den från uppodling.. Det här området kan från håll och med ett otränat öga se ordinärt och ointressant ut, men i den flacka, enhetliga och öppna marken döljer sig en natur- och kulturhistorisk skatt!

Vid en nära studie av området visar sig ett 20-tal små plana eller svagt välvda ytor, avgränsade mot varandra av låga och övertorvade stenrader. Det här är fossil åkermark, åldern är osäker men de kan vara betydligt äldre än 1800-tal.

Utöver de spännande fossila smååkrarna finns här en vegetation som till sin helhet är unik för Halland. Sedan 1800-talet har markerna varken plöjts eller konstgödslats, i kombination med ett kontinuerligt bete fram till idag, har en artrik och hävdgynnad flora bevarats. Markfuktigheten är varierad vilket bidrar till områdets artrikedom.

På torra partier, backar och tuvor finns en torrängsflora med backtimjan, jungfrulin, ljung, slåttergubbe, gökärt och knägräs. På fuktig låglänt mark har betet utvecklat en småtuvig ”kullrig” grässvål med en mosaik av fuktheds- och fuktängsvegetation. Hirsstarr, stagg, darrgräs, ängsvädd och krypvide är karaktärsväxter. Här finns också Jungfru Marie nycklar, ängsskallra, svinrot, gökblomster och borsttåg. Vad som gör områdets flora så unik är den mycket rika förekomsten av klockgentiana och granspira, två hotade arter som är karaktäristiska för Hallands allra finaste fukthedar. I området finns också den sällsynta och hotade fjärilen alkonblåvinge som lägger sina ägg på klockgentianans blomknoppar.

Anmärkningar:

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-26) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-15). Område nr 40 i länsstyrelsens Naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Under senare år har marken röjts fri från sly och är idag (2000) välbetad av nötkreatur.

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeplan för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1997. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Krister Larsson (980627), Jeanette Erlandsson (000522)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 40 BERG - BRÅTAGÄRDE

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 230 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Vågig bergkullterräng

Riksvärde

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora	
	Äng	Flora	

Värdeomdöme: Berg-Bråtagärde utgör representativa odlingslandskap av äldre karaktär med lång kontinuitet. Odlingslandskapet vid Berg-Bråtagärde är småbrutet och här finns exempel på fossil åker, lövtäktsträd och naturbetesmarker och ängar i form av öppen hagmark, blandlövhage och träd- och buskbärande äng. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som svinrot, smörbollor och slättergubbe.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Område med hotade eller sårbara biotoper och arter.
- D Område med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande: Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel.

Säkerställande:

- Naturreseptatet Yttra Berg (59 ha).

Områdets huvuddrag: Berg, Bråtagärde och Linnås är beläget väster om Ätran och är ett stort, sammanhängande område med traditionell gårdsbebyggelse i ett småskaligt och

ålderdomligt odlingslandskap med mängder av odlingssten och ängs- och hagmarker. Det omgivande landskapet är kuperat och varierande öppet och skogsklätt, till stor del med ädellövskog. Öster om Berg sluttar marken brant ner mot Ätran.

Reservatet Ytra Berg har ett ovanligt välbevarat äldre kulturlandskap med ett stort antal lämningar från tiden före skiftena. På reservatet finns en gammal gård i traditionell byggnadsstil med ursprung i 1600-talet (ex halmtak, skiftesverksteknik). Området är rikt på odlingsspår i form av stenrösen, odlingsterasser, stengärdesgårdar och äldre åkerytor. Här finns också två fågator och äldre hamlade askar och lindar. Floran i området är relativt artrik beroende dels på den äldre hävden, dels på förekomsten av den basmineralrika grönstenen i området. Bland växtarter gynnade av grönstenen förekommer bl a blåsippa, vårlök, ormbär och desmeknopp. Exempel på växtarter beroende av äldre hävd är slåttergubbe, gökärt, bockrot, svinrot, jungfrulin, kattfot, smörbollar och jungfru Marie nycklar, slätterfibbla och nattviol. Huvuddelen av i regionen påträffade buskar och träd förekommer i Ytra Berg. Karakteristiska träd i den öppna inägomarken är ek, ask och lind. Den östra delen av inägomarken, som kallas för Hagen, är bevuxen med huvudsakligen äldre ek med inslag av äldre bok och lind.

I Ytra Berg finns bland länets största sammanhängande slätterängar, med ett värdefullt inslag av hamlade träd av främst äldre lind, ask och lönn.

I Bråtagärde och Linnås är trädskiktet glest med undantag av några mindre trädgångar. Buskskiktet domineras av Rosa sp., en, hassel och slån. Fältskiktet domineras här av frisk hed- och ängsvegetation med karaktärsarter som ljung, slåttergubbe, svinrot, gökärt och ängsvädd. Inom området finns även fuktigare, låglänta partier med bl a stagg, hirsstarr, pors och myrlilja. Djurlivet är artrikt med i regionen mindre vanliga arter som hasselmus, stenknäck, nötkråka och mindre hackspett.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att området ändrat namn till Berg-Klev Naturskog. Ligger hos NV för hantering.

Bråtagärde, Linnås 82-51 och Berg 82-52 med i Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. samt i Bevarandeprogram för odlingslandskapet i Hallands län (82-32).

Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 17 Bergs by.

Referenser:

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1989: Ängs- och hagmarker i Falkenbergs kommun. Länsstyrelsen 1989:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1993. Skötselplan för naturreservatet Ytra Berg. Upprättad 1992. Diariernr. 231-1597-90.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Krister Larsson (8805), Jeanette Erlandsson (0003), Örjan Fritz (000905)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 41 BERG -KLEV NATURSKOG

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 500 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag: 103 Ätran

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap, Vågig bergkullterräng (relativ höjd 20-50 m)

Riksvärde

Naturskog	Flora	
	Barrskog	Flora

Värdeomdöme:

Området vid Kleva berg-Tornared innefattar en svärm av mycket värdefulla nyckelbiotoper med många rödlistade arter. Speciella värdekärnor är Bergs Naturskog och bokskogarna söder om Tornared, söder om Fylleklev samt västbranterna vid Kleva berg och SV Boa.

Boa-Berg (naturskogen) är ett referensområde för nationell miljöövervakning.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar naturlandskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkade områden.
- C Hotade biotoper och arter.
- E Älvdal - landskapsbild av stor skönhet.

Förutsättningar för bevarande: Området bevaras som ett ostört naturskogsområde.

Värdet kan påverkas negativt av t ex skogsbruk, luft- eller markledning, vägdragning och försurning.

Säkerställande:

- Bergs Naturskog avsatt som naturreservat (140 ha).
- Skogsvårdsstyrelsen har bildat biotopskydd för en nyckelbiotop i bokskog vid Boa på Ätrans västra sida.
- Bergs Naturskog (SE0510044) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).

Områdets huvuddrag: Området är beläget på sydsvenska höglandets västsida i en långsträckt ostsluttning ned mot Ätran och breder på andra sidan ån ut sig mellan Kleva berg och Tornared. Naturen är präglad av den höga nederbörden, över 1 000 mm årligen, och arealen myrmark och sumpskog är stor. Området ligger i gränstrakterna mellan granens naturliga utbredning och den södra lövskogsregionen, vilket ger ett intressant konkurrensförhållande mellan gran och bok. Floran är förhållandevis artfattig och typisk för västra Sverige med många inslag av suboceaniska arter.

Bergs naturskog ligger mellan byarna Berg i norr och Boa i söder. Huvuddelen av reservatet utgörs skogligt sett av i sen tid opåverkad skog. Den nuvarande skogen är den första generationen skog på flera hundra år som ersatt tidigare betesmark med ljunghedar och enebackar. På grund av den på sina håll höga frekvensen av vindfällen och torrträd har skogen en urskogslignande prägel med få halländska motsvarigheter. Skogen är mångformig med flera skogstyper, t ex gammal barrskog, hedbokskog, martallar på myrmark, bäckdalar, gransumpskog, tallsumpskog och igenväxande betad blandskog. Inslaget av lågor och torrträd är stort. På död ved i bäckdalar noteras rödlistade mossor som vedtrappmossa och stubbträdsmossa. Parti med värdefull gammalt bokbestånd finns i reservatets södra del. På gamla bokar påträffas rödlistade lavar som ädelkronlav, rosa lundlav, liten ädellav, liten lundlav och röd pysslinglav.

Skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventeringar i området 1992 och 1994 visade på förekomst av många nyckelbiotoper, främst gamla bokskogar i bergbranter eller i branta sluttningar i eller nära anslutning till Ätran. En större bokskog breder ut sig på nordsluttningen söder om Fylleklev. Stor knopplav och mussellav är här riklig. I objektets östra del (N Myckelt) tillkommer rikare skogstyper med inslag av äldre ask. Vid källpåverkade bäckstråk växer bl. a. dunmossa, skogsbräsma och dvärghäxört. Av lite mer krävande kärlväxter kan nämnas tandrot och kransrams. På ask växer den rödlistade grynlaven, mycket fåtaligt noterad i Halland numera. De gamla bokskogarna i västbranten av Kleva berg hyser mängder av rödlistade lavar, däribland savlundlav, blekspik, violettgrå porlav, röd pysslinglav och ädelkronlav. Den högvuxna och likaledes gamla bokskogen söder om Tornared är även den högintressant med rödlistade arter som kristalllundlav, frostig trädgrönelav, mjölig klotterlav, liten lundlav och sydlig blekspik. I bokskogen SV Boa finns också arter som rosa lundlav, ädelkronlav, bokfjädermossa, skogsduva och rikfruktig blemlav.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att området ändrat namn till Berg-Klev Naturskog. Ligger hos NV för hantering.

Bergs naturskog har tidigare fungerat som referensområde för integrerad uppföljning i programmet för övervakning av miljö kvalitet (PMK). Under 1990-talet har miljöövervakningen i Sverige ändrat karaktär och inriktning, liksom undersökningarna i detta område. Provtagning och analys av nederbörd och rinnande vatten (Pipbäcken) sker dock fortfarande.

Referenser: *Fritz, Ö, 1996.* Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län 1995. Del 2 Norra länsdelen. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 1996:10.

Länsstyrelsen, 1988. Områden av riksintresse för naturvård - Hallands län.

Lindbergh, G., Nielsen, B., 1982. Inventering av vegetation och skogstillstånd i Berg - St Pipsjöområdet.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980223), Jeanette Erlandsson (000523)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 42 KLINTAMOSSEN OCH ABBORRSJÖNS MYRAR

Kommun: Falkenberg

Karta: 5C NV

Läge:

Areal: 360 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde

Myrkomplex	Sluttande mosse
Sumpskog	
Ädellövskog	

Värdeomdöme: Klintamossen och Abborsjöns myrar är ett värdefullt myrkomplex i kombinationen svagt välvd och sluttande mosse. Området har även betydelse som skogs- och myrmosaik, med inslag av värdefull sumpskog.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar naturlandskapets utveckling.

B Väsentligen opåverkade naturområden.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot ex dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Klintamossen och myrarna vid Abborsjön är ett värdefullt myrkomplex. Komplexet utgörs av svagt välvda och plåtåformigt välvda samt en sluttande mosse. Även mindre topogena kärr, soligena kärr, limnogen vätmarker och sumpskogspartier finns i området.

De olika våtmarkstyperna tillsammans med sjöar och skogbeksäddade fastmarker, ger området en värdefull mångformighet. I omgivningarna finns även bokskogspartier som ytterligare höjer områdets värde.

Flera av mossarna är välutbildade, framförallt en tydligt välvd mosse i söder. Den har en ovanligt kraftig välvning i södra delen. Den sluttande mossen norr om Abborrasjön delas i två delar av ett myrliljerikt drag. Mossen sluttar tydligt åt nordost.

Anmärkningar:

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 05C5D01,02

Ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Referenser: *Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.*
Länsstyrelsen 1985. Våtmarker i Hallands län, 1985:1.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000618), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 43 JÄRNMÖLLE UTMARK

Kommun: Varberg

Karta: 5B NO

Läge:

Areal: 17 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m.

Riksvärde:

Naturbetesmark	Flora
----------------	-------

Värdeomdöme: Naturbetesmarkerna vid Järnmölle utgör ett större parti välbetade gamla utmarker med i stort sett alla de kärlväxter man kan förvänta sig i en riktigt fin halländsk naturbetesmark. Välbevarade rester av kontinuerligt betad och okultiverad utmark är något mycket sällsynt i dagens halländska slättbygder. I området finns en mosaik av hävdgynnade vegetationstyper med art- och individrika växtsamhällena. Karaktärsskapande arter är bland annat slättergubbe, darrgräs, kattfot, brudbröd, jungfrulin, backtimjan, granspira, gråfibbla och ängsvädd.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

För att bevara områdets höga värden krävs fortsatt betesdrift. I söder finns vissa röjningsbehov. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

- Järnmölle utmarker är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag:

Markerna vid Järnmölle är en natur- och kulturhistorisk skatt. Här finns ett större parti gamla utmarksbeten med i stort sett alla de arter man kan förvänta sig i en riktigt fin halländsk naturbetesmark.

Bosättningar vid Järnmölle finns belagda i skrift redan från 1200-talets början och i trakterna finns flera lämningar efter tidigmedeltida järnframställning. Kartor från tiden för storskifte och laga skifte vid slutet av 1790- till början av 1830-talet visar byn Järnmölle med två hemman och åkrar och ängar omgivna av socknens vidsträckta och öppna utmarker. Söder om Nils Mårtensgårds inäggörde sträckte de sig ett par kilometer åt söder och sydväst. Utmarkernas öppenhet skildras genom begrepp på den gamla kartan, bland annat "tuvig gräsmark", "stenig slättmark" och "ljungtuvor". De vidsträckta utmarkerna har sedan dess odlats upp. Åkrarna bibehåller landskapets öppenhet men de gamla naturbetesmarkerna och deras rika växt- och djurliv finns bara kvar i fragment.

Det finns en uppenbar geologisk förklaring till varför utmarkerna vid Järnmölle undgått uppodling och kultivering. Slättbygderna runt Tvååker och ut mot kusten består till största delen av flacka sand- och leravlagringar. I en linje mellan Brogård och Järnmölle övergår de tvärt i ett område med moränavlagringar som sträcker sig upp mot Järnvirke. Under nedisningens slutskede har ismassorna just i det här området gjort en tillfällig framryckning och skjutit upp tidigare avsatt morän i en handfull parallella ryggar - ändmoräner. Ryggarna som är låga och blockrika ligger i en nordväst-sydostlig riktning. Ändmoränernas blockighet har gjort dem för besvärliga att stenröja eller köra på, de har fått ligga kvar som betesmark.

Betesmarken vid Järnmölle ligger gömd i åkerlandskapet. Från den lilla vägen mellan Nils-Mårtensgård och Brogård får man först gå över öppna betesvallar, plötsligt uppenbarar sig den gamla utmarken. Spridda björkar, enbuskar och kantiga stenblock som sticker upp ur den välbetade och kullrigt tuviga grässvålen ger marken en säregen karaktär. Tuvorna har utvecklats under det månghundraåriga kontinuerliga betandet. Över stenar och med hjälp av tuvmyror har en allt tjockare grästörv med en ständigt kortbetad svål byggts upp.

Tuvigheten ger tillsammans med en varierande markfuktighet i området en mosaik av olika vegetationstyper med en enastående artrikedom. Uppe på tuvorna är marken torrare och här finns en torrhed- och torrängsflora med bland annat ljung, slåttergubbe, jungfrulin, kattfot i mängd, baktimjan, brudbröd och spåtistel. Mellan tuvorna och i ett större fuktigare parti växer en kortbetad fuktäng- och fukthedsflora med bland annat darrgräs, ängsvädd, klockljung, rikligt med granspira och inslag av nysört och klockgentiana. Hedfryle, ljungögontröst och fältgentiana tillhör de allra exklusivaste inslagen i markernas flora.

Insektsfaunan i området är inte inventerad men den stora örtrikedomen och den välbetade marken ger goda förutsättningar för framförallt marklevande skalbaggar och fjärilar.

Anmärkningar: Område nr 5 i naturvårdsprogram för Hallands län (Varbergs kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 83-14/15) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 83-3).

Referenser: *Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.*

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Varbergs kommun. Länsstyrelsen 1991:6. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län - Varbergs kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980223), Jeanette Erlandsson (000523), Staffan Bengtsson (000829)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 44 YAMOSSEN

Kommun: Hylte

Karta: 5D NV, 5D SV **Läge:** **Areal:** 160 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde

Myrkomplex	Flora
Naturskog	Flora

Värdeomdöme: Myrkomplexet har mycket höga naturvärden genom sin storlek, mångformighet och relativa orördhet. En skogs-myrmosaik med äldre orörd barrskog samt gammal, artrik bokskog bidrar starkt till värdet. Myren har även vissa botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkat område.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot t ex dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. All avverkning i bokskogen, sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör undvikas för att inte skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Yamossen är ett i nord-sydlig riktning utsträckt myrkomplex som ligger strax intill den stora sjön Jällunden. De södra delarna av myren domineras av ett stort topogent kärr som delvis består av fastmattor med myrlilja. Runt kärret finns mindre skogklädda, svagt välvda mossar. Längre norrut finns en mosaik av tallsumpskog och skogklädda fastmarksholmar. Tallsumpskogen och ett flertal av holmarna domineras av äldre

naturskog av tall och gran. I objektets nordvästra del finns en plåtåformigt välvd mosse och öster om denna ett topogent kärr som dräneras norrut till maderna runt Lillesjön.

Grågås häckar i området, i övrigt är fågellivet dåligt känt.

Myren omges huvudsakligen av barrskogar. Ungefär 100 m öster om myren finns ett ca 10 ha stort bestånd av mycket gammal bokskog. I söder växer boken i naturskogsartad blandning tillsammans med äldre gran. I den norra (större) delen är granen utgallrad och bokbeståndet skärmställt och föryngrat. I bokskogen finns en mycket artrik epifytflora av lavar och mossor.

Anmärkningar: Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 05D4B07.

Ingår i myrskyddsplan för Sverige

Referenser: *Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.*
Länsstyrelsen 1985. Våtmarker i Hallands län, 1985:1.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980223), Staffan Bengtsson (000829)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 45 LUNNAMOSSEN

Kommun: Hylte

Karta: 5D

Läge:

Areal: 130 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde

Myrkomplex	Topogent kärr	Flora
		Fauna
	Svagt välvd mosse	Fauna
Barrskog	Fauna	
Sumpskog	Fauna	

Värdeområde: Lunnamossen är ett intressant myrkomplex med välutbildade och representativa myrtyper i form av topogena kärr och svagt välvda mossar. Området utgör också en värdefull skogs-myrmosaik och har ornitologiska värden.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

B Väsentligen opåverkat område.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkens värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot t ex dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Alla former av avverkning i sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner bör undvikas för att inte skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

- Lunnamossen (SE0510118) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Lunnamossen är ett myrkomplex bestående av topogena kärr, svagt välvda mossar och naturskogsbevuxna fastmarksholmar. Myren är öppen och relativt blöt och har både hölJOR och dråg. Större delen av myren utgörs av plan-svagt välvd mosse av tuvduintyp. I myrens perifera delar finns tallmosse och i laggzonen även stora arealer tallsumpskog. Topogena kärrytter genomkorsar objektet i sydväst-nordostlig riktning tillsammans med kraftiga bäckdråg. Här finns framför allt fast- och mjukmattor med starr och blååtätel samt rik förekomst av myrlilja.

Ett band av fastmarksöar löper genom myrens centrala delar, förmodligen toppen av en rullstensås. På öarna växer naturbarrskog, sedan länge orörd och med gamla väldiga tallar på de flesta öarna. Graninslaget är yngre. Miljön är urskogsartad med många torrakor, lågor och vindfällan. Den orörda skogsprägel gällor även tallsumpskog, med mycket gamla övervuxna tallågor, och bitvis fastmarkens kantskog med gran och tall.

Ljungpipare, tjäder och orre häckar. Trana rastar på platsen och duvhök har observerats i spelflykt.

Anmärkningar: Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 05D3C07.

Lunnamossen är endast svagt och lokalt påverkat av dikning.

Ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Referenser: *Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige. Länsstyrelsen 1985. Våtmarker i Hallands län, 1985:1.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000523), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 46 IVÅS

Kommun: Hylte

Karta: 5C SO

Läge:

Areal: 2 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m.

Riksvärde:

Äng	
-----	--

Värdeomdöme: I en gårdsnära inägomark i den övergivna byn Ivås finns ett 50-tal gamla hamlade askar. Området är i sin helhet en nyckelbiotop och har en mycket rik och värdefull moss- och lavflora, bland annat med de rödlistade arterna rosa lundlav, almlav, blek kraterlav och blomskägglav.

Huvudkriterier:

- A Odlingsbygder med välbevarat drag av det äldre odlingslandskapet.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av exempelvis minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, skogsavverkning, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: I början av 1900-talet övergavs brukandet i stora delar av byn Ivås. I de skogsmarker som idag omger den gamla bykärnan finns ett större system med fossil åkermark, spåren av den en gång livskraftiga byn. Det kärnområde som avgränsats som riksintressant består av gamla ängsmarker där det värdefullaste inslaget är ett 50-tal gamla och grova hamlade askar. Utöver dessa finns grov lind samt lönn, sälg, rönn, ek och hassel. En så

välbevarad ansamling av grova och hamlingspåverkade askar är såvitt känt unikt i länet. Askarna hyser en mycket rik epifytflora med ett flertal hotade arter. Liten blekspik och stor knopplav är sådana liksom Almlav och blomskägglav som båda förekommer rikligt. Blomskägglav är för övrigt bara är känd på ytterligare två lokaler länet. Värda att nämna i kärlväxtfloran är förekomsten av kransrams och stor häxört som båda visar på rika markförhållanden.

Anmärkningar:

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt 15-107) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 15-19).

Referenser: *Länsstyrelsen i Hallands län, 1994:* Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Fritz, Ö.1993. Nyckelbiotopsinventering (anteckning).

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000523), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 47 OSBERG - BOLKABO

Kommun: Hylte

Karta: 5D SV

Läge:

Areal: 7 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m.

Riksvärde:

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
	Äng	

Värdeomdöme: Representativt småbrutet odlingslandskap i skogsbygd. Natur- och kulturhistoriska värden kopplade till traditionellt brukande av slätterängar och naturbetesmarker. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slättergubbe, darrgräs, svinrot, kattfot och ängsvädd.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Osberg ligger på krönet av en moränhöjd söder om sjön Fjällen. Nära Yasjön en kilometer åt nordväst ligger gården Bolkabo som flyttades från Osberg vid laga skiftet på 1850-talet. Bebyggelsen på gårdarna är ålderdomlig och välbevarad och från mitten av 1800-talet.

Gårdarna Osberg och Bolkabo ligger i en utpräglad skogsbygd. Odlingslandskapet som bryter upp de slutna skogarna är småbrutet och har en lång kontinuitet. I omgivningarna finns slaggvarpar som daterats till 1300-talet e Kr och som är rester efter en verksamhet med brytning och förädling av sjömalm. Mittemellan gårdarna ligger ett system med fossil åkermark.

På Osberg hävdas fortfarande ängsmark (hackslått) på traditionellt sätt med lieslätter. I slänterna ner mot Fjällen ligger hävdade naturbetesmark (öppen hagmark). I ängar och naturbetesmark finns vegetationstyper som blåbär-lingonrished, rödvenhed, stagghed och rödvenäng. De art- och individrika växtsamhällena hyser arter som ängsvädd, gökärt, ängsstarr, darrgräs, nysört, slåttergubbe och ängsviol. Vid Bolkabo brukas de gårdsnära gamla ängsmarkerna idag som betesmarker. I floran finns liksom på Osberg ett för bygden rikt inslag av hävdgynnade arter med bland annat slåttergubbe, ängsvädd och kattfot.

Anmärkningar: Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N1501, 15-94, 68) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 15-33) I.

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1991: Ängs- och hagmarker i Hylte kommun. Länsstyrelsen 1991:8. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Hylte kommun och Hallands läns museer, 1990: Program för kulturmiljövård, Hylte kommun.

REGISTERBLAD**Namn och datum:** P Wennman (980225)**OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN****Områdesnummer och namn:** NN 48 SNOKAMOSSEN**Kommun:** Hylte**Karta:** 5C SO**Läge:****Areal:** 330 ha**Naturgeografisk region:** 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.**Kust/havsregion:****Regionindelning för sjöar och vattendrag:****Agrara kulturlandskapsregioner:****Landskapsform:** Kullig terräng**Riksvärde**

Myrkomplex	Topogent kärr	Fauna
	Svagt välvd mosse	

Värdeomdöme: Snokamossen är ett värdefullt myrkomplex med högt värderade topogena kärr, svagt välvda mossar och sluttande mossar. Ornitologiska värden med bland annat stort orrspel.**Huvudkriterier:**

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

B Väsentligen opåverkat område.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.**Säkerställande:****Områdets huvuddrag:** Snokamossen är ett värdefullt myrkomplex med högt värderade topogena kärr, svagt välvda mossar och sluttande mossar. Inslag av plåtåformigt välvda mossar finns. Myrkomplexet företräder de flesta för regionen representativa våtmarkstyperna. På flera håll är mosseplanen ovanligt väl utbildade med sträng- och höljekomplex. Ornitologiska värden finns, bland annat ett stort orrspel.**Anmärkningar:** Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 05C2H12**Referenser:** Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980225), Jeanette Erlandsson (000524)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 49 STORE JÖNS MOSSE

Kommun: Halmstad

Karta: 5C SO

Läge:

Areal: 240 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde

Våtmarkskomplex	Mad vid vattendrag
-----------------	--------------------

Värdeomdöme: Store Jöns mosse m.fl våtmarker utgör ett stort värdefullt våtmarkskomplex med högt värderade mader vid vattendrag.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning, och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Sennan förskonas från rensning i området.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Store sjöns mosse m fl våtmarker utgör ett stort värdefullt våtmarkskomplex med högt värderade mader vid vattendrag. Området består också av svagt välvda mossar, plåtåformigt välvda mossar, soligent kärr och limnogen strandsumpskog.

Store-Jöns mosse är belägen i de inre delarna av Örken, det förr stora och otillgängliga skogsområdet mellan Enslövs och Torups socknar. Objektet utgörs av en storskalig mosaik av våtmarker och större fastmarksholmar. Tillflöden finns i norr men framför allt i öster, där ån Sennan tar sin början i den närliggande Sandsjön. Sennan rinner trögflytande och meandrande genom myren i en skarp båge. Till en början är ån omgiven av tallsumpskog, mot sydväst

ansluter i stället öppna mader bestående av blååteltkärr och starrmjukmattor. Antydning till levéer förekommer.

Själva mossen i söder är stor, ca 60 ha. Mossen är helt öppen och plåtåformigt välvd, delvis med tydliga strängstrukturer. Tuvdun och ris av ljung och klockljung dominerar tillsammans med glest spridda martallar. Resterande delar av myren består övervägande av tallmosse och tallsumpskog med varierande grad av björkinslag. På flertalet fastmarksholmar växer planterad granskog.

Anmärkningar: Länsstyrelsen har i skrivelse till Naturvårdsverket (010605 resp 010613, d.nr 240-2631-99) förtydligat att området har arealen 238 ha (avrundat 240 ha). Ligger hos NV för hantering.

Område 163 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 05C1H05.

Några skogsvägar har byggts in till fastmarksholmarna från väster och öster. Påverkan av intensivt skogsbruk på fastmarksholmar.

En kraftledning spänner över mossen i söder.

Referenser: *Forslund, M. och Rundlöf, S. 1984. Våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsens meddelande nr 1985:1.*

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län - Halmstads kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Curt Fredén (971030), Jeanette Erlandsson (000618), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 50 HAVSTENSHULT

Kommun: Halmstad

Karta: 5C SO

Läge:

Areal: 67 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland / 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde

Geovetenskap	
--------------	--

Värdeomdöme: Området har ett system av ovanligt tydliga och välutbildade terrasser som särskilt väl visar landskapets utveckling och landskapsomvandlande processer.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande: Området måste skyddas från täkter och annan exploatering som kan förändra områdets morfologi. Ett öppethållande av större delar av området skulle ge en tydligare överblick över morfologin. Ur denna synpunkt vore det lämpligt att området används t.ex för bete och/eller som strövområde. Lövskogen utmed Nissan lämnas orörd.

Säkerställande:

- Området är delvis (gäller området Johansfors-Nissaström) av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Området består av branta sluttningar på Nissadalens östra dalsida mellan Grumshult och Nissaström. Här bildar idag isälvsediment västvända sluttningar som visar tydliga spår av erosion i form trappstegsliknande terrasser. Vägen från Oskarström mot Nissaström följer sluttningens övre delar på ca 65 m ö. h. och utsikten över Nissadalen är vidsträckt.

I den norra delen av området dominerar planterade granskogar, utmed Nissans stränder finns dock en bård med lövskog. I söder övergår landskapet i öppnare partier med åkermark och lövskogar och mer eller mindre trädbevuxna betesmarker.

De isälvsediment som bygger upp formationen är grovkorniga. I terrassformade plan har sluttningen uteroderats på olika nivåer ner mot Nissan. Det finns två alternativa tolkningar till hur terrasserna kan ha bildats. En är att Nissan eroderat en tidigare existerande deltabildning som spärrat av dalgången, den andra utgår från indikationer på att det funnits en lokal glaciär 2-3000 år efter det att den senaste landisen lämnat området. Om en sådan lokal glaciär existerat kan avsmältningen av denna gett upphov till så kallade skvalrännor i sedimenten utefter dalsidan.

Vilken tolkning som är den rätta är inte av betydelse för områdets skyddsvärde. De flesta djupa dalgångarna i landet innehåller finkorniga sediment där vattenerosion gett upphov till skred och ravinbildning istället för terrasser. I området består ytlagren av grövre sediment och den forna terrasseringen har kunnat bevaras. ”Något annat område, förutom inom fjällkedjan och möjligen inom någon Norrländsk älvdal, med så välutbildad terrassering torde inte existera inom landet” (Påsse 1991).

Anmärkningar: Område 138 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Områdets morfologi och utvecklingshistoria bör utredas.

Referenser:

Påsse, T. 1991. Skyddsvärt geologiskt objekt sydväst om Nissaström. Brev till Länsstyrelsen daterat 1991-01-14.

Påsse, T., 1993: Beskrivning till jordartskartan Ullared SO. Sveriges geologiska undersökning, ser. Ae nr 115.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län - Halmstads kommun.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000618), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 51 HÄSTILT

Kommun: Halmstad

Karta: 5C SO

Läge:

Areal: 13 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m

Riksvärde:

Odlingslandskap	Naturbetesmark	Flora
	Äng	

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap av äldre karaktär med lång kontinuitet. Ängsmark som utgörs av hackslått förekommer liksom naturbetesmarker som utgörs av öppen hagmark. Här återfinns art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter som slättergubbe och svinrot.

Gården Hästilt är i sin helhet ett värdefullt kulturhistoriskt dokument. Ängarna har en rik och genuin slätterflora. Det är av stort natur- och kulturhistoriskt värde att gården kan bevaras som en helhet med sitt ålderdomliga kulturlandskap intakt.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Sårbara eller hotade biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Omgivande löv- och blandskog bör bevaras som värdefull inramning.

Säkerställande:

- Hästilt är av Naturvårdsverket till regeringen föreslaget som Natura 2000-område (enligt art- och habitatdirektivet). Ligger för närvarande hos regeringen för beslut (010614).

Områdets huvuddrag: Hästilt är en ensamgård i skogsbygden uppe på höglandet. Genom gården går en slingrande mindre grusväg. Kring gården utbreder sig ett odlingslandskap av ålderdomlig typ. De nuvarande byggnaderna är från 1800-talet och markerna är mycket välskötta på traditionellt vis. En fägata leder från gården ut mot skogen i väster. Vällagda stengärdesgårdar och odlingsrösen är vanliga inslag. En runmärkt fornlämning i form av en sten med sliprännor ligger alldeles vid gården.

Odlingslandskapet i Hästilt utgörs av ängsmark (hackslått) och naturbetesmark (öppen hagmark). Marken är stembunden och rik på lövträd, bl a björk, ek och ask. Här finns vegetationstyper som rödvenhed, rödvenäng, staggäng, blåbärslingonrished och svinrotäng.

En betydande areal ängsmark (3 ha) sköts på traditionellt sätt med lieslätter, och rishämtning på våren. Ängarna är omväxlande öppna och mer slutna. De är ogödslade med fältskikt av genuin slätterkaraktär, ofta av hedartad typ. Ljung, slättergubbe, gökärt, stagg, knägräs, svinrot, ängsvädd, hirsstarr och ängsviol är exempel på arter som är vanliga. Jungfrulin, revfibbla, jungfru Marie nycklar, backnejlika, ögontröst, darrgräs, prästkrage och grönvit nattviol förekommer mer sparsamt. Närmast gården finns också en öppen beteshage. Denna är frisk-fuktig med fin flora, bl a finns jungfru Marie nycklar och hirsstarr.

Odlingslandskapet är på alla håll omgivet av löv- och blandskog. Vanligaste trädslag är ek, bok och björk. I sydväst står en gammal ek med påväxt av bårdlav, en grov asp och vid gården en grov lönn.

Anmärkningar: Område 151 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8002, 80-53) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 80-53).

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Länsstyrelsen i Hallands län, 1990: Ängs- och hagmarker i Halmstads kommun. Länsstyrelsen 1990:7. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

REGISTERBLAD

Namn och datum: L Nerkegård (980417), Jeanette Erlandsson (000524), Staffan Bengtsson (000901)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 52 BISKOPSTORP - VAPNÖ MOSSE

Kommun: Halmstad

Karta: 4C NV, 5C SV

Läge:

Areal: 1000 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Sprickdalslandskap, kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde

Myrkomplex	Topogent kärr	Flora
	Svagt välvd mosse	
Skog	Naturskog	Flora
		Fauna

Värdeomdöme: Området utgörs av ett 40-tal värdefulla gammelskogar (nyckelbiotoper) där det sammantagna naturvärdet är mycket högt. Av särskilt stort värde är den flora och fauna som är knuten till den gamla ädellövskogen. Med avseende på lavfloran är området ett av landets viktigaste. Beträffande vedinsekter platsar området på en tio i topplista över de mest skyddsvärda bokskogarna i Sverige. Koncentrationen av sådana artrika ädellövbestånd inom ett område är unik. Dessutom är området ett ovanligt fint exempel på en sprickdalsterräng med stup, rasbranter mm. Objektet har också stor betydelse som strövområde.

Vapnö mosse är ett myrkomplex med högt värderade topogena kärr och svagt välvda mossar. Området har inte minst höga botaniska värden med för länet sällsynta våtmarksarter. Myrtyperna är representativa för regionen. Den komplexa bilden av artrik myr och ädellövskog sida vid sida är ovanlig för regionen.

Huvudkriterier: A B C D

Förutsättningar för bevarande: Området utgörs av ett 40-tal värdefulla gammelskogar (nyckelbiotoper) där förutsättningarna för ett aktivt bevarande är mycket goda. Att försöka

bevara och helst utveckla områdets biologiska värden måste ses som en mycket angelägen naturvårdsuppgift. Ett särskilt viktigt mål är att slå vakt om nyckelbiotoper och hotade arter samt att göra det möjligt för arterna att på sikt sprida sig till nya lokaler i reservatet. För att uppnå detta behövs ett genomtänkt landskapsekologiskt tänkande. Naturskogarna måste i stor utsträckning lämnas till fri utveckling (bortsett från bortröjning av unggran i flera bestånd) och planterade granbestånd ersättas med ny löv- och blandskog. Ett fortsatt " normalt " skogsbruk leder med stor sannolikhet till en fortsatt fragmentering av kärnorna och ett allmänt artutdöende.

Vapnö mosse och övriga våtmarker måste skyddas från markavvattning, kalkning, gödsling och annan exploatering eller påverkan som kan skada eller förändra hydrologi och vegetation.

Säkerställande:

- Området under reservatsbildning (1999) men förhandlingar ej avslutade.
- Biskopstorp är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI). Vapnö mosse (SE0510131) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (pSCI).

Områdets huvuddrag: Området utgörs av dels Biskopstorp som är ett av Hallands mest värdefulla ädellövskogsområden dels den helt närbelägna Vapnö mosse. Området ligger i de kuperade bergstrakterna öster om Slissåns dalgång. Området utgör sydsvenska höglandets randzon mot kustslätten vid Kvibille. "Högplatån" är sönderskuren i ett rikt förgrenat nät av sprickdalar eller mindre dalskåror, de flesta ligger utsträckta i den förhärskande dalriktningen NO-SV. En imponerande sprickdal med ett flertal branter och stup finns i sydväst söder om Storaberg. Här finns bl a en 40-50 meter hög talusbrant, en av de största och mäktigaste i länet. Andra fina bergbranter avgränsar Slissåns dalgång. Området har en mosaikartad vegetation dominerad av ädellövskog, planterad barrskog och våtmark av skiftande typ.

Biskopstorp

Av särskilt intresse är ett stort antal åldriga ädellövskogar med synnerligen rikt biologiskt liv. Vanligast är den gamla bokskogen där ett antal bestånd är över 200 år gamla. Några av gammelskogarna är även präglade av naturlig dynamik och har idag en urskogsartad struktur. Några objekt rör också gammal ekskog med förekomst av mycket gamla och grova träd. Mellan de högklassiga objekten finns yngre ädellövskog, annan lövskog, blandskog och stora arealer med planterad gran. Dessutom finns värdefulla sumpskogar, kärr och mossar.

Malmström (1938) visar, att det omkring 1850 fanns en unik koncentration av lövskogar med fr a bok i trakterna kring Kvibille-Slättåkra. Detta bälte av bokskog hade alltså vid tiden för ljunghedarnas maximala utbredning klarat sig från ödeläggelse. Bältet har därefter splittrats upp och delvis ersatts med barrskog, men den återstående gamla ädellövskogen har en lång och i många fall sannolikt obruten skoglig kontinuitet.

Mosaiken av bok-, ek- och granskog i den kuperade terrängen är en idealisk miljö för de flesta hotade lavar. Klimatet är i det närmaste optimalt för lavar, dvs relativt hög nederbörd och hög luftfuktighet med milda vintrar. Sluttningar som är exponerade åt olika håll ger arter med skilda krav på ljusstillgång möjlighet att trivas. Den kuperade terrängen och omgivande granbestånd ger skydd mot luftföroreningar. Inom området finns många lokaler med förekomst av hotade lavar. Särskilt utmärker sig bokskogslokalerna SV Storaberg, Holkåsen, S Bergsjön, Nannarp, Målhyllan och Styrestad. Gemensamt för dessa topplokaler är att de var för sig är ganska små. Belägenheten i terrängen är oftast berg- och rasbranter.

Totalt sett har 36 idag hotlistade lavar noterats. Antalet fynd utgör en betydande del av det totala antalet i Halland. Många oceaniska lavar finns i området, bl a jättelav, örtlav, västlig njurlav och rikliga mängder med mussellav. En stor andel av den totala kända svenska förekomsten finns av röd knopplav, *Pachyphiale carneola* och liten ädellav. Lavar med ytterst få svenska förekomster är *Pertusaria velata*, *Bacidia vezdae* och *Dendriscoaulon umhausense*. Ytterligare hotarter i området är stor ädellav, almlav, *Gyalecta flotowii*, bokvårtlav, bokkantlav och skär knopplav.

Inte bara lavar trivs i området. I den gamla bokskogen finns också en märklig reliktfauuna av vedinsekter. Trots att området ännu bara är summariskt undersökt har inte mindre än 38 hotade vedskalbaggar och en malfjäril påträffats. De flesta arterna är knutna till bok och lever i gamla ihåliga stammar (mulmträd), rötade stammar och högstubbar, lågor samt i fnösketicka på bok. Av hotarterna kan särskilt nämnas skalbaggar *Ampedus rufipennis*, *Euthiconus conicicollis*, *Quedius truncicola*, *Plegaderus dissectus*, *Xylophilus corticalis*, *Rhizophagus brancsiki*, *Latridius brevicollis*, *Stenogastus villosus* och malfjärilen *Scardia polypori*.

Mossfloran är partivis rik med hotade arter som sydkvastmossa, atlantärgmossa, kornbandsmossa, skuggmossa och bokfjädermossa. Andra intressanta mossor är vaxlevermossa, purpurmylia, *Herzogiella striatella*, grov fjädermossa och mörk husmossa. Intressanta lokaler för lavar, mossor och vedskalbaggar sammanfaller till stor del. En särskilt fin lokal för mossor är en skuggig och fuktig sprickdal söder om Kroksjön med branter, block och naturskog och mängder med spännande mossor.

Svampfloran är egentligen inte alls undersökt, men ströfynd har noterats av de hotade arterna narrtagg, liten stinksvamp och västlig rostticka. Flera fynd av koralltaggsvamp kan också nämnas.

Kärlväxtfloran är i ädellövskogen mestadels trivial, med bok- och ekskogens hedarter och visst örtinslag. I bäckdälder, lövsumpskog och fuktig lövskog är floran bitvis rikare med t ex skärmstarr, dvärghäxört, gullpudra, kärrfibbla, storrams, kransrams, skogsbräsma. I bergbranter med hyllor, lodytor och blockmarker kan påträffas svartbräken, stenbräken, vispstarr, hässlebrodd och backdunört.

Av fåglar är bivråk, skogsduva och stenkäck häckfåglar. Av hotade fåglar som försvunnit från området kan nämnas svart stork, som häckade senast 1883, och pilgrimsfalk med den senaste häckningen i södra Halland 1964.

Till dags dato har även många rödlistade arter förutom lavar och skalbaggar påträffats; 9 fåglar, 9 mossor, 4 svampar, 2 däggdjur, 2 fiskar, 1 kärlväxt, 1 landmollusk och 1 fjäril. Totalt uppgår antalet rödlistade arter till 103 stycken och åtskilliga nya arter tillkommer fortfarande varje år. Lång biologisk kontinuitet, höga beståndsåldrar och låg påverkansgrad är viktiga faktorer bakom det höga artinnehållet.

Vapnö mosse

Vapnö mosse fyller ut en nord-sydlig sprickdal som är omgiven av branta sluttningar. Från bergen i öster har man fin utsikt över den vidsträckta myren, vilken härifrån upplevs som helt ostörd.

Vapnö mosse bildar ett myrkomplex bestående av mosseytor, varav två större, och däremellan topogena till svagt sluttande kärr. Den norra delen genomflyts av en bäck, som avvattnar

större delen av myren västerut till Hasslebäcken (källflöde till Suseån). Kärren är öppna och ovanligt stora.

Kärren är botaniskt mycket intressanta. Vanligast är fastmattor som till stora delar domineras av myrlilja. Fältskiktet är relativt lågt och i området kring den lilla gölen finns rikligt med mossnycklar (enda lokalen i länet). Här växer även myggblomster i gungflyvegetation. I mosaik med fastmattorna finns mjukmattor med mycket trådstarr samt lösbotenpartier. Utefter bäckarna växer talrika bestånd av den nordliga vitstarren, som här har en isolerad sydlig utpostlokal. Dessutom förekommer bl a nordnäckros och alla tre arterna av sileshår, jämte hybriderna mellan storsileshår och rundsileshår. Vapnö mosse är artrik även vad beträffar vitmossor.

Mosseytorna är fina, orörda ris mossor, med mer eller mindre tall. De mest öppna partierna finns längst i söder. I väster finns en mosseyta med stora, djupa torvgravar. Västra delen av kärret har troligen påverkats till viss del. Djurlivet är inte närmare undersökt. Ur fågellivet kan nämnas nattskärra, orre, gröngöling, spillkråka och nötkråka.

Anmärkningar: Område nr 96, 100 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Vapnö mosse klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 04C9E02

Vapnö mosse ingår i Myrskyddsplan för Sverige.

Referenser: *Bengtsson, S.1999.* (opubl)

Fritz, Ö. 1994. (opubl).

Lindgren, L. 1967. Växtekologiskt intressanta bokskogar i Hallands län. Lund 1967.

Malmström, C. 1938. Hallands skogar under de senaste 300 åren. Meddelande från Statens Skogsförsöksanstalt. Häfte 31, nr 6.

Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun.

Projekt Hallands flora (opubl).

REGISTERBLAD

Namn och datum: Jeanette Erlandsson (000524), Örjan Fritz (000901)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 53 SPERLINGSHOLM

Kommun: Halmstad

Karta: 4C NV

Läge:

Areal: 520 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt med relativ höjd lägre än 20 m.

Riksvärde:

Odlingslandskap	Flora
-----------------	-------

Värdeomdöme: Representativt odlingslandskap med äldre bebyggelse och lång kontinuitet.

En godsmiljö med mycket stora biologiska värden. Den gamla ekskogen och dubbelradiga almallén är av mycket märkligt slag med få eller inga motsvarigheter i länet. Som lavlokal högintrassant och flera rödlistade lavar har här sin enda kända växtplats i Halland. Som kulturmiljö betraktat ett mycket värdefullt herrgårdslandskap. Inte minst bokskogarna har stor betydelse för friluftslivet.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar kulturlandskapets utveckling.
- C Hotade eller sårbara biotoper/arter.
- D Område med mkt rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av t ex minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar.

Den gamla ekskogen öster och söder om slottet måste bibehållas. De gamla ekarna behöver ljus, inget sly bör tillåtas gå upp i kronorna. Vid skötsel och föryngring av bokskogarna bör ett större antal av bokarna och samtliga ekar lämnas kvar i beståndet. Alléerna bör successivt föryngras med flera olika arter ädellövträd (ask, lönn, alm, lind), men en del gamla grova träd

bör sparas i det längsta. I övrigt bör kulturlandskapet hållas öppet genom odling som hittills eller genom bete.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag:

Representativt odlingslandskap med gods, äldre bebyggelse och fornlämningar.

Sperlingsholm är en godsbildning från mitten av 1600-talet. Gården tillhör de storgårdar som övergick i svensk ägo vid det svenska övertagandet 1645. Från denna tid stammar manbyggnaden, medan det nuvarande corps-de logiet, "slottet", uppfört i empirestil, är från 1812. Huvudbyggnaden omges av en slottspark. Byggnaderna och parken omges av ädellövskog och norrut av ett typiskt herrgårdslandskap där alléerna är karaktärsskapande. I området finns också ett stort antal fornlämningar, vilket visar dess betydelse under förhistorisk tid. Den största och mest kända är Ivars kulle som härrör från bronsålderns mitt. Ivars kulle är Hallands största gravhög, 40 meter i diameter och fyra meter hög. Hela området utgör riksintresse för kulturmiljövården, KN 32 Sperlingsholms gods.

Godset har ett naturskönt läge invid Nissans norra strand strax nordost om Halmstad. Området ligger på en ganska flack plåtå bestående av sandavlagringar. En liten kulle öster om slottet är täckt med morän. Nissans närmaste omgivning täcks av åsand och svämsand som avlagrades vid tiden för den postglaciala transgressionen, PG. Vid denna tid avsattes också ett strandhak som återfinns vid plåtåns fot söder om slottet.

Ädellövskogen är koncentrerad till ett bälte väster och öster om slottet. Den västra delen består av äldre högstammig bokskog. I bokskogen växer också en del gamla ekar. Föryngringsåtgärder har inletts i form av ljushuggning och markberedning. Norrut övergår bokskogen i en dälld med alsumpskog och alkärr. Här växer bl a brudborste, tuvstarr och dunmossa samt i buskskiktet benved. I områdets sydöstra del växer bokskog av liknande slag.

Mellan de båda bokbestånden växer gammal ädellövskog av märkligt slag i sluttningen söder och öster om slottet. Skogen är orörd sen lång tid tillbaka, troligen ca 70 år. Dominerande trädslag är ek. Många ekar är mycket gamla, kanske 400-500 år, och väldigt grova. De flesta har vuxit upp mer fristående och fått ett vidkronigt växtsätt med grova och lågt ansatta nedre grenar. Söder om slottet är sluttningen rikt översilad med mycket bl.a. grov ask samt al och mängder av gammal hassel. I buskskiktet finns också t ex olvon, fläder och humle. Öster om slottet är sluttningen frisk-fuktig. Skogen består förutom de gamla ekarna av gammal och grovvuxen bok med inslag av alm, fågelbär, lind mm och med ängsartat fältskikt. Åtskilliga av de gamla ekarna har dött och längst i sydost finns ett mindre parti med formlig skelettskog av döda stående ekar. Överlag, i hela sluttningen, är förekomsten av död ved mycket riklig med högstubbar och många gamla lågor inte minst av ek. De gamla träden och den orörda miljön härbärgerar en rik uppsättning av lavar, mossor och vedsvampar med åtskilliga hot- och signalarter. Nämnas kan rödlistade arter som liten sönderfallslav, skuggoranglav, blyertsrav, vedkantlav, ekpricklav, dvärgbägarlav, bokvårtlav, grå skärelav, stiftklotterlav, dystersopp, oxtungsvamp och korallticka. Vedkantlav finns noterad endast på ca fem lokaler i Sverige och är ytterst ovanlig i hela världen.

Norr om den västra bokskogen finns en markant dalgång med ett igenväxande kärr i botten, även kallad Skrikaredalen. Kärrret omges av lövskog bestående av gammal grov ek, några almar, grupper av asp och medelålders alsumpskog på starkt översilad mark med källflöden. Floran är rik med bl a kärrstjärnblomma, lundelm, myskgräs, tuvstarr och springkorn samt på

ek guldlockmossa, rostfläck och svavelticka. På fuktsänkans sluttningar växer rikligt med gamla fläderbuskage. Fläderbuskarna hyser många speciella arter, bl.a. de rödlistade fläderlundlav, skugglundlav, mjölig lundlav, alléaggelav, kornbandmossa och rödtandad hättmossa. Här växer också den egenartade svampen judasöra på fläder. En liknande artuppsättning påträffas även på fläderbuskage i ekskogen öster om slottet.

I anslutning till kapellet och strandnära partier av Nissan finns ytterligare marker med värdefulla lövträd, främst gammal ek. Här förekommer bl.a. den rödlistade arten gammalekslav.

Alléerna består mest av gammal alm, den västra är dubbelradig. I den östra ingår även bl a ask, lönn och hästkastanj. Träden har en exceptionellt rik moss- och lavflora, med bl a följande rödlistade arter; liten blekspik, silverlav, flikig sköldlav, elegant sköldlav, rosa lundlav, savlundlav, alléaggelav och almorangelav samt alléskruvmossa.

Fågellivet är rikt med flera par häckande skogsduvor samt arter som glada, kattuggla, grön-göling, mindre flugsnappare och stenknäck. Evertebratfaunan har inte undersökts men kan, med tanke på de gamla ekarna och den goda tillgången på död ved, förväntas vara synnerligen intressant och artrik. Under år med ekvecklarangrepp på ek förekommer liten larvmördare.

Ädellövskogarna är ett omtyckt utflyktsmål och strövområde för Halmstadsborna.

Anmärkningar:

Område nr 68 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt N8004) och i länsstyrelsens program för bevarande av natur- och kulturmiljövärden i odlingslandskapet (objekt 80-24).

Området berör område av riksintresse för kulturminnesvård nr KN 32 Sperlingsholms gods.

Referenser:

Länsstyrelsen i Hallands län, 1994: Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden. Länsstyrelsen 1994:11. Halmstad.

Naturvårdsverket, 1996: Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet. Stockholm.

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun.

Länsstyrelsen, 1989. Områden av riksintresse för kulturminnesvård - Hallands län.

REGISTERBLAD

Namn och datum: Curt Fredén (971030), Jeanette Erlandsson (000525), Karin Hernborg (001031)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 54 GALGBERGET

Kommun: Halmstad

Karta: 4C NV

Läge:

Areal: 79 ha

Naturgeografisk region: 10 Södra Hallands kustland

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50m

Riksvärde

Geovetenskap	
--------------	--

Värdeomdöme: Vapnö - Galgbergsterrassen är ett framstående exempel på en israndbildning med komplicerad uppbyggnad och med synnerligen instruktiva och välutbildade strandhak och terrasser, åsgropar och strandvallar. Trots allvarliga ingrepp är det geovetenskapliga värdet högt. Området har stor betydelse för friluftsliv och landskapsbild.

Huvudkriterier:

A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.

Förutsättningar för bevarande: Alla former av täkt eller annan exploatering av bildningens ytformer måste undvikas. Eventuell bebyggelse bör utvecklas med stor varsamhet. Skogen på Galgberget bör skötas med stor hänsyn, tallskogen i sydost bör tillåtas uppnå maximal ålder.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Galgberget utgör en del av en mäktig israndbildning, Vapnö-Galgbergsterrassen. Avlagringen består av ett isälvsdelta kombinerat med en randås. Deltat och åsen har avsatts framför den tillbakavikande inlandsisens rand. Avsättningen har skett under ett stillestånd i isreträten för ca 12 800-13 000 år sedan.

Själva Galgberget är alltså i själva verket en mäktig deltabildning. Deltat utgör israndbildningens sydligaste dra del och sträcker sig från länslasarettet till I 16. Den plana överytan, deltats platå, har en högsta nivå av ca 64 m ö h. På platån ligger flera rader av vackert utbildade, hundratals meter långa strandvallar med ryggarna mellan 60 och 63,7 m ö h. Marina gränsen (MG) utbildades då havet, efter isavsmältningen, hade sitt i förhållande till

landytan högsta läge. MG har på Galgberget registrerats till 62,9 m ö h. Detta gör det troligt att deltaplanet utbildats omedelbart intill havsytan eller t o m att det påbyggs något ovan detta men nedbrutits av vågorna i nästan samma takt som påbyggnaden skett. Vidare har stora dödsklumpar blivit liggande kvar på platån, vilka bildat Galgbergets många karakteristiska åsgropar. På bergets södra sida har det tillbakavikande havet utbildat ett flertal strandhak med mellanliggande plåtåer eller terrassytor.

Galgberget tillsammans med Norra Utmarken utgjorde länge stadens gemensamma betesmarker. Galgberget fortsatte att vara betesmark under större delen av 1800-talet och täcktes då av ljunghed. Under perioden 1860-80 skogsplanterades de gamla betesmarkerna med gran, tall, björk, ek och bok. Idag består skogsmarken i stora drag av bokskog centralt på Galgberget, ekskog på dess västra del, gammal tallskog med lövinslag på sluttningen mot sydost samt i övrigt granskog och blandskog.

Närheten till stadskärnan gör Galgberget till Halmstads viktigaste närströvområde. Här finns också en flitigt utnyttjad motionsslinga. Berget är också ett betydelsefullt utflyktsmål för skolorna och ett värdefullt geovetenskapligt studieobjekt.

På flera håll har deltabildningen skadats allvarligt av grustäkt och annan exploatering. Den norra infartsleden har naggat den sydöstra sluttningen i kanten. Länslasarettets utvidgning har karvat djupt in i sydsluttningen. En mycket stor del av Vapnöterrassen är förintad genom grustäkt. Härtill kommer bebyggelse framför allt i områdets norra del.

Anmärkningar: Område nr 34 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Halmstads kommun).

Referenser: *Caldenius, C., Larsson, W., Linnman, G., Mohrén, E., & Tullström, H., 1996: Beskrivning till kartbladet Halmstad. Sveriges geologiska undersökning, ser. Aa 198. Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 3 Halmstads kommun.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980225), Staffan Bengtsson (000831)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 55 RÖNNÖ - BAGGABYGGET

Kommun: Laholm

Karta: 4D NV

Läge:

Areal: 330 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng med relativ höjd 20-50 m

Riksvärde

Våtmarkskomplex	Kärrkomplex
Sumpskog	
Naturskog	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Området utgör en mycket värdefull mosaik av orörd myr och naturskog. Mosaiken fortsätter in i Kronobergs län och innehåller en för regionen mycket representativ mångfald av vackert utbildade myrtyper och naturskogar med både löv och barr. I synnerhet vid Baggabygget finns artrik gammal ädellövskog. På Hallandssidan består våtmarken bl a av ett högt värderat kärrkomplex. Mossar och sumpskog kompletterar bilden. Ingående myrar och vattendrag är i huvudsak orörda.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar landskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkat område.
- C Hotade biotoper och arter

Förutsättningar för bevarande:

För att bevara den orörda karaktären av skogsmyrmosaik med dess särpräglade flora och fauna ska våtmarkerna t ex skyddas från markavvattning och annan exploatering eller påverkan som kan skada eller förändra vegetation och hydrologi. Naturskogarnas idag delvis orörda karaktär bevaras och förstärks, i huvudsak genom naturlig dynamik och naturliga störningar samt att planterade granskogar avvecklas och omförs till löv- och blandskogar. Ett

viktigt mål är även att slå vakt om områdets nyckelbiotoper och hotade arter, samt att göra det möjligt för arterna att sprida sig till nya lokaler i reservatet.

Säkerställande:

- Mindre del av Baggabygget inköpt inför bildande av naturreservat.
- Baggabygget (SE0510093) är av regeringen godkänt Natura 2000-område (SPA/pSCI).

Områdets huvuddrag: Rönnö- Baggabygget är beläget utefter länsgränsen mellan Egernahult i norr och Älmhult i söder. Området utgör en del av ett storområde som fortsätter in Kronobergs län och där naturen präglas av omväxlingen mellan myr och naturskog (skogsmyrmosaik). Stora delar av området utgörs av väglöst land och ingreppen är få. Några kärr har dock drabbats av dikning och uppodling. I det variationsrika landskapet återfinns bland annat små smala kärrstråk, svagt välvda mossar, mader längs rinnande vatten, igenväxande fukthedar, sumpskogar och orörda fastmarksskogar. Den mångfacetterade bilden kompletteras av mer eller mindre igenväxande odlingsmarker kring gårdarna Grevabygget, Baggabygget och Ekerås.

Skogen uppträder som barrskog, blandskog och lövskog. På många av myrarnas fastmarksholmar växer äldre tallskog, ibland tillsammans med ek, bok och asp. Lövrika blandskogar med bland annat asp, sälg, ek, bok och björk förekommer även i koncentration kring gårdarnas äldre odlingslandskap. Ädellövskog finns i stora arealer framför allt vid Baggabygget i söder. Inte minst bokskogen är gammal till mycket gammal, med tämligen orörd struktur och riklig förekomst av död ved i form av högstubbar och lågor. I de gamla bok- och ekskogarna finns flera nyckelbiotoper. Åtta rödlistade lavar och två vedsvampar har hittills påträffats liksom en rad signalarter.

Även våtmarkerna utmärks av mångformighet. I kärren dominerar ofta blåtåtel, myrlilja och pors. Hedsäv, en underart till tuvsäv, och kambräken växer också i området. Området har gott om små bäckar och dråg, vilka bidrar till mångformigheten. Den största mossen är Joringsmossen, öppen till sin centrala del och omgiven av sumpskogar med tall och björk. Gadebäcken omges av stora mader och rinner fram i en naturskön dalgång omgiven av ädellövskog.

Fågellivet är karakteristiskt för större skogsmyrmosaiker med en god tjäderstam och arter som trana, orre, bivråk, duvhök, mindre hackspett, spillkråka, gröngöling, mindre flugsnappare och stjärtmes.

Anmärkningar: Område nr 115 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Klass 1 objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 04D5A02,03.

Lokal påverkan av dikning, kraftledning m.m.

Objektet fortsätter in i Kronobergs (G) län.

Referenser: *Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1. Fritz, Ö., 1996. Inventering av skogliga nyckelbiotoper inom naturskyddade områden i Hallands län. Meddelande 1996:10. Länsstyrelsen i Hallands län. Länsstyrelsen 1990. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 1 Laholms kommun.*

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980223), Jeanette Erlandsson (000525)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 56 KOLKAMOSSEN OCH TJUVHYTTEMOSSEN

Kommun: Laholm

Karta: 4C SO, 4D SV

Läge:

Areal: 490 ha

Naturgeografisk region: 11 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida.

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Kullig terräng

Riksvärde

Myrkomplex	Platåformigt välvd mosse
	Sluttande mosse
	Topogent kärr

Värdeomdöme: Kolkamossen och Tjuvhyttmossen och myrarna vid Östersjön bildar ett större sammanhängande myrkomplex som tillsammans utgör en värdefull hydrologisk enhet. Det värdefulla myrkomplexet domineras av mossar vilka utgörs av värdefulla platåformigt välvda mossar och sluttande mossar. I området ligger också ett hydrologiskt värdefullt topogent kärr. Området har även värdefull naturskog.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar naturlandskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkat område.
- C Sårbara eller hotade biotoper.

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot ex dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena, likaså gödsling och kalkning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Tjuvhyttmossen, Kolkamossen och myrarna vid Östersjön bildar ett större sammanhängande myrkomplex som tillsammans utgör en värdefull hydrologisk enhet. Det värdefulla myrkomplexet domineras av mossar vilka utgörs av värdefulla platåformigt

välvda mossar och sluttande mossar. I området ligger också ett hydrologiskt värdefullt topogent kärr.

Tjuvhyttmossen är en öppen-halvöppen mosse bevuxen med martallar. Mossen har en ovanlig hydrologi. I den övre laggkanten finns två tydliga källor som bildar slingrande bäckar innan de försvinner i ett slukhål under mossen. Tjuvhyttmossen utgör lokal för skvattram. I källkärret finns bl. a *Drepanocladus exannulatus*. Öster om Tjuvhyttmossen består våtmarken av sumpskog. Väster om Tjuvhyttmossen finns en mosse ett ställvis välutvecklat trädskikt med tall och de båda mossarna skiljs åt av ett kärdråg och en mosaik av fastmarksholmar. Holmarna är bevuxna med naturskog av mest tall. Denna övergår norrut i delvis gammal blandskog av tall och ek. Fastmarksholmarna omges ställvis av tallsumpskog.

Kolkamossen är en svagt välvd mosse, till största delen öppen. I södra delen finns en liten göl, i norra delen ett område med tallsumpskog.

Kärnan i området vid Östersjön är ett topogent sluttande kärr. Till största delen är det påverkat av rörligt ytvatten i form av flera dråg. Närmare sjön övergår drågen i en bäck som strax före sjön plötsligt försvinner och mynnar diffust eller "underjordiskt" i sjön. Kärret har en intressant växtlighet med bl. a strängstarr och klockgentiana samt hyser ett rikt fågelliv vår och höst. Kärret omges av små ytor av glest bevuxen mosse.

Anmärkningar: Område nr 45, 46 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Ingår i myrskyddsplan för Sverige.

Klass 1-objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: 04C2J13, 04D2A01 samt klass 2-objekt, VMI ID: 04C2J10.

Referenser: *Naturvårdsverket 1994. Myrskyddsplan för Sverige.*

Länsstyrelsen 1996. Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 1 Laholms kommun.

Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län, meddelande 85:1.

REGISTERBLAD

Namn och datum: P. Wennman (980224), Örjan Fritz (000905)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I HALLANDS LÄN

Områdesnummer och namn: NN 57 SMEDJEÅN

Kommun: Laholm

Karta: 4C SO

Läge:

Areal: 410 ha

Naturgeografisk region: 8 Nordöst-Skånes skogslandskap

Kust/havsregion:

Regionindelning för sjöar och vattendrag:

Agrara kulturlandskapsregioner:

Landskapsform: Slätt

Riksvärde

Geovetenskap	
Vattendrag	Flora
	Fauna
Mad vid vattendrag	Flora
Naturskog	Flora
	Fauna

Värdeomdöme: Värdefulla forssträckor, kvillbildningar i vattendrag och mader. Höga zoologiska och botaniska värden.

Huvudkriterier:

- A Område som särskilt väl visar naturlandskapets utveckling.
- B Väsentligen opåverkade naturområden ingår.
- C Hotade eller sårbara biotoper och arter.
- D Områden med mycket rik flora/fauna.

Förutsättningar för bevarande: Områdets värden kan påverkas negativt av t ex skogsdikning, vattenavledning, vägdragning, skogsbruksåtgärder i vissa områden, försurning, bebyggelseexploatering eller andra anläggningar, täktverksamhet och skogsgödning, kulvertering eller förändring av vattendragets sträckning eller bottenprofil, vandringshinder, tillförsel av organiska gifter, överfiske, inplantering av främmande öringsstammar och skogsavverkning längs vattendraget.

Fortsatt jordbruk med åkerbruk, ängsbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden

kan påverkas negativt av: minskad eller upphörd jordbruks/betesdrift, skogsplantering av jordbruksmark, energiskogsodling, igenväxning, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikning, täkt, luftledning, vägdragningar. Bevarandet av våtmarkernas värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena. Åfåran skyddas mot rensning.

Säkerställande:

Områdets huvuddrag: Området sträcker sig från våtmarkerna runt Oxhultasjön längs Smedjeåns sträckning fram till i höjd med Ränneslöv.

Vattendraget i sig hyser mycket höga naturvärden. Sedan en rad vandringshinder åtgärdats i sen tid kan lax åter vandra upp och reproducera sig långt upp i vattendraget, i dagsläget upp till Oxhult. Grönling noteras också tämligen rikligt. På hårdbottnarna förekommer en mycket intressant och artrik bottenfauna, bl. a. de rödlistade arterna *Normandia nitens* (skalbagge), *Ibisia marginata* (bäckfluga) och *Rhithrogena germanica* (dagslända). Årliga undersökningar av bottenfauna utförs vid Tormarp (jfr Ekologgruppen 1999) och av fisk vid Ränneslöv, Tormarp och Skråmered (bl.a. Schibli 1999).

På ett tiotal platser i vattendraget bildas kvill-områden, dvs åfåran delas upp i flera fåror för att längre nedströms återförenas. I kvillområdena finns fina forssträckor och smärre fastlandsbildningar, ofta be vuxna med senvuxen lövskog, främst ask, klipbal, ek och björk. Dessa för länet unikt många kvillar hyser flera rödlistade arter. Skirmossa har här sina främsta förekomster i länet. Örlav, atlantsäckmossa, safsa, mussellav och öring är andra organismer som kan nämnas. I trakterna vid Horsabäck har den halländska vildsvinsstammen ett av sina starkaste fästen.

Värdefull mader vid vattendrag. Här finns också höga botaniska värden med förekomst av bl.a. vildris. Våtmarksområdet har inslag av sumpskog och sumpkärr (Bengtsson 1990).

Anmärkningar: Område nr 33, 34, 36, 37, 44 i Naturvårdsprogram för Hallands län (Laholms kommun).

Klass 1-objekt i våtmarksinventeringen i Hallands län, VMI ID: VMI ID: 04C1H02, 03, 04C1H07, 08, 09.

Referenser: *Bengtsson, S. 1990.* Naturvårdsprogram för Hallands län. Del 1. Laholms kommun. Remissutgåva. Länsstyrelsen i Hallands län.

Ekologgruppen. 1999. Bottenfaunaundersökning i Hallands län 1999. Uppföljning av försurnings- och kalkningseffekter vid 40 vattendragslokaler. Länsstyrelsen Halland. Meddelande 1999:22.

Länsstyrelsen i Hallands län 1985. Våtmarker i Hallands län. Länsstyrelsen i Hallands län. Meddelande 85:1

Schibli, H. 1999. Biologisk effektuppföljning i kalkade vattendrag inom Hallands län. Redovisning av elfisken samt fångststatistik och resultat i lekfax- och smoltfällor 1998. Länsstyrelsen Halland. Meddelande. 1999:14.

Områden av riksintresse för NATURVÅRD i Hallands län

2000-02-07

Områden av riksintresse för NATURVÅRD i Hallands län 2000-02-07